



UNIVERSITY OF ILLINOIS
LIBRARY

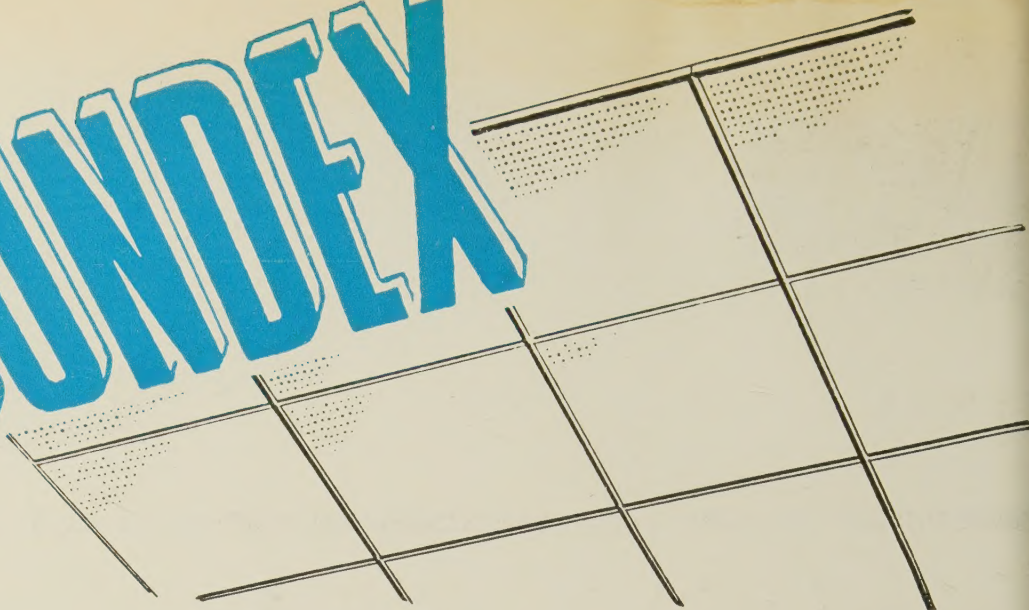
JUN 9 1958

CHICAGO

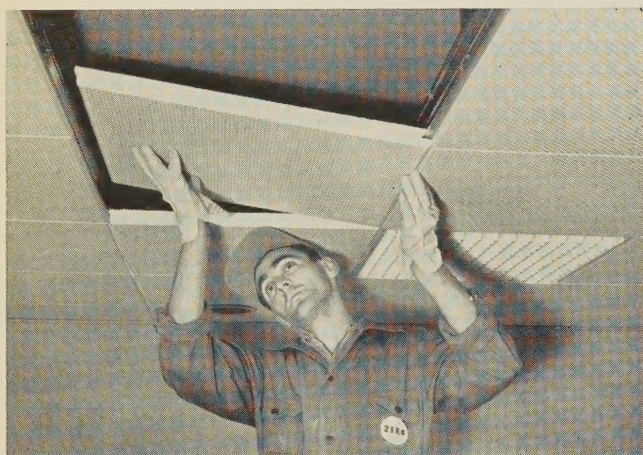
A4 1958 BYGGMÄSTAREN
arkitektur

NYHET!

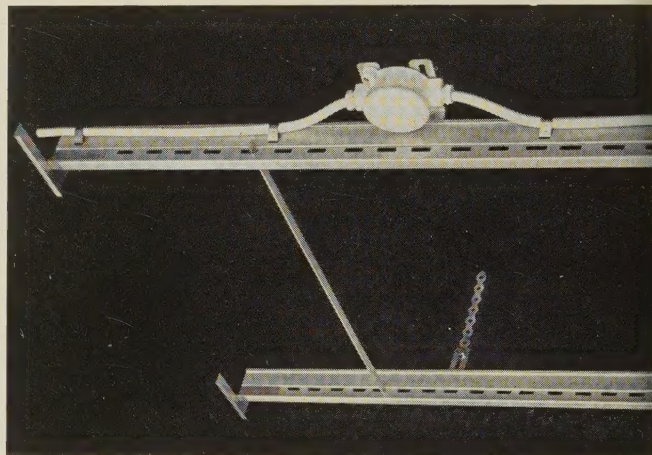
SOUNDEX



— den obrännbara plattan
för akustik och ventilation



SOUNDEX typ T under montering på den nya lättmetallkonstruktionen. Varje platta kan monteras och demonteras oberoende av de andra plattorna.



Detaljbild av den nya patentsökta upphängningskonstruktionen av lättmetall. På denna konstruktion kan också armaturer upphängas och elektriska ledningar dragas.

flera starka skäl att välja SOUNDEX

- Obrännbar konstruktion
- Separata hål för luft och ljud
- Exakthet i mått och vinklar
- Vacker färdigbehandlad yta
- Plastbehandlat utförande
- Sveriges mest sålda akustikplatta

SOUNDEX monteras just nu hos:

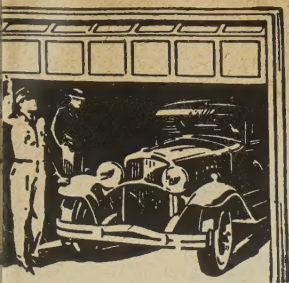
Skandinaviska Banken, Karlbergsv. 44, Stockholm	Stockholm
Centralposten, Vasagatan	Stockholm
Försäkringsbolaget Ansvar	Stockholm
Sjukstugan	Nås
Alvesta Sparbank	Alvesta
Sötäsenskolorna	Töreboda
Philipsons Bilutställning	Västerås



ZERO

AKTIEBOLAG

Huvudkontor: St. Nygatan 38 Tel. 23 27 05 • Postbox: Stockholm
Avdelningskontor i Göteborg, Malmö och Gävle • Licensstillverkn
Australien, Beneluxländerna, Danmark, Finland, Frankrike, Itali
Mexiko, Norge och Spanien. Egen tillverkning i Schweiz och Tysk



Svenska jalousiporten

Overhead Door

Utförande: Trä eller järn

Värmeisolerande, tystgående,
snabb att öppna och stänga.

Specialfirma

portkonstruktioner

Obs! Rulljalousier av stål och
aluminium levereras även.

Licensierade tillverkare:

INAR UNANDER A.B.

STOCKHOLM — Telefon Växel 11 59 47 och 11 59 97

MÅLERIFIRMA

ERIK ANDERSON & SON

LIT. - Tel. 2.

Utför alla slag av MÅLERIARBETEN,
såsom järnkonstruktioner, kraftverk o. husbyggnader etc.

Har utfört målning av Västerbron, Årstabron, S:t Eriks-
bron m. fl. i Stockholm, Götaälvbron i Göteborg,

Forsmobron, Bergnässon i Luleå o. s. v.

— INFORDRA VÅR OFFERT —

OCH ALLT TRÄ



ÄR KONSERVERAT
OCH FÄRGSATT MED

SOLIGNUM

INGENIÖRSFIRMA PEHR ENGWALL A.-B.

NYBROKAJEN 7 STOCKHOLM C TEL. 21 07 15, 21 07 20

Ny formel för Er som sätter färg:

18 Dex = 137

18 färger — 137 möjligheter! Det är Alifa Dex som ger den förmånliga utdelningen på sitt standardsortiment av nyaste plastdispersionsfärger för exteriörmålning. Inte mindre än 137 exakta färgnyanser kan blandas fram med hjälp av den Perry Marthin-color — exakta recept för säker färgsättning — som finns uppställd för Alifa-färgerna. Beställ själv en Perry Marthin-color med handstrukna kulörprover!

LJUS- OCH KALKAKTA!

Alifa Dex är ljus- och kalkakta — den kan bättras där så behövs även efter mycket lång tid — och bättras i exakt nyans!

ÖVERLAGSET TÄCKANDE!

På normalt underlag täcker Alifa Dex fullständigt redan i första penseldraget, och den fäster fenomenalt! Alifa Dex är helt tvättbar.

MÅNGSIDIGT ANVÄNDBAR!

Utomhus och inomhus, på snart sagt alla material utom järn, som inte bör målas med plastdispersionsfärg, kommer Alifa Dex till sin rätt på ett fördelaktigt sätt — Alifa Dex ger säkrare färgsättning som är varaktigare.

ALIFA BF och DB

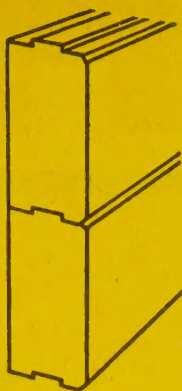
Betonggolv målas med ALIFA BF och ytbehandlas med ALIFA DB färglös plastlack.



Tala med ALIFA —
ALIFA är A-kvalitet
ALIFABOLAGET
AB A. Lindahls Fabriker
Ängelholm

ALIFA Dex

**Bygg
så det
lönar
sig**



**Not och spånt
= enkel
montering**

=YTONG väggelement



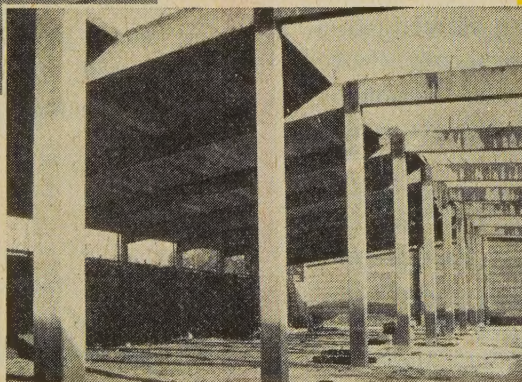
*Montering av Ytong liggande väggelement och takplattor.
(AB Kungsholms Express
lagerbyggnad i Stockholm)*

Elementbyggeriet ställer stora krav på materialet. Det skall gå lätt och snabbt att montera och samtidigt ge en stark och säker konstruktion.

Ytong liggande väggelement är försedda med not och spånt, en detalj som ger enkel och snabb inrikning och täta, starka fogar av "labyrintkonstruktion".

Därtill kommer att de liksom övriga armerade Ytongelement är måttexakta och har släta ytor, som är lätta att ytbehandla. Armeringen är 100 %-igt rostskyddad — en garanti för konstruktionens beständighet.

Armerade Ytongprodukter



Takplattor
för industri- och hallbyggnader.

Bjälklagsplattor och golvstav
för villa- och montagebyggen,
där man önskar ett snabbmonterat bjälklag.

Väggelement
— liggande och stående — till
ytterväggar vid montagebyggen

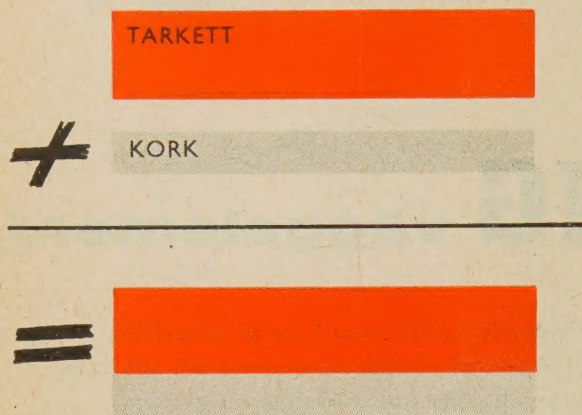
Ytongplank
— transportarmerade — till
putsfria innerväggar.

YTONGBOLAGEN

Kontor i Hällabrottet • Stockholm • Göteborg
Malmö • Sundsvall • Örebro
Återförsäljare över hela landet.

NYHET

TARKETT vinyl-asbest med korkskikt



TARKETT

VINYL ASBEST
GOLVPLATTAN
NU ÄVEN MED
KORKSKIKT

De s. k. tunna bjälklag om totalt c:a 20 cm tjocklek, som alltmer kommit till användning, ger ofta ej tillräcklig stegljudisolering. Därför har isoleringen måst utföras separat före golvbeläggningen. För att rationalisera dessa båda arbetsmoment till ett enda har vi utarbetat en metod att belägga undersidan av TARKETT vinyl-asbest-plattan med ett korkskikt. Efter omfattande praktiska prov och mätningar av stegljudisolering kan vi nu presentera en vinyl-asbest-platta, där korkskiktet är fastklistrat under plattan.

TARKETT *vinyl-asbest-golv med korkskikt*

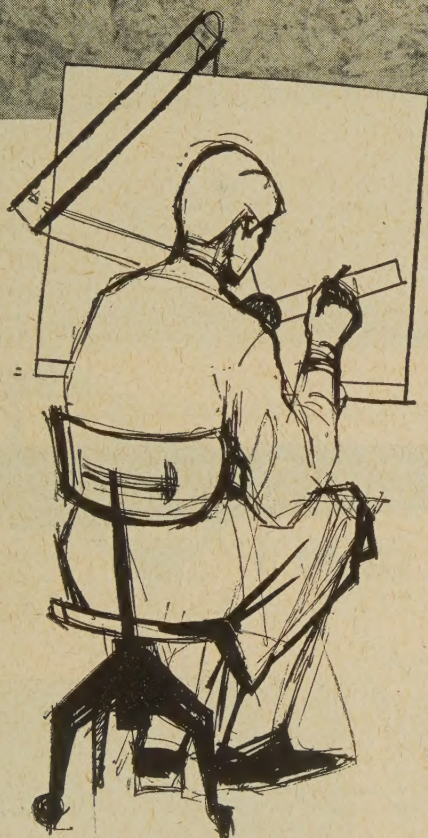
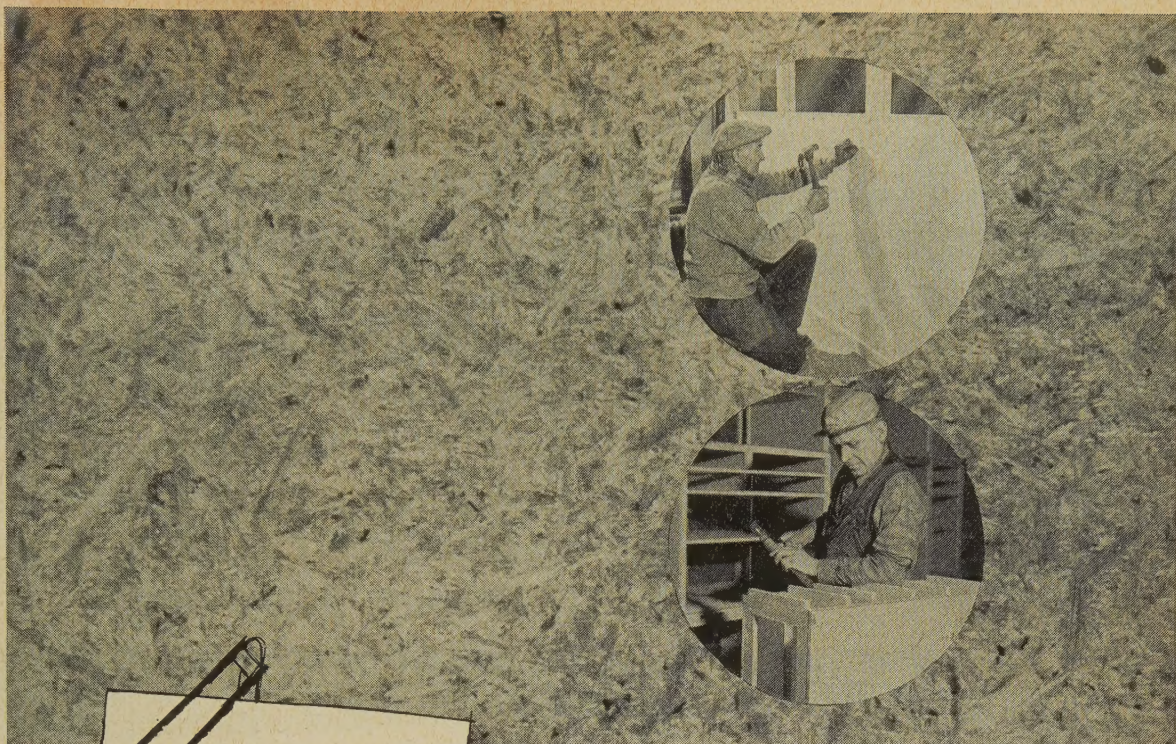
- ♦ ger tillräcklig stegljudisolering på ett bjälklag bestående av endast 20 cm betong. Prov utförda av Akustiklaboratoriet, Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg ger ett värde av 58,5 dB
- ♦ har 2 mm vinyl-asbest och 1 mm kork
- ♦ ger behagligare gång tack vare elasticiteten hos korkskiktet. De är därför idealiska i kök, tamburer och bostadsrum, men även i de lokaler, t. ex. sjukhus, där ett ljuddämpande golv önskas
- ♦ ger lägre kostnader, ty läggningen av speciellt ljudisoleringsmaterial bortfaller
- ♦ kan erhållas i samma 20 färger enligt färgtonskalan som TARKETT vinyl-asbest-golv
- ♦ tillverkas endast i format 30x30 cm

TARKETT vinyl-asbest

har som namnet anger asbest som fyllnadsmaterial. Därför får TARKETT-plattorna avsevärt bättre egenskaper än både plattor av konventionell typ och plattor med mindre tillsatser av asbest.

Aktiebolaget Svensk
GOLVINDUSTRI

STOCKHOLM Brahegatan 42 Tel. 63 16 7
MALMÖ Rundelsgatan 14 Tel. 71 77 0
Återförsäljare över hela landet



**redan vid
konstruktionen**

räknar den kritiske arkitekten med den pålitliga Triangel-spånplattan för alla trätyper, med eller utan fanerbeläggning.

**ett material
som håller måttet**

Triangel-spånplattan är en träprodukt, men samtidigt överlägsen träet. Den är tåligare för mekanisk bearbetning och slår sig inte i fuktig luft. Utmärkt för beläggning av golv, väggar, tak och mellanväggar. Idealisk för inredningssnickerier.

**Triangel-spånplattan ger Er mera trä per kubik-
enhet.**

Triangel-spånplattan tillverkas i storlek 125 × 343 cm och tjocklekarna 8—10—12—13—16—19—22—25—30 mm.

Generalagenter:

WALTER JESSEN AB
JÖNKÖPING Tel. 146 35

**NORDLAND
IMPORT-EXPORT AB**
ÖREBRO Tel. 11 98 90

Återförsäljning genom ledande firmor inom branschen.

Till NORDLAND IMPORT-EXPORT AB, Örebro eller
WALTER JESSEN AB, Jönköping.

Vi vill veta mer om Triangel-spånplattan och önskar

- ☐ teknisk beskrivning
☐ besök och demonstration

Namn _____

Firma _____

Adress _____ Byggn. A 4



Var den här skadan nödvändig?

Absolut inte! Den hade lätt kunnat undvikas om grundmursisoleringen suttit INVÄNDIGT. Sockelputsen hade inte behövts, inte fuktsisoleringen heller. Betongen — gjuten mot slät eller profilerad i form — hade bildat en slagfast, frostbe-

ständig och helt underhållsfri sockelyta. Och lättbetongen hade legat torr och väl skyddad. Väsentligt mycket billigare hade det blivit också — även bortsett från underhållskostnaderna. SE SJÄLV!

SÅ HÄR mycket tjänar Ni på INVÄNDIG isolering — oavsett isoleringsmaterialet
(kalkyl SAR Centralkontor):

UTVÄNDIG ISOLERING	Kr/m ²
Spritputs med cementbruk (sockelputs), vattenisolering (under mark), cementslamning, värmeisolering (10 cm lättbetong), 15 cm betong, form av råspont. Betongen på insidan obehandlad	65: 12
INVÄNDIG ISOLERING	
Utvändig form av kantskurna bräder, 15 cm betong, värmeisolering (10 cm lättbetong) samt invändi puts med kalkbruk	59: 05
BESPARING med INVÄNDIG isolering	
D:o om sockelputsen är nätarmerad	6:07 9:—

SÅ HÄR mycket tjänar Ni YTTERLIGARE om den invändiga isoleringen utgöres av t-PLATTOR (kalkyl SAR Centralkontor):

KOSTNADSJÄMFÖRELSE KR/M ²	7 cm t-isolering k = 0: 86	10 cm lättbetong k = 0: 87	Besparing med t-isolering Kr/m ²
Materialkostnad, fritt bpl i Sthlm			
7 cm t-plattor	6: 20	*)	*)
10 cm lättbetong 0.4		8: 32	
Spill 10 %	0: 62	0: 83	
Arbetskostnad	6: 82	9: 15	
Allm. omkostn. 30 %	1: 77	2: 13	
S:a	2: 57	3: 38	
Avgår rabatt t-plattor	11: 16	14: 66	
resp. bonus lättbetong			
JÄMFÖRELSEKOSTNAD			3:50

*) Kolla gärna siffrorna och sätt in Era egna värden.

t-sigillet
är Er
garanti



Göres jämförelsen mellan UTVÄNDIG lättbetongisolering och INVÄNDIG t-isolering blir den ungefärliga samlade

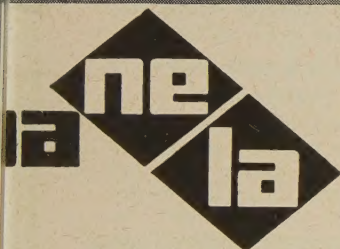
BESPARINGEN **9:50 - 12:50**

KR/M²

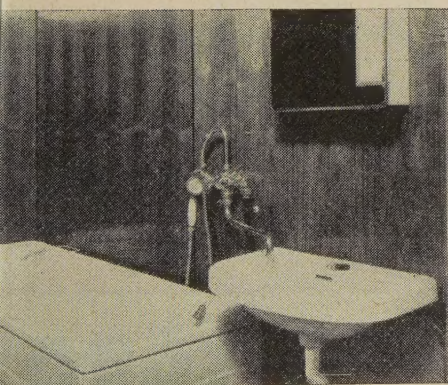
SAMMANLAGT
tjänar Ni så här mycket
på INVÄNDIG
t-ISOLERING

TRÄULLSPLATTFABRIKERNAS FÖRSÄLJNINGS AKTIEBOLAG

Dr Widerströms gata 76, Hägersten. Tel. 88 15 40, 88 15 50



klär väggarna i rum där man trivs



◀ Det finns många platser, där man kan kombinera elegans med slitstyrka. Kapprummet, badrummet, köket — överallt kan man få lätt-tvättade, starka och vackra väggar. PANELA är obegränsat tvättbar, står emot både kemisk och mekanisk påverkan effektivt.

Vidare uppgifter om PANELA-plattan genom byggnadsmaterialhandlare eller direkt från

Vardagsrummet vill alla ha ombonat elegant med en personlig karaktär. Gäster på hotell eller restaurang, medlemmar i en klubb eller förening, besökare på ett företag eller en läkarmottagning vill också känna hemtrivsel där de vilar, kopplar av eller väntar på något.

På samma sätt som ett vardagsrum blir personligt och trevligt med PANELA — den nya färdigbehandlade fanerplattan — på samma sätt kan ni göra samlingsrum, föreningslokaler och väntorum trivsamma, rogivande och harmoniska med PANELA.

PANELA kombinerar konsthartsplattans hållbarhet med det äkta träets ursprungliga lyster och färgton. Helt underhållsfri och mycket motståndskraftig.

PANELA är trä och bearbetas som trä. Man kan såga, skära, borrar, limma, spika och skruva i PANELA.

PANELA fästes enklast på ribbgaller — väggarna behöver alltså inga dyrbarare underbehandlings.

Regeringsgatan 5
Stockholm
Telefon 23 82 80

A. R. APPELQVIST AB

Vardagsrum inrett med möbler från AB Nordiska Galleriet, Stockholm

Ny patentsökt metod gör CUPRINOL ännu bättre

Målmedvetet arbete vid forskningslaboratoriet hos Bönnellyche & Thurö AB i Malmö har resulterat i en ny tillverkningsmetod för Cuprinol rötskyddsmedel. Ett av de mest effektiva svampgifter man känner till, metallsalter av 8-oxikinolin, har gjorts lösligt och ingår nu i alla Cuprinolprodukter. Cuprinol ger därför ett rötskydd som varar ännu längre och som dödar alla rötsvampar oavsett under vilka betingelser de lever.

Redan 1911 lanserades Cuprinol rötskyddsmedel. Sedan dess har preparatet använts över hela världen till villor, sportstugor, lador, badhytter och andra träbyggnader, staket, bjälklag, båtar, båtbyggkor, dörrar, fönsterbågar och andra snickerier, jordbruksredskaps trädelar, flaggstänger, trädgårdsmöbler etc. Omätliga värden har Cuprinol räddat från förstörelse.

Cuprinol är uppbyggd av metallsalter av naftensyra, pentaklorfenol och 8-oxikinolin. Många s. k. gröna kopparoljor innehåller i stället för naftensyra hartssyror eller fettsyror som metallbindande ämnen, vilka ger en mindervärdig produkt ur rötskyddssynpunkt. Det är nämligen kopparnaftenat och ej enbart koppar, som är effektivt mot rötsvamparna. Vidare ingår pentaklorfenol i Cuprinol ej som sådan utan som kopparresp. zinksalt. Detta gör att de rötskyddande egenskaperna blir bättre än om enbart pentaklorfenol användes. Pentaklorfenolens metallsalter är permanenta och avdunstar ej eller urlakas av vatten på längre sikt, vilket är fallet med den fria pentaklorfenolen. Vidare innehåller Cuprinol de nya högeffektiva 8-oxikinolinerna, vilka Cuprinol enligt patentsökt metod är ensam om i Sverige. Cuprinol skiljer sig kvalitativt från efterapningar genom att Cuprinol innehåller ej mindre än 3 olika, var för sig högeffektiva rötskyddande substanser: Naftenater, pentaklorfenolsalter och 8-oxikinolinater. Detta gör, att Cuprinolens verkningsområde blir 100-procentigt.

Laserande Cuprinol rötskyddsmedel finns i nyanserna grön, brun och ljusbrun och tillverkas även som färglös.

Cuprinol rötskyddsmedel tillverkas endast av Bönnellyche & Thurö AB, Malmö, och säljes av byggnadsmaterial-, järnh., färg- och kemikalieaffärer.

heltäckande * CUPRINOLFÄRG®

med **8** -oxikinolinat



Täcker som oljefärg

HELTÄCKANDE CUPRINOLFÄRG har en täckfärgs bästa egenskaper. Den täcker som oljefärg, ger vacker hållbar yta, är lättstruken, torkar snabbt, fäster på alla underlag och är efter torkningen fullständigt luktfri. De 8 grundfärgerna är blandbara med varandra. Ni kan därför få vilken nyans Ni önskar.

Ger tredubbelt verkande rötskydd

HELTÄCKANDE CUPRINOLFÄRG är baserad på CUPRINOL, landets äldsta, bästa och mest sålda rötskyddsmedel. CUPRINOL ger nämligen tredubbelt verkande rötskydd genom att den innehåller 8-oxikinolinat, pentaklorfenolat och naftenat. Verkningsområdet är därför 100-procentigt.

Ersätter all annan färg

HELTÄCKANDE CUPRINOLFÄRG kan användas överallt utomhus. Den är idealisk för villor, sportstugor, ekonomis- och lagerbyggnader, garage, staket, bryggkor, redskap m. m.

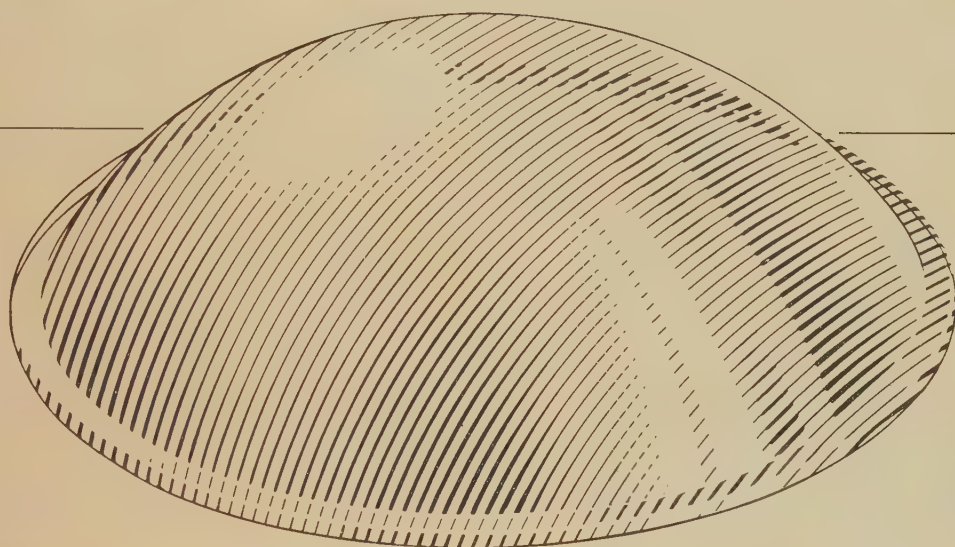
Vackrare kan Ni inte måla ...
bättre kan Ni inte skydda ...

CUPRINOLFÄRG®

BÖNNELYCHE & THURÖ AB, MALMÖ

* Bra vara får alltid efterapningar. Se därför till att Ni får CUPRINOLFÄRG och inget annat.

så
ljus
så
klart
så
luftigt



BOFORS LYSKUPOLER

för riktigare ljusinsläpp

Där man vill nå effektivt, ekonomiskt och elegant ljusinsläpp kommer Bofors lyskupoler alltmer till användning. De kan smidigt inpassas i skilda miljöer t. ex. skolor, sjukhus, butiker, fabriker, lagerlokaler, ateljéer m.m.

Bofors lyskupoler är

- lättmonterade
- underhållsfria
- slagtåliga
- väderbeständiga
- eleganta
- starka

AB BOFORS - BONOPLASTFABRIKEN

TIDAHOLM - TEL. 1323 - TELEX 5066

DETTA IFÖ TVÄTTSTÄLL **HAR DROPPFRI KRAN MED** **IFÖ EVIGHETSPACKNING.** **BEHÖVER ALDRIG** **PACKAS OM.**

AKTIEBOLAGET IFÖVERKEN
 BROMÖLLA

Världsnyhet på Ifö tvättställ



Detta är en världsnyhet. Konstruktören Baltzar von Platen — en av de två uppfinnarna till Electrolux kylskåp — har för Ifö tvättställ konstruerat en kranventil, som har en absolut tät och outslitlig packning av beständigt konstgummi.

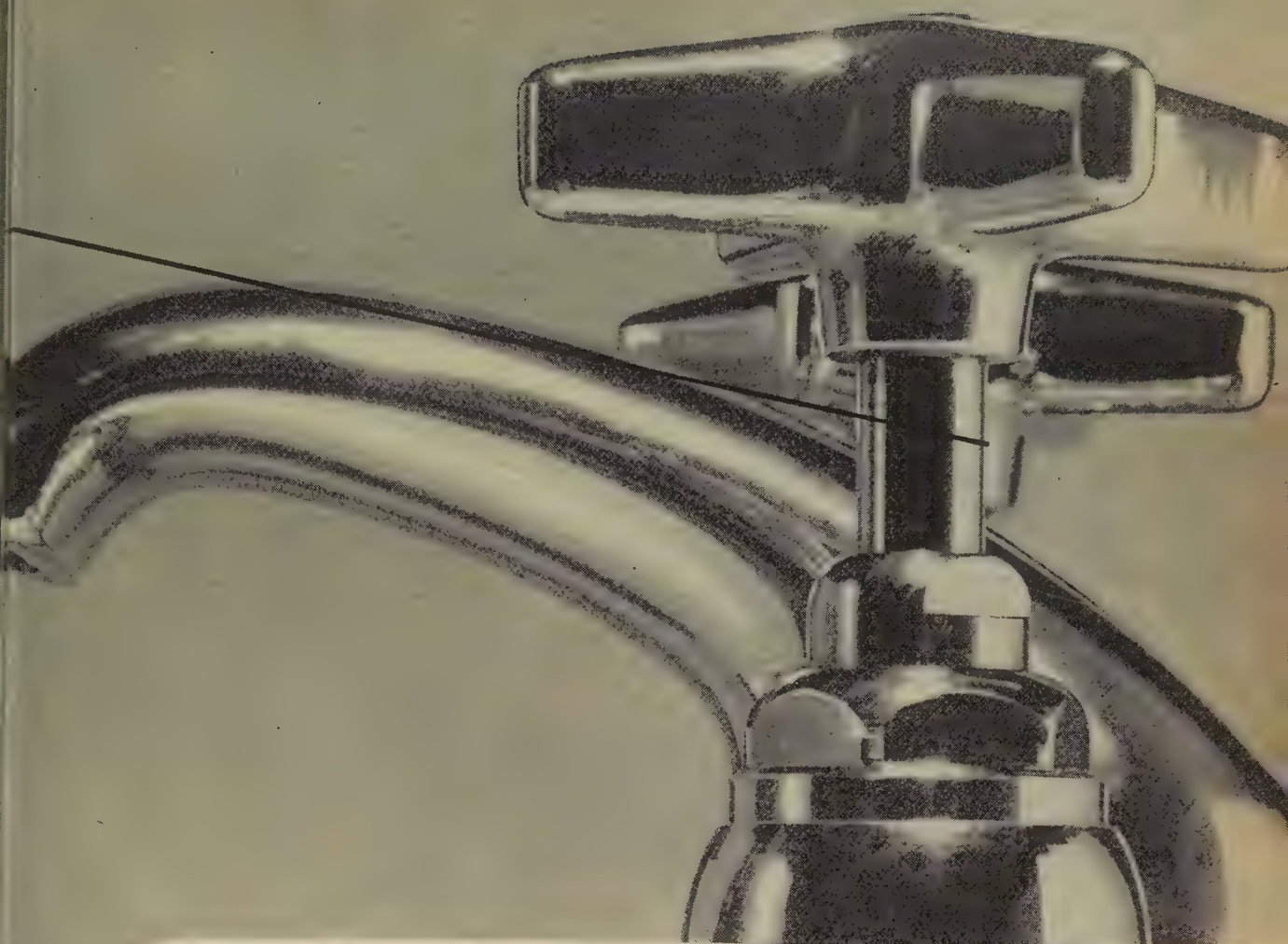
Baltzar von Platen tillämpade vid konstruktionen av ventilen en princip, som löst tätningssproblemet vid det enorma trycket av 100.000 atö. (Aseaprojektet för diamantmaskinen). Resultatet blev en ventil, som motstår alla förekommande vattentryck — och mer därtill!

IFÖ EVIGHETSPACKNING är dessutom självrensande. I ett nybyggt hus finns i regel såväl föroreningar som sand kvar i ledningssystemet. Inga föroreningar, som annars brukar slita ut packningen, kan åstadkomma någon åverkan på IFÖ EVIGHETSPACKNING.

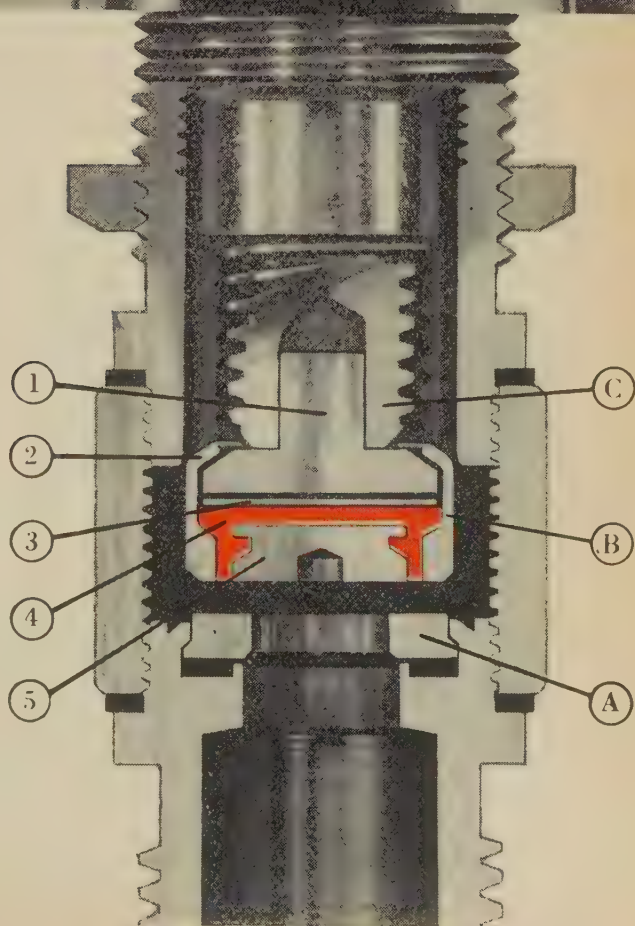
En packning som håller "i evighet" kräver att det material som packningen lagras i och skall täta emot är av yppersta slag och kvalitet. Därför är såväl kägla som säte utförd i rostfritt stål.

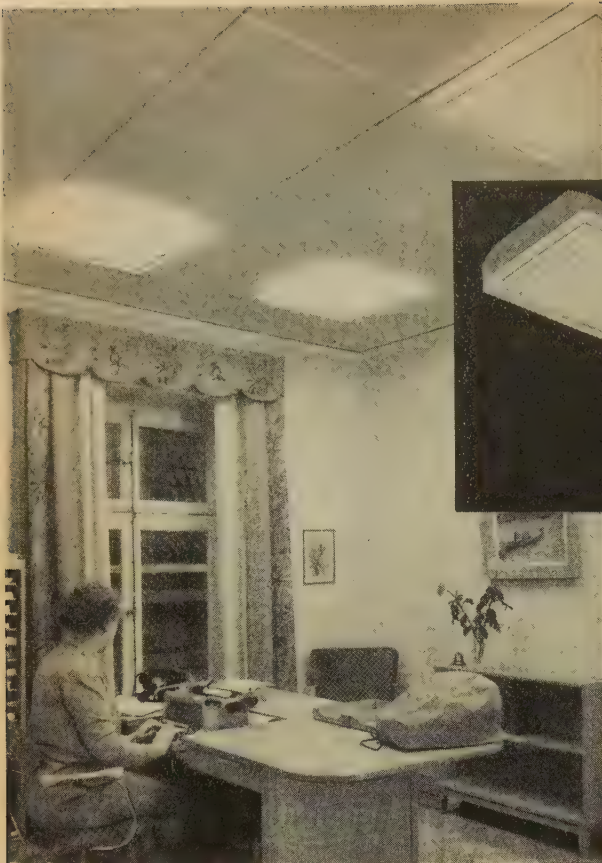
IFÖ EVIGHETSPACKNING kommer att ingå i armaturen på alla våra monterade tvättställ — i Complett och i Enhålsblandaren E-57 samt efter hand även i våra andra sanitetsarmaturer. *Utan pristillägg!*

Ni som skall beställa tvättställ — fastighetsägare — villaägare — inköpschefer — byggmästare, begär av Er installatör att tvättstället skall vara försett med IFÖ EVIGHETSPACKNING. Då får Ni ett tvättställ, som sätter stopp för dropp i all framtid och aldrig behöver packas om.



Ventilen består av sätet (A) mot vilket kägla (B) pressas då spindeln (C) vrids för stängning. Spindeln är fast förbunden med kolven (1) som omsluts av cylindern (2). Kolven verkar via glidplattan (3) på IFÖ evighetspackning (4) av beständigt konstgummi, som omsluter kärnan (5).





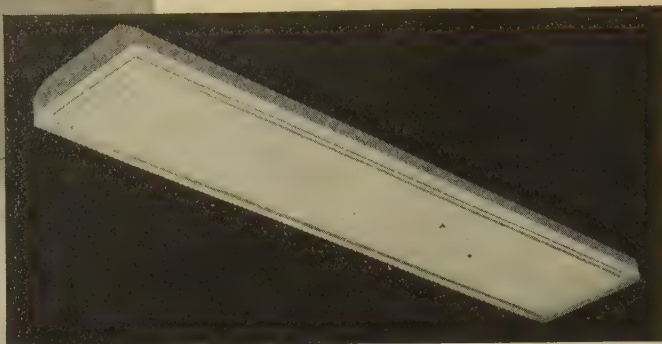
Sekreterarrum hos Zander & Ingeström med armatur 714
K 420 infälld i Soundextak.
T. h. armatur 130 O 240 för 2 lysrör 40 W.

LUMINOR

- transparent plastsida

- Marlux-avbländning

vår största belysningsuccé!



LUMINOR — en lysrörsarmatur som skiljer sig från alla andra. Mycket låg, smacker och elegant, med god verkningsgrad, ger LUMINOR mjukt behagligt ljus utan störande släpljus mot takytan. LUMINOR finns i en utanpåliggande eller infällt montage, de senare i standard exakt avpassade för de vanligaste akustiktakplattorna. Reflektor av brännlacke i metall, sidor av akrylplast, avbländning med Marlux i ram, lätt nedtagligt. För 2, 3 eller 4 lysrör.

Axel
Annell
Belysning

Drottningholmsvägen 16 (Fridhemsplan)
Telefon 52 06 10 — STOCKHOLM K

TVÅ KLASSER OM ETT RUM GER BILLIGARE SKOLBYGGEN

Skolbyggena kan bli 13 proc. billigare om man vid planeringen av lokaler för enhetsskolans högstadium tillämpar ett system med delade klassrum och ämnesrum för de lektioner som klassrummen inte räcker till för. En utredning som gjorts inom skolöverstyrelsen visar att det totala lokalbehovet enligt de nya principerna minskar med 12,5 proc. För enbart klassrum och ämnesrum blir besparingen nära 27 proc.

Enhetsskolan ställer delvis andra krav på lokalernas antal, art och utformning än de traditionella skolformererna, framhålls i utredningen. Under de båda senaste åren har skolöverstyrelsen vid provningen av olika skolors lokalprogram tagit hänsyn till de resultat som nu läggs fram. Dessa kommer att i fortsättningen ligga till grund för provningen av utrymmesbehoven i nya anläggningar för enhetsskola och gymnasium.

Utredningen förordar en kombination av systemet med delade klassrum och ämnesrum för överskjutande timmar. Ett klassrum skall alltså på enhetsskolans högstadium och ev. i det treåriga gymnasiets första ring användas av två klasser. Ingendera ambulerar, utan båda har sin klassrumsundervisning förlagd till det gemensamma klassrummet.

För att systemet skall kunna fungera förutsätts att alla lektioner i naturvetenskapliga ämnen kan förläggas till institutioner och lektioner i övnings- och yrkesämnen till specialsalar. Klassrummen beräknas bli utnyttjade ca 30 timmar per vecka. För de flesta klasser är de lektioner som skulle kunna förläggas till klassrummet så många att de sammanlagt för två klasser blir fler än 30. Den pedagogiskt lämpligaste lösningen anses vara att förlägga dem till ämnesrum. Fördelen är att undervisningen i de ämnen där behovet av audiovisuella hjälp-

medel och litteratur är stort kan bedrivas i specialutrustade lokaler. Dessa ämnen är modersmålet, moderna språk, historia och samhällskunskap.

För gymnasiet och klass 9 g i enhetsskolan förordas ämnesrumssystemet. Det innebär i renodlad form att all undervisning i de ämnen som enligt det traditionella systemet har bedrivits i klassrum förläggs till rum som är speciellt utrustade för resp. ämnen. Elevernas ytterkläder och skolmateriel förvaras i centralkapprum, åtminstone i större skolor.

Vissa speciallokaler bör enligt utredningen utrustas och användas för dubbla ändamål. Musiksal för högstadiet bör kombineras med antingen teckningssal eller aula, skolmatsal i viss utsträckning också användas för musikundervisning. Både samlingssal och skrivsal bör inte ingå i skolanläggning, och vid mindre högstadieskola får skolmatsalen fungera som samlingssal. Bildvisningsrum inrättas inte, i stället förses flertalet lokaler med mörkläggningsanordningar.

De lokalprogram som gjorts upp för högstadie- och gymnasieskolor redovisar vinster på i genomsnitt 550–915 kvadratmeter per skola. För mellan- och högstadieskolor redovisas besparingar på 500–560 kvadratmeter per anläggning.

Under de senaste åren har skolor byggts för i runt tal 175 milj. kr om året. I sitt yttrande till långtidsutredningen 1956 redovisade skolöverstyrelsen ett investeringsbehov under en tioårsperiod på ca 3 miljarder. Då hade man ändå bara till en liten del räknat med den investeringsökning som enhetsskolan kommer att kräva.

Utredningen har huvudsakligen utförts av byrådirektör *Gustav Christensson* och rektor *Harry Johnselius* vid Gubbängens gymnasium.

– Utredningen har i första hand gällt lämpliga loka-

(Forts. på sid. XIV)

Höganäsklinker i Stockholms T-bana

När Stockholms T-bana valde material till stationernas väggbeklädnad, var det givetvis materialets praktiska egenskaper, som i första hand fällde utslaget. Till en början valde man Höganäsklinkern för exteriörpartierna på grund av dess hållfasthet mot stötar och slag, dess krakelerings- och klimatbeständighet. Allt eftersom den ena stationen efter den andra fogades till T-banenätet kom Höganäsklinkern till användning även för de väderleksskyddade interiörerna. Prydligheten, det stora urvalet färger, underhållsfriheten och lättheten att hålla rent blev dominerande argument.

Nytt är emellertid det sätt på vilket Höganäsklinkern utnyttjats rent konstnärligt i de senaste färdigställda stationerna. På station Centralens perrongväggar har konstnären Anders Österlins kompositioner av Höganäsklinker och Signe Persson-Melins ateljébrända reliefer väckt berättigad uppmärksamhet. Österlin har utgått från klinker i modulformat, sågat plattorna i stavar, fyrkanter och trehörningar och tillsammans med relieferna byggt upp sina prisbelönta kompositioner "Stengods och klinker".

Skulptören Torsten Treutiger har berikat klinkerkeramikerna med figurreliefer i de mest skiftande motiv för Centralens pelarbeklädnader.

På andra T-banestationer ger väggarna talrika exempel på de många variationsmöjligheter, som Höganäsklinkern erbjuder. På den ena stationen efter den andra har ett omväxlande färgval och skickligt varierad mönstersättning förlänt väggarna en både distinkt egenkaraktär och estetiskt effektfull fondevkan.

T-banans typiskt inramade entréer är redan välbekanta: signallisterna i gul, blå och vit Höganäsklinker ger T-banan ett glatt ansikte mot gatan.

T-banan är en värdig exponent för Höganäsklinkerns stora möjligheter i modern monumentalbyggnation.

Vänd Eder till Höganäs' byggmaterialservice för vidare upplysningar, färgnyanser och råd om Höganäsklinkern.



C E Rosenberg ARPS

Luftig rymd, renlighet och tilltalande färger karakteriserar de med Höganäsklinker klädda väggarna i T-banans nyaste stationer.

Infällda i klinkerbeklädnaden på station Centralens pelare finner man lustiga reliefplattor i modulformat.



Station Slussen ligger i berg men är öppen utåt. Klimatbeständigheten hos Höganäsklinkern på perronggolv och väggar var här ett viktigt plus, och den valda färgsättningen förklarar bergsrummet varje känsla av instängdhet.



För klädseln av T-banans väggar erbjöd Höganäsplattorna det "naturliga" materialet. Klimatbeständigheten, lättheten att hålla ytorna rena och hygieniska samt krakeleringsbeständigheten är betydande fördelar.

HÖGANÄS

HÖGANÄS-BILLESOLMS AKTIEBOLAG



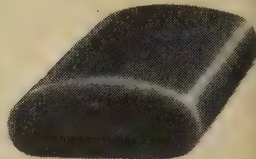
Det finns en handledare

som sitter bergfast, har matt, inbjudande yta och 6 eleganta färger att välja på — MIPOLAM från Dynamit-Nobel.

MIPOLAM, som är en ren PVC-produkt, helt genomfärgad, tål slag och är beständig mot fukt och kemikalier.



a) Profilen värmer upp, trädes övertäckningen av järnet och sitter säkert.



b) Svetsad ändavslutning, smidig och elegant.

LINDBERG & SYDOW AB

KORNHAMNSTORG 49
STOCKHOLM
Telefon 24 07 60 VÄXEL

representant för
DYNAMIT-NOBEL
TROISDORF

Återförsäljare för västra Sverige:
VÄSTSVENSKA PLATTSÄTTNING AB, Eklandagatan 55, Göteborg, tel. växel 20 04 15

(Forts. från sid. XII)

ler för enhetsskola och gymnasium, men under arbetets gång har besparingssynpunkterna gjort sig alltmera gällande, kommenterar generaldirektör Nils G Rosén, och undervisningsrådet Mauritz Hultberg understryker att det är stora besparingar det rör sig om, eftersom varje kvadratmeter av ett skolbygge kostar cirka 800 kr: en minskning på 500 kvm innebär alltså en besparing på 400 000 kr.

Det är inte meningen att tvinga kommunerna att bygga efter dessa riktlinjer, under förutsättning att det här beräknade lokalbehovet inte överskrider.

(Ur DN 4 febr. 1958)

EXPERIMENTET I ÅRSTA

I sitt centrum, invigt 1953, fick Årsta som första stadsdel i Stockholm en någorlunda fullständig fritidsanläggning med bland annat teater, musikal, bibliotek, hobbyateljéer, en större föreningslokal, ett tiotal mindre studierum och ungdomskafé. Av en nyligen framlagd undersökning framgår att hälften av de tillfrågade Årsta-borna aldrig besökt anläggningen. Innerstaden har för de flesta förblivit det viktigaste besöksområdet på fritiden, och den del av befolkningen som regelbundet träffas i fritidsanläggningen är betydligt mindre än den som besöker bio, restaurang och andra närliggande »kommersiella» lokaler. Fritidsanläggningen i Årsta centrum har därmed, konstaterar utredarna, i väsentliga avseenden inte motsvarat de förhoppningar som i förväg ställdes på den.

Vad var det då man hade väntat sig? Ja, det var inte litet. Den idé som man för första gången i Sverige sökt

förverkliga i Årsta är hämtad från de anglosaxiska länderna. Begreppen »neighbourhood unit» och »community centre» har där debatterats ivrigt allt sedan de 1929 presenterades i samband med en ny generalplan för New York. I Sverige blev »grannskapsplanering» och »stadsdelscentrum» aktuella termer i stadsplane-diskussionerna under 40-talet, då tristessen i »sovsädderna» — de långt från innerstaden belägna bostadsområdena — inpräglats i det allmänna medvetandet bl. a. genom en rad uppmärksammade tidningsreportage.

Idén att varje stadsdel för sig bör göras till »en stad i staden» bygger på föreställningen att storstaden är en mera »onaturlig» miljö än de mindre samhällen från vilka inflyttningen till metropolerna sker. Tankegången kan illustreras med citat ur ett föredrag från 1944 av arkitekt Erik Ahlsén, en av Årsta centrums skapare: »När det gäller storstaden skönjer man hos stadsbon en vantrivsel, medveten eller omedveten. Trots att han vet hur svårt landsbon har det både med bostadsbekvämligheten och annat, avundas han honom i viss mån. Det är väl då detta att landsbon har fördelen att kanske ändå få leva ett friare liv. Han kan ta egna initiativ, han kan i viss mån själv påverka sin miljö, sitt sätt att bo och vara. Landsbon lever i många stycken ett rikare liv.» Andra »grannskapsplanerare» betonar storstadslivets politiska vådor: »Politiskt synes passiviteten och rotlösheten bilda en god jordmån för massuggestioner och utgör en av anledningarna till de framgångar äventyrliga politiska ledare haft i organiserandet av destruktiva politiska massrörelser.» (Uno Åhrén 1945.)

Slutsatsen blir att man inom storstadens ram bör efterbilda så mycket som möjligt av det lilla samhällets miljö

(Forts. på sid. XVI)



FORSELLS ENLÖPSTRAPPA

TYP 2

Gubbängens läroverk
uppfört 1953/54 och 1957
Arkitekt SAR Einar Lovén
Zimdals AB
Byggnadsfirman Forss & Son AB

Under de senaste 5 åren har vi haft leveranser till ett 30-tal skolbyggnader i Stor-Stockholm bestående av trappor, beläggningar, fönsterbänkar, konststensputs, tvättställ m. m. Följande skolor kan godtyckligt nämnas:

Skola	Arkitekt SAR	Entreprenör
Grimstaskolan	Olof Ellner	Nils Nessen AB
Klastorpskolan	Curt Björklund	Abacus AB
Musikaliska Akademien	Erik Ragndal	
Bandhagens skola	Sture Frölén	Svenska Väg AB
Eckbacksskolan	K W Ottesen	Industri- & Husbyggn. AB
Högdalens skola	Carl Nyrén	Erik Wallin
Bodalsskolan	Folke Löfström	AB Fundament
Tyresö skola	Jan Wahlman	Erector AB
Marinens skolor	Romare & Scherman	Södra Entreprenad AB
Enebybergs skola	Carl Nyrén	Bertil Adamssons AB
Snösätraskolan	Sven E Trägårdh	Abacus AB
Stureby skola	Paul Hedqvist	Per Langesjö
Hökarängens skola	Carl-Erik Forssén	Bertil Adamssons AB
Mörby läroverk	Carl Nyrén	John Mattson AB

Se även artikeln i detta nummer om Fröslundaskolorna, där vi utfört alla de omtalade mosaikarbetena.

FORSELLS

AB BR. FORSELLS KONSTSTENSGJUTERI



Bostadshus i kvarteret Mossagården i Skövde byggda av Erik L. Dahl Byggnads AB, Falköping. Husen har ritats av arkitekt SAR Yngve Sreen, SR:s arkitektkontor, Stockholm. Vid detta bygge har Gullex använts till utvändig understockning.



GULLEX® I BRUK

Gör som på tusentals arbetsplatser från norr till söder; vinn lägre kostnader och kortare arbetstid med GULLEX — det hydrauliska bindemedlet för murning och putsning. GULLEX är lätt att tillreda — blandas direkt ur säcken i en vanlig betongtombola på arbetsplatsen.

GULLEX blir mycket ekonomiskt i bruk — utan cementtillsats är Gullex likvärdigt med KC 21.



Brandstation i Tranås, ritad av arkitekt SAR Dag Irvall och byggd av Byggmästare Albin Norelius, Tranås.

GULLHÖGENS BRUK • SKÖVDE

(Forts. från sid. XIV)

för att bevara »den demokratiska människotypen». Huvudsyftet med Årsta centrum har i enlighet härmed angivits vara »att åstadkomma en plats för knytande av personliga kontakter mellan individer och grupper, stimulera till diskussion och personlig aktivitet. Detta skulle på en gång tjäna de enskilda samhällsmedlemmarnas intressen och det demokratiska samhällets strävanden.» Kontakterna skulle, utom i de olika lokalerna för speciella fritidssysselsättningar, knytas i entréhallen — ett »innertorg», dit Årstabor utan utpräglade intressen skulle bege sig för att umgås med sina grannar.

Hela denna stadsplaneteori bygger uppenbarligen på ytterst godtyckliga resonemang. Man kan likaväl — som Harvardprofessorn Reginald Isaacs — påstå att flykten från landsbygden beror på längtan efter anonymitet och personlig frihet, dvs. på vantrivsel med den sociala kontrollen i det lantliga samhället och att det alltså är befängt att planera storstadsmiljön med detta som mönster. Med dylika grova generaliseringar kan man med andra ord bygga upp snart sagt vilken planeringsteori som helst.

Vad man verkligen vet är att storstädernas människor för närvarande i allmänhet väljer bekanta och förening efter yrke, arbetsplats, bildning och intressen; i stor utsträckning oberoende av bostad. De undersökningar som gjorts i Sverige ger inte belägg för att ökade kontakter med grannarna skulle vara något utbrett önskemål. Det betyder naturligtvis inte att »fritidscentra» i ytterområdena skulle vara onödiga. Den aktuella undersökningen visar tvärtom att de fyller ett klart behov. Årstaanläggningen utnyttjas flitigt, främst av ungdomskaféets stamgäster och av regelbundna deltagare i ABF:s studieverksamhet, föreningssammanträden och dylikt. När det — t. ex. genom Stockholms stadsteater — bjuds på konstnärliga prestationer i klass med dem som står till buds i innerstaden är publiken fulltalig. Som misslyckat framstår Årsta centrum endast mot bakgrund av de ytterligt

utopiska tankegångar som det varit avsett att förverkliga. Detta misslyckande är ingenting att sörja över. Tvärtom: visionen av Årsta som den perfekta »grannskapsenheten» — med invånarna myllrande kring sitt stadsdelscentrum, »oberoende» av hemliv och av innerstadens mångskiftande fritidsnöjen — ter sig mindre tilltalande än verkligheten sådan den blivit.

(Ur DN 9 jan. 1958)

UTOPIA NÄSTAN FÄRDIGBYGGT

»Det är med stolthet som vi ser tillbaka på de år, som gått», sade fullmäktiges ordförande i sitt lunchtal. »Reformarbetet är i det närmaste avslutat och detsamma gäller vårt stora byggnationsprogram. Endast några mindre uppgifter återstår, främst marmorklädseln av tornet på vårt nya kommunalhus. Vi måste också föra pristävlingen om en melodi för klockspelet i hamn. Fullmäktige har redan anslagit medel till prisnämndens arbete, närmast för att bestrida kostnaderna för en studieresa till Köpenhamn, som vi kommer att anträda i vår. Men jag tänker inte bli mångordig. Det skall i stället bli mig ett nöje att under rundvandringen få visa vårt lilla samhälle för herrarna.»

Det hade varit en utsökt lunch, som kommunen bjudit på. Avsikten var att vi i studiedelegationen skulle få tillfälle att bekanta oss med de män, som lyckats göra sin ort till det mönstersamhälle den numera utgör. Min bordsgranne var tyvärr ganska fåmäld. Jag fick inte ur honom stort mycket mer än att han var direktör för det kommunala kioskbolaget och i den egenskapen administrerade inköpen till de tre allmännyttiga kioskerna på platsen, den vid stationen, den på torket och den uppe vid bensinmacken. »Det är dyrt med mjölkchoklad», sade han plötsligt och återgick därefter till sin tallrik.

Före rundvandringen demonstrerades i all hast generalplanen för oss av byggnadsnämndens ordförande. Han

(Forts. från sid. XVIII)



Folkskola i Krylbo
Arkitekt S A R Åke E Lindqvist
Byggnadsfirman Eskil Sundström AB
Använd sandat fasadtegel 7,5 x 25 från Röbo Tegelbruk

FASADTEGEL OCH TEGEL FÖR SLAMNING

TILL CENTRALSKOLA OCH GYMNASIUM I KALIX, BRÄCKE SKOLOR I BRÄCKE, HAGASKOLAN I SKÖN, KRYLBO NYA
FOLKSKOLA I KRYLBO, BALDERSSKOLAN I DANDERYD, MÖRBY LÄROVERK I DANDERYD, FRÖSLUNDA CENTRUM OCH
FOLKSKOLA I ESKILSTUNA OCH HUNDRATALS ANDRA SKOLOR I LANDET ÄR TILLVERKAT AV

AB Mälardalens
Tegelbruk

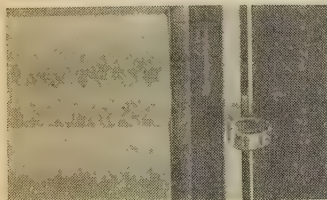
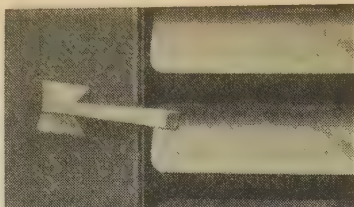
Eriksbergsg. 27 · STOCKHOLM 3 · Tel. 233365

Representanter i Arboga, Avesta, Borlänge, Borås, Eskilstuna, Fagersta, Falun, Finspång, Gävle, Göteborg, Hudiksvall, Jönköping,
Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Köping, Linköping, Luleå, Norrköping, Nyköping, Piteå, Skellefteå, Skövde, Sundsvall, Söderhamn,
Uddevalla, Umeå, Uppsala, Visby, Västervik, Västerås, Ängelholm, Örebro, Östersund

LUXALUM-persiennen först i världen

med epok-
görande nyhet

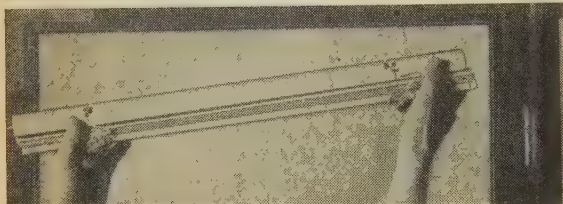
Inställning och upp-
hissning med för-
nicklad knapp



LUXAFLEX-lameller

Nytt solsäkert steg-
band

Lättas med ett hand-
grepp vid fönsterputs-
ning



Begär kostnadsfritt broschyr och tekniska data

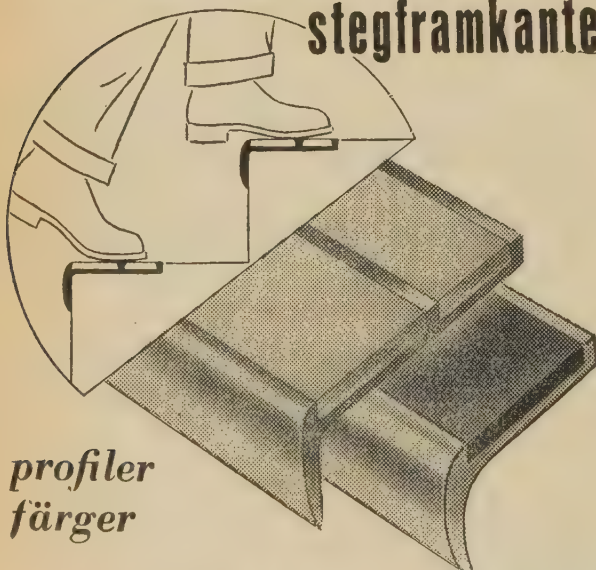
Luxalum AB

Gävle tel. vx 026/150 65

I samarbete med Sundsvalls Fönsterfabrik — Sv. Cellulosa AB.

FERODO

stegframkanter



20 profiler
7 färger

halkskydd slitskydd

Friktionsbeläggning av gjuten asbest infälld
i aluminiumprofiler.

EAN BENNETTER AKTIEBOLAG

Segelbåtsvägen 7, STOCKHOLM

Tel. 54 03 80

(Forts. från sid. XVI)

daskade med handen på den väldiga maskinskrivna vo-
lym, som låg framför honom på bordet och lät sedan
pekpinnen fara över den karta i granna färger, som satt
uppfäst på väggen. Den visade själva slutsatserna av
det mångåriga utredningsarbetet, kommunens väntade
tillväxt och hur nya arealer skulle utnyttjas.

Jag kände till något om planen förut. Den var ett
pionjärverk, som för ett par år sedan gjorde ab Kommu-
nalsociologi i Stockholm berömt och gav det hundra-
tals nya beställningar från alla delar av landet. En av
mina vänner har förresten en fin plats där. Han har
efterhand specialiserat sig och skriver numera bara de
inledande kapitlen om berggrunden och de fasta forn-
lämningarna. Han har egen sekreterare, som också ritat
hans diagram, mest över antalet runstenar per 1 000 in-
vånare och liknande.

»Tyvärr», sade talaren och lät sin pekpinne stanna inom
en väldig apelsinfärgad yta på kartan, »kunde det om-
råde, som skulle användas för de nya drabanthusen inte
utnyttjas för sitt ändamål. Det var för lerigt och sankt
där, och vi har i stället byggt inom det violetta fältet,
som här är markerat som Grupp- och gemenskapsliv.
Det gröna är industriområdet», fortsatte han. »Jag kan
i förtrolighet nämna, att vi ligger i underhandlingar med
bl. a. Arbetsmarknadsstyrelsen för att omlokalisera en
fabrik i Malmö hit upp. De vill gärna utvidga, men de
får bara bygga på vårt industriområde. Och nu mina
herrar, är vi nog mogna för vår rundvandring!»

Vi samlades på gårdsplanen utanför huset. Det var ett
gammalt 1700-talsslott, köpt av kommunen för att an-
vändas för representationsändamål. Över portalen satt
det nya vapen, som antagits efter långa debatter. Det
hade komponerats av Kommunalheraldiska byrån i Stock-
holm och föreställde ett kugghjul och en grankotte,
symboler för de näringsgrenar, som gav orten dess väl-
stånd.

Vi tog vägen bort mot det först tillkomna av de
nya bostadsområdena. Kring oss såg vi långa trevånings-
huslängor, ett Konsum snabbköp och den för några år
sedan så omtalade Gemenskapsbyggnaden. Det var inte
utan rörelse som jag nu återsåg den. Ingen kan ana,
hur mycken samhällsvetenskaplig forskning, som låg bak-
om dess tillkomst! Jag minns fortfarande, vilket starkt
intryck de nya teorierna gjorde på mig, speciellt skild-
ringen av den kollektiva tryggheten i det gamla bonde-
samhället och hur gruppemlösa människor sedan blev
under industrialismens tidsålder, t. ex. när snickeri-
fabriken här byggdes. Allt detta ligger emellertid nu
flera år tillbaka i tiden. Sedan dess har ju bilsamhället
kommit och forskarna är eniga om att människorna
helst bör bo så långt borta från varandra som möjligt.

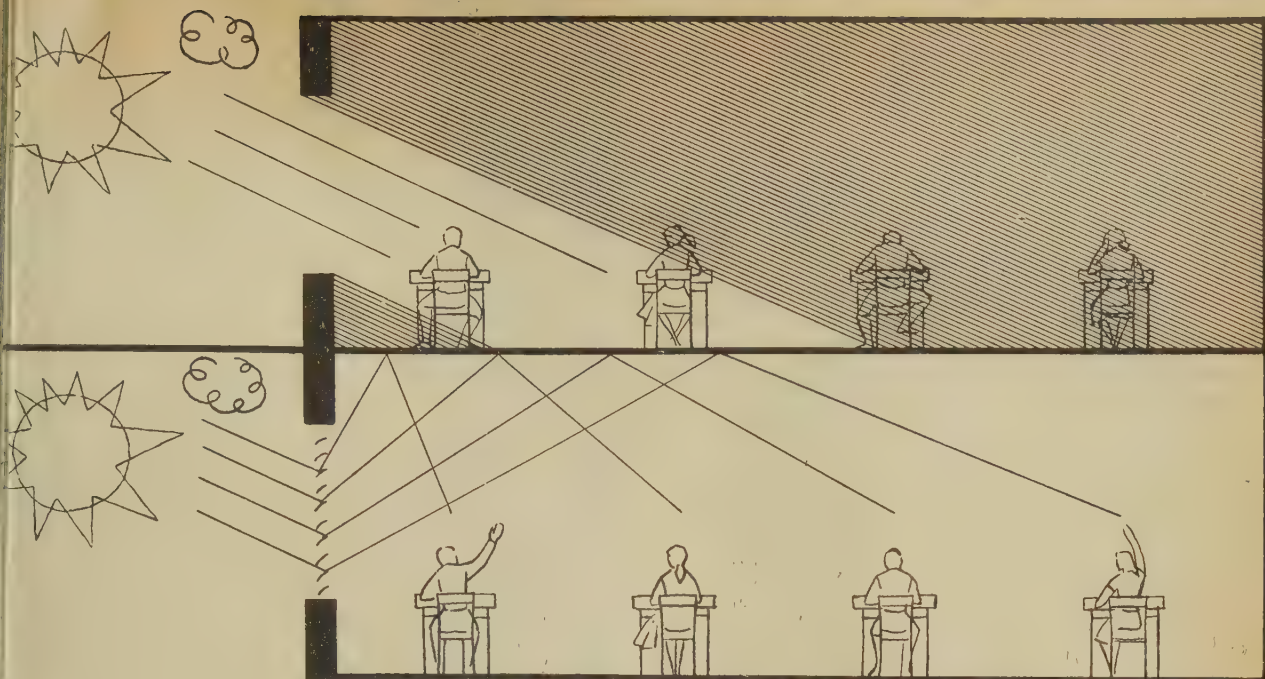
Man kan nog se på Gemenskapshuset, att ingen längre
är så intresserad av det på ansvarigt håll. De glada fär-
gerna i triangelmönstret på fasaden har flagnat av en
hel del och lekskulpturen utanför har inte lagats, sedan
den slogs sönder en natt av några problemtonåringar på
hemväg från Ungdomsgården.

Med desto större glädje kunde vår ciceron presentera
det nyaste bostadsområdet för oss. Det bestod av flera
stycken små kubiska hus i grå betong men framför allt
ett elvåningspunktus med tillhörande ändlösa garage-
längor. Liksom i Los Angeles hade man här räknat
med två bilar per invånare. Punkthuset var en kolossal
byggnad, ljusst gråvit med några tunna mörka linjer, som
kom huset att se ut som ett enormt paket, inslaget i
svarta snören. Balkongerna var små, alla sotsvarta utom
fem oregelbundet utspridda, som fått en smörgul färg.
Det var en komposition, som också återkom i farstuns
marmormosaiker.

»Bättre hustyp kan man inte tänka sig», sade full-
mäktigeordföranden. »Det har jag personlig erfarenhet
av, eftersom jag råkat få en våning här. Det är den
högst upp med ateljéfönstret», tillade han. »Kommunal-
kamrern, som bor under mig, är också mycket belåten.

(Forts. på sid. XXVIII)

Ta inte ljuset som det kommer



fördela och reglera det med

Luxaflex persienner



Nu kan Ni med hjälp av aluminium-persienner reglera och fördela det infallande ljuset i rummet. När ljuset träffar lamellerna sprids det till alla delar av rummet. Undersökningar har visat att ett rums mörka delar kan få 34 % mer ljus om Luxaflex-persienner användes. Dessutom har de ett lugnt, attraktivt utseende med möjlighet till 165 olika färgkombinationer. Materialet i en Luxaflex-persienn är så tåligt att all skötsel praktiskt taget är onödig.

LUXAFLEX THERMOFORT-LAMELLER

Ta gärna och syna en Luxaflex-lamell. Ni kan vrida och böja den gång på gång — den behåller ändå sin fantastiska spänst. Tack vare en helt ny värmeprocess är Luxaflex Thermofort-lameller de enda i världen, som ständigt behåller sin fjädrande spänst.



LUXAFLEX aluminium-persienner

Endast Luxaflex kan erbjuda Er dessa fördelar:

- *Luxaflex Thermofort-lameller med brännlackerad emaljyta*
- *tvättbara, färgbeständiga plastband — varken sträcks, krymper eller bleks*
- *perfekt arbetande persienn-mekanism*

Ring eller skriv efter vår utförliga broschyr

LUXAFLEX · HAGAGATAN 14 · STOCKHOLM VA · TEL. 32 9149

Tillverkare: AB Älvsjö Persiennindustri, Skeppstavägen 27, Stockholm-Bandhagen — Haglund & Söner AB, Falköping

GYPROC

SVENSKA GIPSSKIVOR
AV INTERNATIONELL TOPPKVALITET

Dimensioner:

Gypoc-skivor tillverkas i 9 mm tjocklek för flamskyddande beklädnader samt 13 mm tjocklek för brandhårdiga beklädnader samt med raka eller fasade långkanter i 4 olika standardstorlekar.

Standardformat:

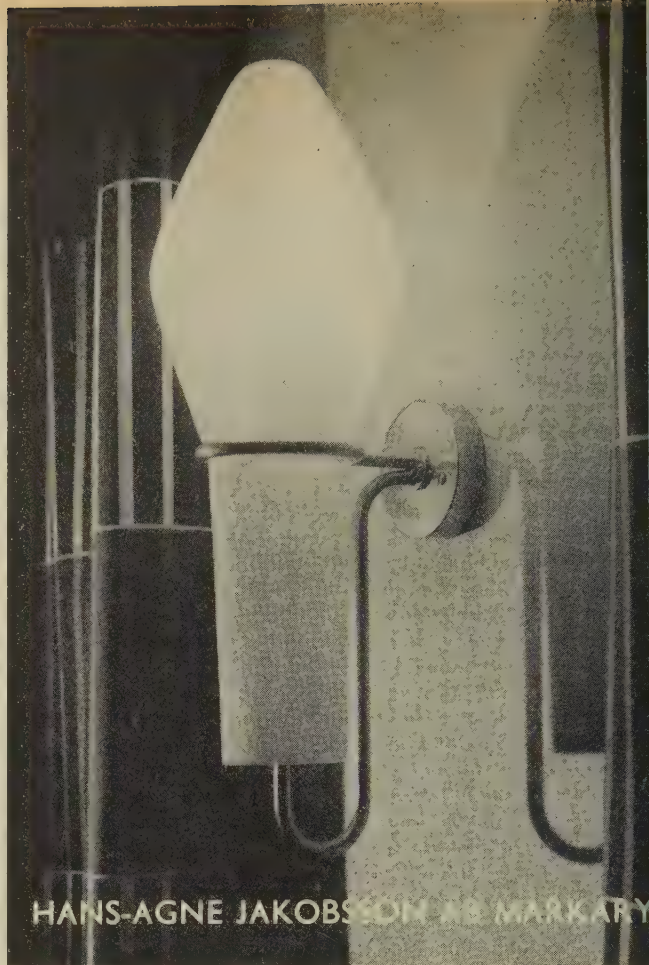
2000 × 1200 mm
2400 × 1200 mm
2500 × 1200 mm
2700 × 1200 mm

Vikt per kvm:

9 mm ca 7,5 kg
13 mm ca 10,0 kg



SVENSKA AB GYPROC VARBERG



HANS-AGNE JAKOBSSON AB MARKARYD

ARKITEKTTÄVLING

Falu stad inbjuder härmed svenska och nordiska arkitekter samt i Sverige bosatta utländska arkitekter i samarbete med arkitekter SAR till allmän tävling om stads- och polishus inom kvarteret Posten i Falun.

Till prisenämndens förfogande står en summa av 50.000: — kronor, varav lägst 35.000: — kronor utgör prissumman som ovillkorligen kommer att utdelas. Första pris kommer ej att understiga 20.000: — kronor; lägsta inköpssumma kommer ej att understiga 5.000: — kronor. Programmet erhålles kostnadsfritt efter hänvändelse till tävlingsfunktionären, fastighetschefen Kurt Danielsson, fastighetskontoret, Åsgatan 27, Falun. Övriga handlingar erhålles hos tävlingsfunktionären mot deposition av 100: — kronor, som insättes på postgiro 1 28 60 med angivande av ordet »Arkitekttävling» på talongen. I Danmark, Finland och Norge kan depositionen, motsvarande 100: — kronor i svensk valuta, insättas hos Danske arkitekters landsförbund, Köpenhamn, Finlands arkitektförbund, Helsingfors resp. Norske arkitekters landsförbund i Oslo.

Tävlingsförslag skall vara inlämnat till tävlingsfunktionären senast kl. 12.00 fredagen den 31 oktober 1958. Prisenämnden utgöres av stadsfullmäktiges ordförande, folkskolläraren G. Bäckström, drätselkammarens ordförande, banktjänstemannen Gunnar Östling, stadsarkitekten Erik Lundgren, Falun, arkitekten SAR David Helldén, Stockholm och arkitekten SAFA Arne Ervi, Helsingfors.

Falun den 29 mars 1958

FALU STAD

Nämdhusbyggnadskommittén

NORDISK BYGGNADSDAG VI

150 sidor med föredrag och diskussioner
vid kongressen i Helsingfors 1955.

Bland frågor som ingående behandlas märkes:
Kostnadsfrågor, God och dålig ekonomi
vid utformning av flerfamiljshus, Värme-
isolering, Golvuppvärmning, Lättbetong
och puts, Interna transporter av bygg-
nadsmaterial, Förtillverkade byggelement,
Fasadelement, Konstruktionsproblem vid
högghus, Arbetstekniska problem vid hög-
ghusbyggen, Ljudisolering i betonghus,
Saneringsproblem.

En mindre restupplaga säljes nu till
reducerat pris kr. 17:—

Säljes i Sverige av
BYGGMÄSTARENS FÖRLAG
Kungsgatan 32, Stockholm C
Postgiro nr 3124

A4 1958 BYGGMÄSTAREN arkitektur

Organ för Stockholms Byggnadsförening och Svenska Arkitektföreningen,
avd. av Svenska Teknologföreningen.

Adress: Byggmästaren, Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05. Post-
giro 3124.

Redaktörer: Civilingenjör SVR Börge Algers och arkitekt SAR Erik Thelaus.
Redaktionssekreterare: Arkitekt SAR Hillevi Svedberg.

Redaktionskommitté: Civilingenjör SVR Boris Blomgren, civilingenjör Carl
Knutsson, arkitekt SAR Leif Reinius, civilingenjör SVR Georg Schackne,
arkitekt SAR Tore Webjörn och arkitekt SAR Torsten Westman.

Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner och länsarkitekt Ebbe Borg,
Malmö, samt arkitekterna SAR Gunnar Hoving och Per-Olof Klang,
Göteborg.

Ansvarig utgivare: Arkitekt SAR Moje Bergström. I tidskriften gjorda ut-
talanden står för författarnas räkning och är endast om så anges att anse
som uttryck för ståndpunktstagande av någon av de föreningar, som utger
tidskriften.

Byggmästaren utkommer med 24 nummer om året. 12 nummer behandlar
arkitektur och 12 nummer byggnadsteknik.

Prenumerationspriser för helår (gällande från den 1/7 1956):	Sverige		Övriga utlandet
	Danmark Finland Norge		
Endast lösnummer upplaga A + B (24 nummer)	40:—	50:—	
Endast lösnummer upplaga A (12 nummer) Arkitektur	30:—	40:—	
Endast lösnummer upplaga B (12 nummer) Byggnadsteknik.	30:—	40:—	
Lösnummer + klotband upplaga A + B	60:—	70:—	
Lösnummer + hfr.band upplaga A + B	70:—	80:—	

För halvårsprenumeration (endast lösnummerupplagorna) gäller hälften av
årspriset med tillägg av kr 3:—.

37 ÅRGÅNGEN **INNEHÅLL** 5 APRIL 1958

DK 351.72 (485)
BORG, EBBE: »Förenklad bostadslångivning». Byggmästaren 37 (1958) nr A 4,
sid. 73

Reflexioner kring den föreslagna förenklingen av bostadslångivningen genom en decentrali-
sering av den arkitektoniska och tekniska granskningen samt beslutanderätten i låneärenden
till länsbostadsnämnder och förmedlingsorgan

DK 727.2 (485 Malmö)
HELLEDÉN, DAVID: Kommunal flickskola i Malmö. Byggmästaren 37 (1958)
nr A 4, sid. 74—75

DK 727.1/2 (485 Malmö)
FRÖLÉN, STURE: Augustenborgsskolan i Malmö. Byggmästaren 37 (1958)
nr A 4, sid. 76—78

DK 727.1/2 (485 Skåne)
BRÅHAMMAR-NANNE, MARIANNE: Några nya skolor i Skåne. Byggmästaren
37 (1958) nr A 4, sid. 79—83

DK 727.2 (485 Kalix)
BJUGGE, PETER: Centralskola och gymnasium i Kalix. Byggmästaren 37
(1958) nr A 4, sid. 84—88

DK 725.83:727.1/2 (485 Eskilstuna)
HÖJER, JON och LJUNGQVIST, STURE: Fröslunda centrum i Eskilstuna. Bygg-
mästaren 37 (1958) nr A 4, sid. 89—95

DK 727.2:725.13 (485 Enske)

ZIMDAL, HELGE: Projekt till kommunal flickskola och medborgarhus i En-
skede. Byggmästaren 37 (1958) nr A 4, sid. 96—97

CORNELL, ELIAS: På romerska vägar! Byggmästaren 37 (1958) nr A 4, sid.
98—99

Recension av Carl Fries' bok »Romerska vägar». Artikeln illustrerad med bilder

Bli bekant med **GASOL**

*— det moderna
hushållsbränslet
med
bygg-service*



"Bygg med gasol" vill ge Er en allsidig belysning av gasolens egenskaper och möjligheter – av allt det som ligger i begreppet "att bygga med gasol".

Att gasol har en given och betydelsefull plats inom det moderna svenska bostadsbyggandet – det är det vi har velat fästa Er, byggfackmannens, uppmärksamhet på i vår nya 24-sidiga trycksak "Bygg med gasol".

Några rubriker ur innehållet:

Vad menas med ett modernt hushållsbränsle? – Original Gasol, en presentation – Varför just gasol? – Gasol-utrustning för hushåll – Så bygger man med gasol – Två bostadsområden med gasol – Vad konsumenterna tycker om gasol – Gasol och säkerhetsföreskrifterna.



Ring eller skriv och begär att få "Bygg med gasol"

När Ni bygger med gasol, får Ni kostnadsfri hjälp med projektering och kostnadsberäkning, med råd, anvisningar och kontaktuppdrag – med allt som rör gasol-anläggningen! Till det moderna hushållsbränslet gasol hör modern bygg-service!

SVENSKA SKIFFEROLJE AB

Gasolavdelningen – ÖREBRO – Tel. 12 43 40



omslaget: Från Fröslunda centrum. Arkitekt-
SAR Jon Höjer och Sture Ljungqvist.
foto: Sune Sundahl

ENGLISH SUMMARY

The granting of housing loans simplified

by E Borg

p. 73

The aim of a recently published government report on housing loans granted by the State, which are of the utmost financial importance, is to make the procedure less complicated and rigid.

The authors of the report propose a far-reaching decentralization of the architectural, technical and economical examination as well as of the right of decision in loan questions to the regional and local agencies—the county housing boards and the intermediary authorities—while on the other hand certain administrative and financial tasks are to be centralized in the State Housing Board.

The intended decentralization seems principally correct. A prerequisite condition for its realization is, however, that the information activity of the central agency—the State Housing Board—is fortified and that the regional and local authorities have access to the necessary technical, financial and administrative expert knowledge.

On the regional level there are enough personal resources as to quality but hardly as to quantity, necessary to carry out the decentralization.

Within the local authorities the access to expert knowledge is far from satisfactory, only a very restricted number of local corporations will at present have access to competent advisers on questions related to the building of housing.

It would seem adequate not to push the decentralization of the examination and the right of decision on loaning questions farther than to the level of the regional agencies, and only to delegate these powers to the local agencies to the extent that these authorities have satisfactorily solved their problems of expert knowledge. A sys-

tem of this type has been suggested in a simultaneously published proposal for the simplification of building legislation.

Municipal school for girls at Malmö

By D Helldén

p. 74-75

The section of the school now completed consists of a one-storey building comprising a five metre wide corridor in the middle and 21 classrooms. The corridor leads to a hall for breaks that simultaneously constitutes the bottom floor in a five-storey building. The high building will contain the headmaster's room, teachers' common room, library, rooms for art and music, for written examinations, for science and chemistry etc.

The top sky-light in the five metre wide corridor is equipped with single, clear panes making the sky and the clouds visible.

The section completed up to now is the first stage of a large school establishment that will comprise eleven additional rooms: gymnasiums, an auditorium, canteen etc.

The Augustenborg school at Malmö

By S Frölén

p. 76-78

The horseshoe-shaped one-level junior school holds 11 classrooms, which are lighted from two sides. The senior primary school with 16 double-lighted classrooms is grouped round four stairs in two levels. It is connected to the administration building and the gymnasium. Besides, there is a one-level canteen which is dimensioned also to serve the lower secondary school to be built on the adjacent site.

New schools in Skåne

By M Nanne-Bråhammar

p. 79-83

That the church and the school should be the highest in the village is one of those old "golden rules" difficult to get rid of. But after the second world war a new type of school has become more and more common. The cardinal idea is to create a milieu dictated by the needs of the children. Danish architects as e.g. Arne Jacobsson and Sten Eiler Rasmussen have managed with great skill to unite the intimate with the simple and the refined and achieved beautiful results in low school-buildings.

In Sweden the architect of the "Slottstadens Samrealskola" at Malmö, Bror Thornberg has accomplished a richer and more complicated system of low building blocks. Taking regard to fire-risk and the comfort of the pupils during the ten-minute breaks it is an advantage that there is no need for hundreds of children to crowd the staircase halls. The communication between the various blocks is a long outdoor corridor facing the large playground and protected against rain and wind by a roof.

Another advantage of the multi-block system is that the school can be built in stages. Also in the new type of school where the classrooms are distributed over several buildings it is easier to create a feeling of comfort and adherence. More and more schools of this type appear in Skåne. This article describes beside the above-mentioned Samrealskolan, the schools at Lomma, Staffanstorps and Rögle designed by Mr Thornberg.

Central school and grammar school at Kalix

By P Bjuggé

p. 84-88

This type of school is a combination of the higher grades of the primary school (general school, class 7—9) and a 3 year experimental state grammar school. The school when completed will have accommodations for 800 pupils.

In building this school the district of Kalix has acquired a well needed leisure and civic centre. The school assembly hall for 600 pers. will also serve as the district concert hall and theatre. The music hall is built for chamber music and lectures. In the big entrance hall the community can arrange dances, bazaars and other festivities.

The Fröslunda centre at Eskilstuna

By J Höjer and S Ljungqvist

p. 89-95

The Fröslunda housing area was built between 1947 and 57. The shops and housing in the centre were planned 1951—52, building was started in 1954 and they were completed in 1957.

Particularly interesting is the combination of premises. The integration of the school and the shopping centre has yielded very good results already. The cinema is used as a cinema but also as auditorium for the school and for the performances of the Riksteatern (the travelling groups of the National Theatre). The floor of the cinema is partly level to be used for balls, parties, table tennis competitions etc. The cinema has direct exits to the tearoom of the confectioner's and also to the central hall of the school. The central restaurant kitchen is adjacent to the school canteen and the halls of the youth centre. Already now the restaurant kitchen supplies about 1,000 meals per day to the primary school canteen.

The youth centre has access to the hobby rooms in the school building and to the wood and other handicraft rooms, which can thus be utilized after school hours.

A project for a municipal girls' school and civic centre at Enskede, Stockholm

By H Zimdal

p. 96-97

The project is based on the following principle. The lecture building D and the institution building E contain school premises only, with a separate entrance, while the buildings A, B and C contain rooms for common use with another entrance but with internal communications with the central cloak-room of the school.

The school assembly hall with 450 pl. will also be used by the civic centre. Around the foyer of this hall are grouped the library, the music hall and study circle rooms. The school dining hall can be enlarged by adding club-rooms and the teachers' dining room. In the storeys below and above the dining hall in building A are rooms for carpentry, handicraft, weaving etc.

The gymnasium in building F can be used independently by the school as well as by the public.

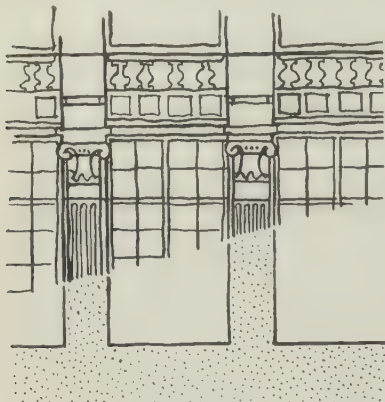
On Roman roads

By E Cornell

p. 98-99

Without comparison the finest interpreter of Italy's country and people in the Scandinavian area of culture is Carl Fries, who published "Vägen till Rom" (The

road to Rome) a couple of years ago. Now a sequel has appeared "Romerska vägar" (Roman roads). These renderings are effected to a slight degree by pilgrimages in the streets of Rome itself. The events are staged in the mountains where, in the course of millenniums, the farmers and their animals have transformed the landscape without being conscious of the transformation.



Att ha råd och inte råd

Min gamle vän uttrycker ej sällan sitt missbehag med vår tid:

– Nu för tiden pratar alla så mycket om ekonomi och teknik, när det finns så mycket mer fundamentala saker att tänka på. Om jag t. ex. går in på en restaurang, på en fin och dyr restaurang förstås, och beställer pytt-i-panna med ägg, så betyder detta, att jag får ett ägg. Detta bekymrar mig något, eftersom jag tycker om ägg. Men om jag beställde samma sak förr i tiden, på en fin restaurang förstås, gamla Rosenbad t. ex., så betydde det givetvis två ägg. Är inte detta egendomligt? När äggen är billigare och den där levnadsstandarden högre.

– En nationalekonom skulle nog kunna förklara detta på två minuter. En läkare på en minut. Men man kan troligen beställa ännu ett ägg.

– Javisst. Men det får man dyrt betala och dessutom blir man ansedd som en frossare. Det var på alla sätt och vis mycket bättre ställt på den tiden när folk inte talade så mycket om ekonomi.

– Vårt välstånd är nog större i dag i alla fall.

– Beror det då på välståndet, att alla nya hus ser ut som ofullbordade baracker? Då tycker jag bättre om det gamla hyreshus, som jag bor i och som verkligen inte är något fint och dyrt hus, men som har riktigt vackra krumelurer på fasaderna och en stor port att gå in i och en ordentlig trappa att gå upp i och verkligt trevliga trappfönster med många färgade fönsterglas i. Det ser åtminstone färdigt ut. Varför bygger man inte sådana hus nu för tiden?

– Folk måste kunna betala hyrorna.

– Det kan dom nog. När någon flyttar från ett hyreshus till en villa får han dubbelt så hög hyra, men det har ändå alla råd med nuförtiden.

– När man talar om hus och ekonomi kan man påstå vad som helst. En nationalekonom skulle kunna förklara allsammans mycket enkelt.

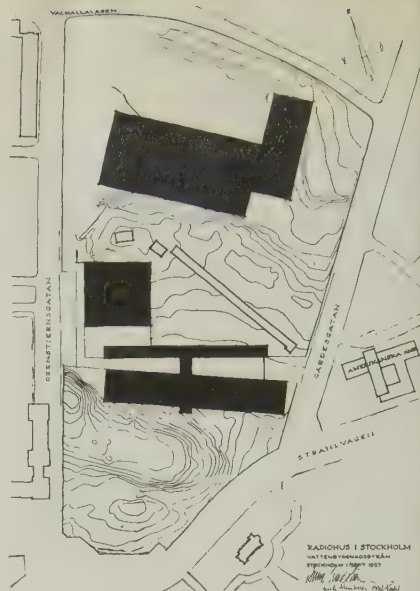
– Jag vet vad han skulle säga, men jag tycker inte om ekonomiska resonemang av det slaget. Han skulle aldrig få med hela sanningen. Hela sanningen är den, att vi anser oss ha råd med fel saker och inte råd med de rätta sakerna. Sådant är inte ekonomi – det är en teknokratisk brist på vett. Jag vill veta varför alla de där nya betonghusen måste vara så fula. Går det inte att göra ett vackert betonghus?

– Jo. Men man har bestämt att vi inte har råd med det.

– Hur kan då en arkitekt uthärda att rita sådana hus?

– Somliga uthärdar inte. De ritar småkyrkor istället. Andra tycker att det är bekvämare att själva bli teknokrater. Och alla de övriga som inte riktigt bestämt sig håller på att upptäcka, att alla ekonomiska resonemang är bra meningslösa eller i varje fall absolut relativa. Endast de statliga lånebestämmelserna är relativt absoluta.

E Th



VÄRREVVY PÅ ARKITEKTFÖRENINGEN

Arkitektföreningens värrevy ägde rum måndagen den 20 januari i den som vanligt alltför trånga lokalen. Årets program var ytterligt fylligt och antalet talare inte mindre än elva.

Lennart Holm inledde med att redogöra för byggnadsforskningens rön under det gångna året. De sociologiska undersökningarna av folks boendevanor har fortsatt, och bl. a. har den gamla tvistefrågan om barn och höghus varit föremål för studium. Det visar sig, att »höghusmodrarna» föredrar den hustyp de bor i framför andra, och att deras barn leker ute lika mycket som andra barn. Tydligt är den direkta kontakten mellan mor i köket och barnen i sandlådan inte av avgörande betydelse.

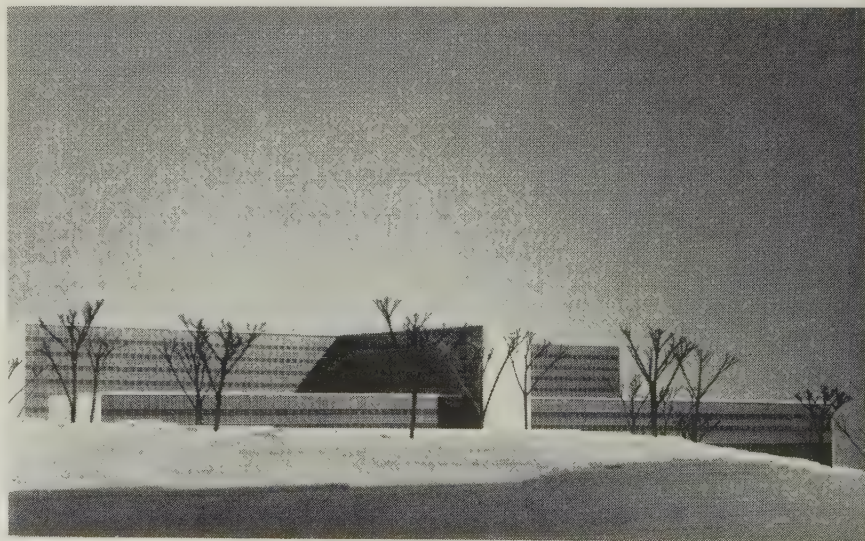
Beträffande lägenhetsytans användning har man funnit, att allrummet i verkligheten blivit ett finrum och att måltiderna förläggs till köket även om detta är så litet, att man måste äta i olika matlag.

Sune Lindström visade med välgjorda bilder det planerade radiohuset, eller huvudsakligen den del därav som omfattar den gamla ångradion. Planläggningen avser att skapa ett rationellt kontorshus samt studiolokaler och artistutrymmen i god kontakt med omgivande natur.

Husets läge i stadsbilden visades på ett flertal bilder med en vy av anläggningen från Lejonslätten som slutvinjett. Diplomatstadens tegeltak förmodas härifrån dominera bilden framför det lätta radiohuset.

Jöran Curman demonstrerade sedan sitt och Sune Lindströms projekt till svensk ambassad i New Delhi. Här sätter ett ogästvänligt klimat och en ytterligt primitiv byggnadsteknik sin prägel på byggnadernas utformning. Fasaderna i norr, öster och väster, som är mest utsatta för solvärmen, görs slutna och värmeisolerade. Alla rum öppnas mot en veranda i söder. Man måste göra ett extra soltak mot värmen, och samtliga rum förses med luftkonditionering, som svenskarna hoppas mycket på i motsats till engelsmännen (it never functions).

Projekt till radiohus i Stockholm. Övan: Situationsplan. Nedan: Modellfotografi



Tyngdpunkten i anläggningen är ambassadörens bostad med stora representationsutrymmen och trädgård för garden parties. Tjänstemännen bor i enmiljövillor omgivna av tennisbanor och swimming-pool.

Erik Ahlsén beskrev med drastiska bilder, hur arbetet med Pubs nya annex fortskred. Pubs utvidgningsbehov vidde sig nära nog obegränsat, och tack vare bergets utmärkte kvalitét kunde man spränga ända ner till 27 meter under Drottninggatan. Ett problem blev borttransporten av den kvarvarande trävmaskinen. Röster höjdes för att låta den bli kvar där nere för eventuella framtida underjordsarbeten i Stockholm.

Totalt kommer huset att innehålla sju våningar under mark och sex våningar ovan. En sprängd tunnel under Drottninggatan förbinder det nya huset med gamla Pub. Planeringen av våningarna ovan mark är inte slutgiltig, men visar sig mycket intressant upplagd med stora variationsmöjligheter inom ett enkelt persystem.

En kyrka med tillhörande församlingslokaler och ungdomsgård i Fruängen demonstrerades av Sven Hesselgren. Eftersom man inte har råd att bygga kyrksalen i första etappen, görs nu på dess plats ett gudstjänststrum utomhus. När kyrkan en gång blir byggd, kommer den att kunna skiljas från församlingssalen med en höj- och sänkbar vägg, som lär kunna ge betydligt bättre tätning mot ljud än traditionella typer av mobila väggar. Fasadmateriäl med frilagd ballast skall prövas vid kyrkobygget.

Centrumanläggningen i Farsta demonstrerades av Leif Reinius. Ett konsortium av sex byggnadsföretag projekterar.

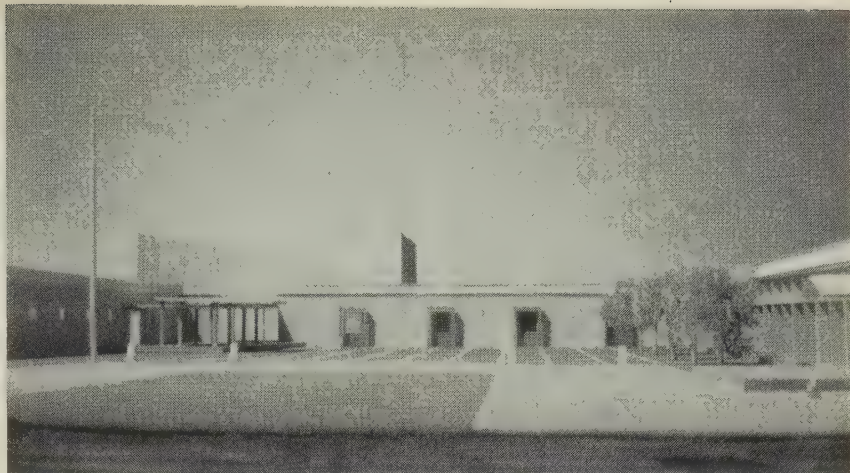
Anläggningen blir ett av Stor-Stockholms huvudcentra. Det får sina butiker, nöjeslokaler och en restaurant grupperade kring ett långsträckt torg. En befintlig ekbacke utnyttjas som park.

Parkeringsytorna upptar en väsentlig del av det planerade området. Sålunda är plats för 2 000 bilar säkerställd i nära kontakt med butiker och tunnelbanestation. För att minska ödsligheten och enformigheten i parkeringsområdena föreslås dessa trädplanerade.

Från stadsplanerarens område förflyttades man hastigt till textilkonstnären. Mönster för tryckta tyger präglas i hög grad av sina tekniska förutsättningar: tygbredd, rapport, tryckmetod osv. På »Pytagoras», först använt till ridån i Linköpings Folkets Hus har Sven Markelius gjort intressanta variationer. Han visade med raffinerade bilder hur man genom att variera färgerna och mönsterskalan i detta enkla system uppnår en mängd olika effekter.

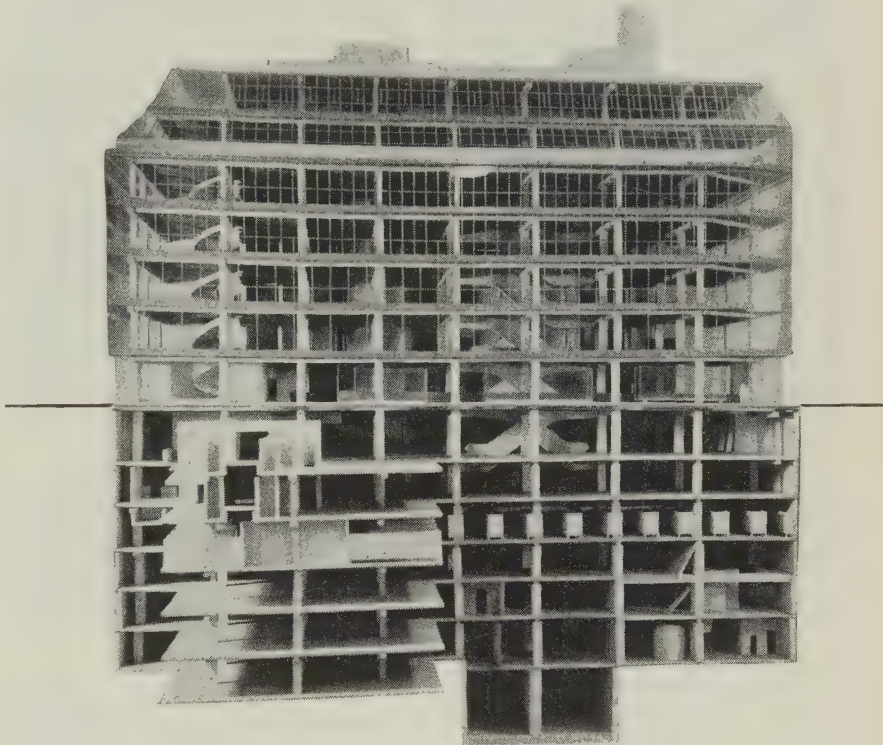
Gustaf Lettström redogjorde koncentrerat för resultatet av arbetet på Ekronestaden på Lidingö, som han bedrivit tillsammans med Jaenecke och Samuelson. Detta team har sin grund i uppdragets art av entreprenörtävling.

Stadsplanen visar en stor anpassning till terrängen. Bebyggelsen är huvud-



Ovan: Projekt till svensk ambassad i New Delhi. Modellfotografi

Nedan: Modellfotografi av PUB:s nya annex vid Drottninggatan i Stockholm. Den horisontella svarta linjen anger gatulinjen för Kungsgatan—G:la Brogatan



sakligen förlagd på ett antal kullar kring ett centrum med flerfamiljshus och skola. Förslaget uppvisar exempel på flera nya rad- och kedjestyper.

Väster om Drottningholms slott på Lovön håller Sveriges längsta golfbana med 18 hål på att ta form. Anders Tengbom, som står för utformningen av klubbhuset, berättade om detta projekt. Golfspelet försiggår tydligen mest i närheten av baren i klubbhuset, varför detta placerats i midjan på den åtta, som de två niohålsbanorna utgör. Därifrån har man dessutom god utsikt över den mycket dramatiska adertonde green.

Walter Bauer visade exempel på rekreationsplatser bland Klaras plåttak. Takträdgårdarnas problem är många. För arkitekten begränsas i allmänhet svårigheterna till byggnadstiden, medan trädgårdsarkitekten får dras med sina odlingsproblem så länge huset står. Da-

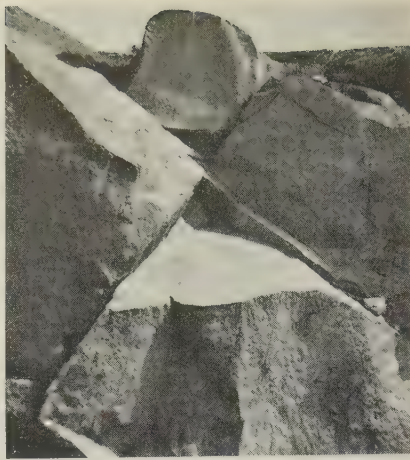
gens Nyheter taktterrass ger exempel på kallmurar och trädval, som på ett trevligt sätt löser svårigheterna.

Vidare visade Walter Bauer taktterrasser i kvarteret Beridarebanan. Till övriga problem kommer där att dessa terrasser blir allmänna platser och således måste ges mycket hög slitstyrka.

Siste man i raden av talare, Torsten Westman, redogjorde för utformningen av området kring Sveaplatsen. Gångtrafiken väntas här bli mycket stor på grund av de många butikerna. Man försöker göra gångstråken så stora som möjligt och utsträcka dem till andra sidan Sveavägen ned i Hamngatan.

Den lösning, som man efter många års arbete kommit fram till, har visat sig vara överraskande lik en tio år gammal lösning för Sveaplatsen av David Hellén.

Göran Månsson



Bilderna ovan är inte hämtade ur »Stenhandboken» som recenserar här bredvid utan är några fotografiska studier från ett bohussläkt stenbrott. Foto: Erik Thelaus

JAPANSK ARKITEKTUR

Om någon i en anmälan av en bok skriver att den kommer läsaren att längta efter att få veta mer om bokens ämne, så måste man nog tolka det som ett beröm. Skulle man säga något liknande om Norman F Carvers bok *Form and space of Japanese architecture* beror det på att den är något av det mest intetsägande som skrivits om

arkitektur. Man önskar helt enkelt läsaren en bättre bok om detta innehållsrika ämne.

Norman Carver är en ung amerikansk arkitekt, som först besökte Japan som ockupationssoldat och som för ett par år sedan återvände som stipendiat med en Rolleiflex i bagaget. Resultatet blev en bok om de gamla japanska templen och palatsen, en bok som säkerligen

Byggnadstekniska handböcker har numera i de flesta fall den egenskapen att de mycket snabbt blir föråldrade. Följaktligen har det under senare år inte funnits tillgång till någon tillräckligt aktuell källa för de tekniker som önskat inhämta vetande om natursten och dess användning inom byggnadskonsten, om man undantar de relativt kortfattade upplysningar som stått att hämta i byggnadshandboken »BYGG». »Stenhandboken» som nyligen utgivits fyller på ett utomordentligt sätt denna lucka. Men inte nog härmed. Den kan helt enkelt sägas utgöra ett mönsterexempel på hur en handbok inom ett speciellt fackområde bör skrivas. Den är klar och koncisk och överskådligt disponerad. Därtill tycks författarna hela tiden ha haft klart för sig för vilka boken är avsedd, vilket kan vara värt att observera som en egendomlighet. Ur typografisk synpunkt är boken likaså föredömlig och det praktiska plastbandet ser ut att tåla åtskilliga års vårdslös användning på arkitektkontoren.

Till boken hör även en bilaga innehållande färgfotografier av ett antal av de viktigaste produkterna från olika stenbrott. Det kan förefalla vanskligt att söka illustrera stensorterna på ett sätt som gör anspråk på att vara naturtroget. Försöket har emellertid lyckats förvånansvärt bra och bilagan utgör ett synnerligen värdefullt komplement till boken.

Redaktör och huvudförfattare har varit arkitekt SAR Hans Borgström. E Th

Stenhandboken. Handbok för arkitekter och byggnadstekniker. Utgiven av Institutionen för Materialbehandling med Formlära vid KTH och Sveriges Stenindustriförbund. Stockholm 1957. 108 sid. Rikt illustrerad. Pris 16 kr

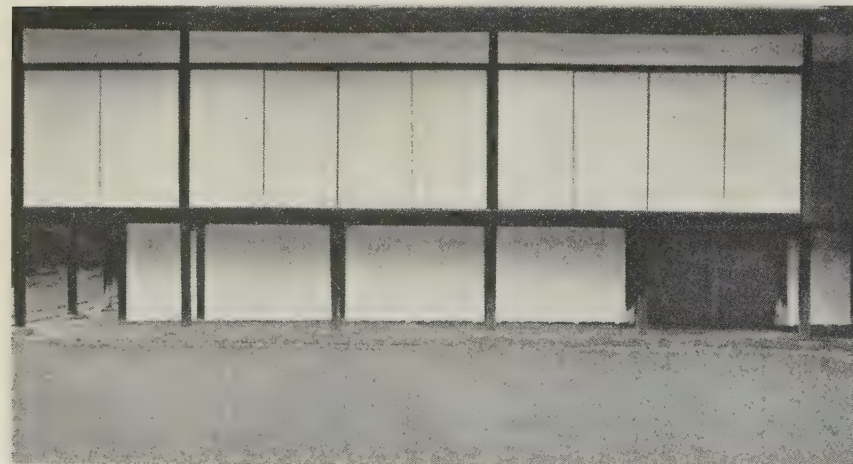
skulle kunnat passera som en vacker bilderbok, om Mr Carver endast kunnat låta bli att förse sin bok med textpartier och bildtexter. De är genomgående ordrika och innehållslösa som FN-bulletiner och avslöjar en arkitekturuppfattning som enklast kan sammanfattas så: arkitektur är väl nånting som är anslående för synsinnet.

Vad sägs t. ex. om följande lilla exempel på arkitekturfloskler (bildtext till hus vid en bygata i Kyoto): »A common denominator of means, attitudes and spirit meant an organic unity defining the broad direction of architecture while incorporating the natural energy of diversity; continuity of growth and change stimulated by individual experimentation within the framework of a unified structural module.» Det låter som ekon från ett modernt amerikanskt arkitekturseminarium. Och är väl också det.

Fotografierna är av högsta klass.

E Th

Form and space of Japanese architecture av Norman F Carver Jr. Shokokusha Publishing Co, Tokyo, 1955. 200 sid. \$ 12



Se klart på takljusproblemet:

SVITA TAKFÖNSTER GER SOL

åt moderna
bostäder

När utrymmet är begränsat är Svita takfönster en lysande idé. Den sinnrika konstruktionen gör Svita lekande lätt att handskas med. Därför löser fler och fler det sluttande takets fönsterproblem med Svita — som nu levereras med argonsvetsade plåtbeslag av aluminium som standard utan merkostnad. Vid argonsvetsning får fogen grundmaterialets sammansättning. Risken för porbildning i svetsen elimineras och inga flussrester kan förorsaka korrosion.



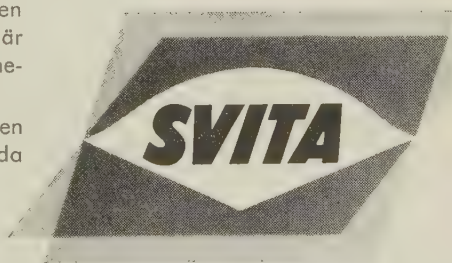
En annan nyhet är att SVITA-fönstret — i standardstorlekar — nu kan erhållas med 4+1-punktespagnolett i galvaniserat utförande med avsevärt lägre pristillägg än tidigare:

storlek 75x 95 cm (B x H) ... Kr. 18:-
storlek 90x130 cm Kr. 20:-
storlek 150x130 cm Kr. 22:-



Den patentsökta espagnoletten med 4+1-punktslåsning erbjuder Er följande fördelar:

- bekvämast möjliga placering av betjäningsmekanismen, antingen fönstret befinner sig på ordinär höjd eller om enbart fönstrets nedkant kan nås från golvet
- effektiv låsning av fönsterbågen i alla fyra hörnen med ett enda enkelt grepp

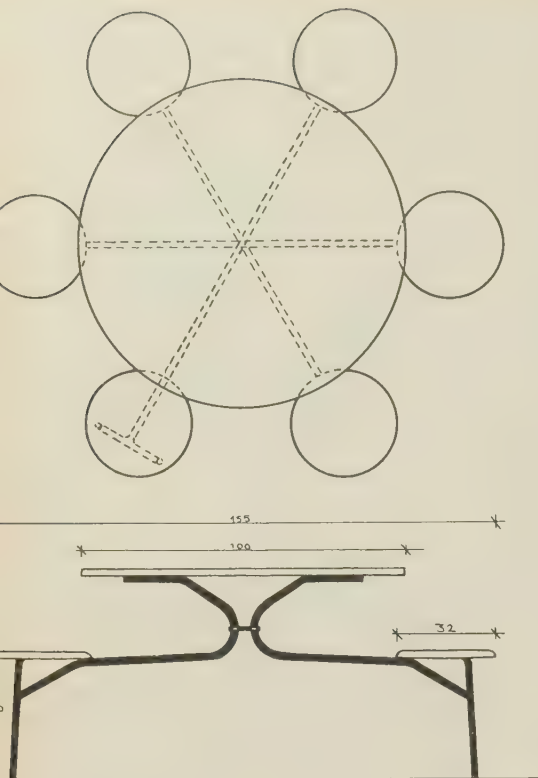


AB SVENSKA ICOPALFABRIKEN

Skeppsbron 11, Malmö 1, Tel. 731 80

Försäljningskontor i Stockholm tel. 822815 och Sundsvall tel. 58966

Auktoriserade återförsäljare över hela landet.



KARUSELLBORD NR 578 D-994

design: Per Nybom, arkitekt S. I. R.

My intressant formgivning

erbjuder NK-Inrednings karusellbord, spe-
 cellt användbart för elevbibliotek, ung-
 somsgårdar, bespisningslokaler eller lek-
 um. Det tillverkas med stativ av 18 och 20
 m runda ugnslackerade metallrör och
 tsar av formpressad rödbok, betsad och
 onade i valfri färg. Skivan tillverkas i
 andard belagd med linoleum eller i val-
 ittt utförande enligt offert. Prisbilligt och
 trymmesbesparande utgör karusellbordet
 t värdefullt tillskott i raden av aktuella
 skolmöbler.



ör närmare upplysningar kontakta



STOCKHOLM Hamngatan 5. Tel. 23 00 00, Riks 23 63 00
 GÖTEBORG Parkgatan 21. Tel. 11 17 17
 MALMÖ Djäknegatan 28. Tel. 315 30, 315 31

»FÖRENKLAD BOSTADSLÅNGIVNING«

DK 551.72 (485)

Sedan slagordet »byggkrångel» under en lång följd av år levvt på folks läppar, har det genom ett par nyligen slutförda statliga utredningar visats, att det åtminstone finns ett uppsåt till en mer eller mindre långt gående förenkling av bestämmelser och administration på byggandets område.

Ikke långt efter det 1951 års byggnadsutrednings betänkande om förenklad byggnadslagstiftning blivit synat av kommissionens instanser, presenterade överdirektör Älmeby såsom den en man starka byggnadslåneutredningen sitt betänkande om förenklad bostadslångivning (SOU 1957: 44).

I direktiven för den sistnämnda utredningen har framhållits, att den statliga bostadslånegivningen är av utomordentligt stor ekonomisk betydelse och att till följd härav ett starkt krav föreligger, att statliga lån till bostadshus skall kunna beviljas på ett enkelt och smidigt sätt.

Byggnadslåneutredningens huvuduppgift har därför varit att mot bakgrunden av vunna erfarenheter av den hittillsvarande bostadspolitiska verksamheten undersöka möjligheterna att förenkla handläggningen av ansökningar om tertiär- och tilläggs lån och därmed sammanhängande frågor. I anslutning härtil har utredningen föreslagit en långt gående decentralisering av den arkitektoniska, tekniska och ekonomiska granskningen samt beslutanderätten i låneärenden till de regionala och lokala organen — länsbostadsnämnderna och förmedlingsorganen — medan vissa administrativa och kamerala uppgifter ytterligare centraliseras till bostadsstyrelsen. Utredningens förslag innebär bl. a. att 90 tjänster vid bostadsstyrelsen kan indragas.

I de fall då en samhällelig verksamhet är organiserad med instanser på det centrala, regionala och lokala planet får en decentralisering av vissa funktioner i verksamheten anses vara i princip riktig, ty därigenom kan bl. a. dubbelarbete undvikas och de skiftande förhållandena ute i landet lättare beaktas. Å andra sidan får man emellertid icke bortse ifrån att den centrala instansen har de bästa möjligheterna att följa utvecklingen i stort och att skaffa sig den allmänna överblick, som är nödvändig.

Det får anses uppenbart, att den verksamhet, som bedrivits av bostadsstyrelsen i låneärenden, haft mycket stor betydelse för utvecklingen inom svenskt bostadsbyggande. Styrelsens tekniska byrå har därvid på ett förtjänstfullt sätt svarat för den tekniska och arkitektoniska granskningen och för typitningsarbetet. De värdefulla erfarenheter som vunnits måste tillvaratagas och vid ett genomförande av den avsedda decentraliseringen komma de regionala och lokala organen till del. Men detta är ej tillräckligt utan bostadsstyrelsen måste framdeles i högre grad än tidigare förstärka sin informativa verksamhet och söka komplettera de ute i landet verksamma tjänstemännens möjligheter till vidareutbildning och överblick. Att sådana nya kvalificerade uppgifter för bostadsstyrelsens del otvivelaktigt kommer att ställa stora och ökade krav på dess personal synes icke ha tillräckligt beaktats av utredningen.

En förutsättning för en decentralisering är emellertid icke blott en upprustning av informationssidan inom det centrala organet. Det är ej mindre betydelsefullt att erforderlig teknisk, ekonomisk och administrativ sakkunskap står till de regionala och lokala organens förfogande.

På det regionala planet finns väl numera, åtminstone kvalitativt sett, den sakkunskap, som måste krävas för genomförandet av en decentralisering. Kvantitativt sett är förhållandena väl i allmänhet icke tillfredsställande. Här skulle

emellertid genom vissa rationaliseringsåtgärder inom de olika organen, ett effektivare utnyttjande av tillgänglig sakkunskap kunna åstadkommas.

Inom de lokala (kommunala) organen, vilka i fortsättningen i många fall skulle svara för lånebesluten och för övrigt övertaga praktiskt taget all teknisk och ekonomisk granskning i låneärenden varvid den tekniska granskningen samordnas med byggnadslovsgranskningen, är de personella resurserna synnerligen begränsade. Endast ett fåtal byggnadsnämnder och förmedlingsorgan torde sålunda för närvarande ha tillgång till kompetenta rådgivare i de med bostadsbyggnadsverksamheten förenade frågorna. Att kommuner utan egna personella resurser — enligt byggnadslåneutredningens uppfattning — numera har möjligheter att erhålla erforderlig teknisk service på annat håll, bl. a. från de kontor, som på vissa håll inrättats i regi av Landsbyggens byggnadsförening, kan knappast anses vara en tillräcklig garanti för genomförandet av en långt gående decentralisering till de lokala organen. Det är något förvånande att finna, att dessa kontor, som trots att Svenska landskommunernas förbund är delägare däri närmast bör jämsättas med konsulterande enskilda företag, särskilt framhållits i utredningens betänkande.

Liksom man i 1951 års byggnadsutrednings förslag till förenklad byggnadslagstiftning överflyttat beslutanderätten från de centrala organen — Kungl. Maj:t och byggnadsstyrelsen — till länsstyrelserna och gjort en delegering av beslutanderätten i vissa frågor från länsstyrelsen till byggnadsnämnden beroende av tillgången till erforderlig sakkunskap hos nämnden, borde man ha tillämpat samma system ifråga om bostadslånegivningen. De decentraliserade funktionerna ifråga om granskningen och beslutanderätten i låneärenden borde sålunda ha stannat på det regionala organet för att överföras till de lokala organen i den mån dessa har eller får sin sakkunnefråga tillfredsställande ordnad.

För undvikande av teknisk granskning i varje särskilt fall har utredningen föreslagit en registrering av s. k. standardhus för egnahemsbebyggelse. En sådan anordning förefaller mindre ändamålsenlig, då den kan komma att verka hämmande på den forskning och utveckling, som bör leda till en bättre och billigare egnahemsproduktion.

Byggnadslåneutredningens vällovliga syfte skall icke bestridas. Utredningens betänkande präglas emellertid — såsom lätt kan bli fallet med enmansutredningar — av en ensidig uppfattning och otillräcklig inblick i det större problemkomplex, som i allmänhet tangeras, när ett begränsat avsnitt av en samhällelig vävnad dissekeras. Principiellt sett är radikala omgestaltningar av institutioner, som successivt vuxit fram och ägt bestånd under en längre tid och därvid funnit i stort sett tillfredsställande former, alltid ägnade att inge betänkligheter, då avsedda förenklingar lätt kan förbytas i komplicerings. En mera moderat och långsiktig anpassning till utvecklingens krav under beaktande av vad som lämpligen kan genomföras när problemet ses i ett större sammanhang vore sannolikt bättre.

I den numera föreliggande propositionen angående anslag för budgetåret 1958/59 till främjande av bostadsförsörjningen har icke upptagits så genomgripande ändringar i ärendefördelningen mellan de bostadspolitiska organen som byggnadslåneutredningen föreslagit.

Ebbe Borg



KOMMUNAL FLICKSKOLA I MALMÖ

Arkitekt SAR David Helldén

DK 727.2 (485 Malmö)

Den nu uppförda delen av skolanläggningen bygger i stora drag på ett förslag från en allmän arkitekttävling år 1940. Denna del består av en 1-våningsbyggnad och en byggnad i 5 våningar. 1-våningsbyggnaden har 21 klassrum och en 5 m bred mittkorridor, vilken mynnar i en rasthall som utgör botten-våningen i 5-våningsbyggnaden. Denna höga byggnad innehåller rektors- och lärarrum, bibliotek, teckningssalar, musikrum, skrivsal, ämnesrum för fysik, kemi etc.

I tävlingsförslaget kom största ljusmängden från den lågt sittande fönsterraden i de dubbelbelysta klassrummen. Under medverkan av docent Gunnar Pejtel utbildades den nu byggda rumsformen. En modell i skala 1:10 möjliggjorde noggranna ljusmätningar för varje elevplats och följden blev att den högt sittande fönsterraden gjordes dominerande.

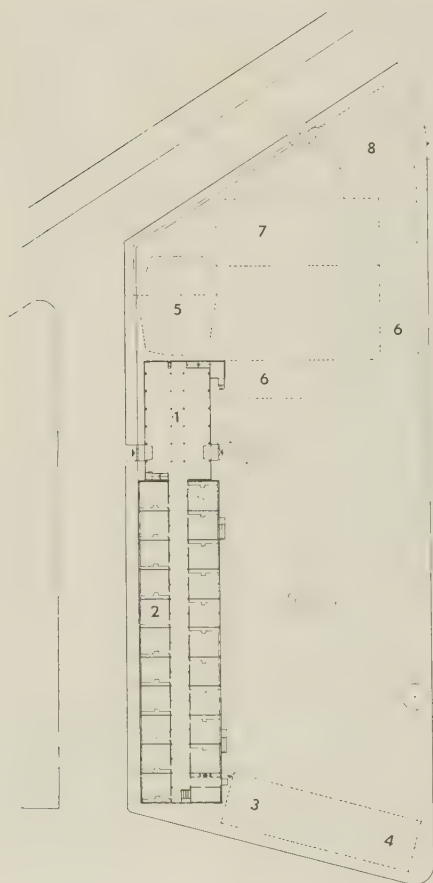
Fasadmaterial: rött Lomma fasadtegel; grå eternit i 5-våningsdelens bröstningar.

Den hittills byggda delen av skolan är början till en större skolanläggning med ytterligare elva undervisningsrum, skolkök, två gymnastiksal, aula, barnbespisning etc.

Byggnadskonstruktioner: civilingenjör Stigåke Wermén, Malmö. VVS: Österbergs konstruktionsbyrå, Malmö. El: Elingenjör K G Thunman, Malmö. Huvudentreprenör: Byggnads-AB O P Wihlborg & Son, Malmö.

Vinjetten: Fasad av 5-våningsbyggnaden

T. v.: Situationsplan. Skala 1:2000. 1. rasthall. 2. klassrum (i färdigställd byggnad). 3. framtida barnbespisning. 4. framtida vaktmästarebostad. 5. framtida aula. 6. framtida klassrum. 7. framtida gymnastiksal. 8. framtida skrivsal och skolkök





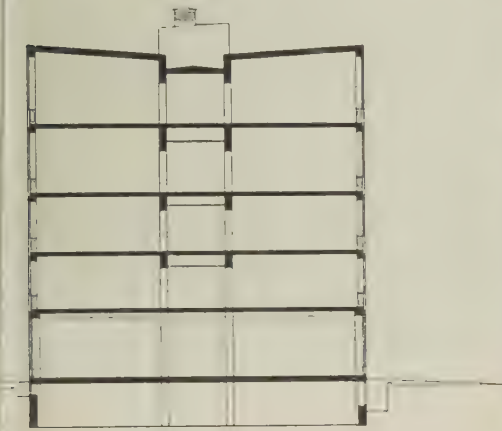
Ovan: Sektion av 1-våningsbyggnaden. Skala 1:400. Korridoren vid klassrumsväggarna är 2,10 m hög och klassrummen 2,0 m höga vid yttervägg

T. h: Korridor i 1-våningsbyggnaden. Lanterninen har enkla klara glas. Takkonstruktionen består av från klassrum — korridorväggarna utkragade betongskivor. Inblåsning av varm luft mot det enkla glaset

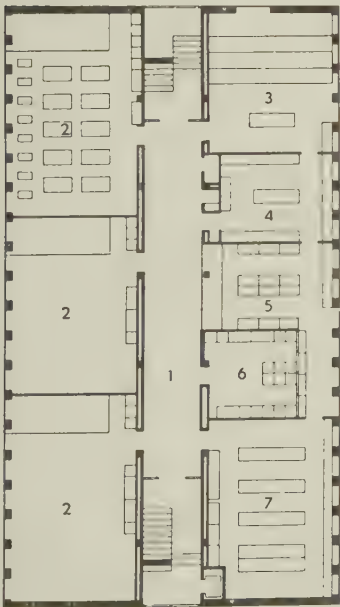
T. h: Interiör av klassrum

Nederst t. h: Skolgården med 1-våningsbyggnaden till vänster

Samtliga fotografier: Jarke, Malmö



Sektion och våningsplan av 5-våningsbyggnaden. Skala 1:400. 1. korridor. 2. handarbetssal. 3. hörsal. 4. prep.rum. 5. samlingar. 6. material. 7. lab.





AUGUSTENBORGSSKOLAN I MALMÖ

Arkitekt SAR Sture Frölén

DK 727.1/2 (485 Malmö)

Skolan är förlagd på tomtmark som ingår i Augustenborgs gård och i anslutning till ett nybyggt bostadsområde med samma namn. Tomten begränsas åt tre håll av park samt i söder av Ystadvägen, mot vilken utsläpp ej tillåtes.

Marken delas längs tomtens längsta diagonal i två nivåer med en inbördes höjdskillnad av 1,5 m. Det högre belägna, svagt kuperade området, har ett väl behållet lövträdsbestånd, vilket enligt förutsättningarna ej finge nämnvärt minskas, samtidigt som skolan ur vindsynpunkt skulle förläggas inom detsamma.

Skolan är delad i följande tre funktionsenheter:

1. Den hästskeformade småskolan i ett plan innehållande elva dubbelbelysta klassrum, gruppum, gymnastiksal, lärarum, toalettgrupp samt biutrymmen (klasserna 1—2).

2. Folkskolan sammanlänkad med administrationsbyggnaden samt gymnastikbyggnad. För folkskolan har markens nivåskillnad utnyttjats så att man från en centralkapphall i entréplanet går ned till naturkunskapsrum, teckningssal, bibliotek och läsesal, centrala materielrum samt vissa utrymmen för skolans skötsel. Folkskolan innehåller sexton dubbelbelysta klassrum, grupperade kring fyra trapphus i två plan. Klasserna 3—6.

Vinjetten: Skolgård tillhörande småskolan

Administrationsbyggnaden i tre plan innehåller läkeri; läraravdelning med kollegierum, lärarbibliotek, lunchrum; överlärareavdelning med separat samtalsrum för målsmän samt centralförråd med utlämning för s. k. fria materiel. Översta planet innehåller två avdelningar för kvinnlig slöjd.

3. Skolmålidsbyggnad i ett plan, dimensionerad att även tjäna en blivande realskola på närliggande tomt. Med separat entré mot folkskolan innehåller byggnaden även två träslöjdsalar med biutrymmen i delvis utgrävd källare. Denna innehåller även två större toalettgrupper för folkskolan.

En mindre enplansbyggnad vid skoltomtens huvudentré innehåller tandläkeri och vaktmästarebostad.

Skolan började byggas i januari 1955 och togs i bruk höstterminen 1956.

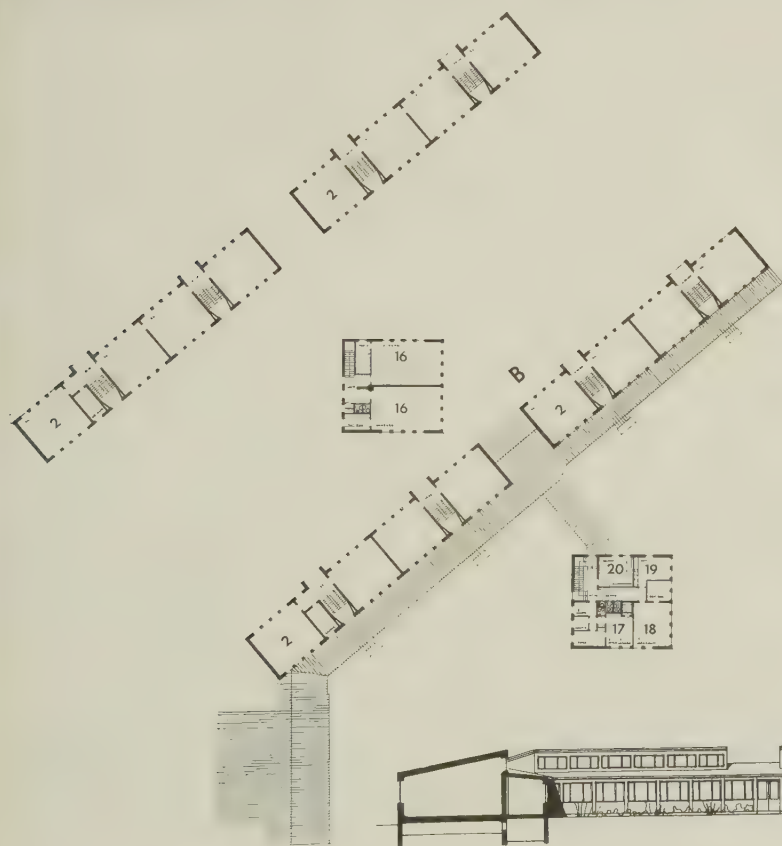
Malmö stads folkskolors byggnadskommitté under medverkan av i första hand skoldirektör G Woxström och ingenjör G Jacobson har i skoltekniska frågor värdefullt bidragit med sin erfarenhet. Medarbetare på arkitektkontoret har varit arkitekt Erik Bergstedt. VVS: Harry Bremfors Konstruktionsbyrå, Stockholm. El: Ing. Tore Wideberg, Stockholm. Byggnadskonstruktioner: AB Victor Månssons Konstruktionsbyrå, Malmö. Huvudentreprenör: AB Skånska Cementgjuteriet.



Ovan: Bottenplan av skolanläggningen och nedan till vänster överplaner tillhörande folkskolan. Skala 1:1 000. A. småskola B. folkskola C. barnbespisning och slöjd D. vaktmästarebostad och tandklinik.

1. korridor 2. klassrum 3. grupprum 4. lärare 5. gymnastiksal 6. omklädn. 7. slöjd 8. matsal 9. kök 10. naturkunighetsrum 11. material 12. teckningssal 13. bibliotek 14. läsesal 15. läkare 16. handarbetssal 17. överlärare 18. lärarrum 19. frukosttrum 20. vaktmästare

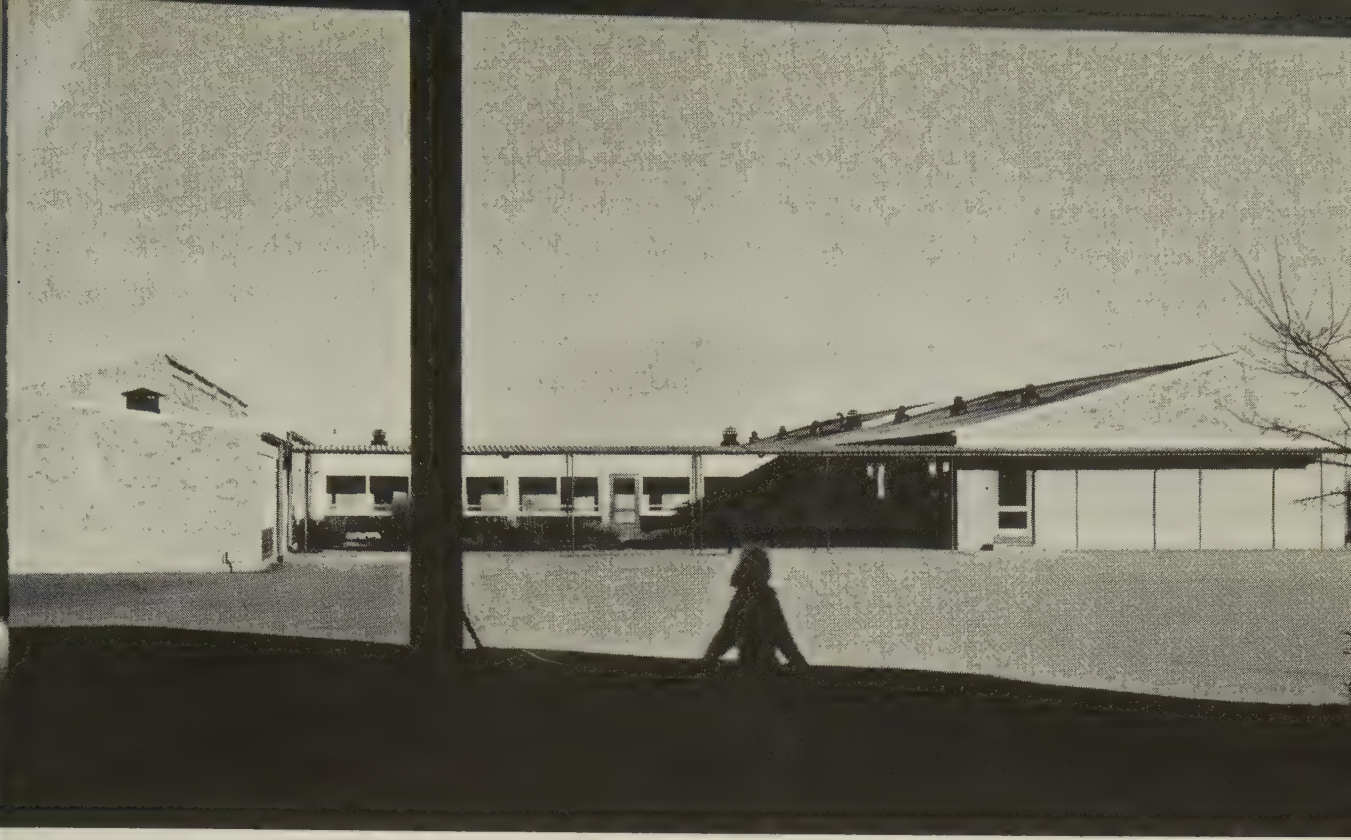
Nedan: Sektioner. Skala 1: 500





Samtliga fotografier: Sten Vilson





NYA SKOLOR I SKÅNE

Att kyrkan och skolan skall vara högst i byn är en gammal gyllene regel, som det varit svårt att bli kvitt. På den skånska slätten med sin traditionella, låga bebyggelse, som understryker landskapets horisontella linjer, står kyrktornen som effektfulla vertikaler, medan de halvnya, höga och klumpiga skolorna är skönhetsfläckar, som man helst skulle vilja utplåna. Ett skräckexempel finns i Skabersjö, där den stillösa skolan t. o. m. placerats så att den skymmer den gamla, vackra kyrkan. Dessa skolor är inte bara otillåtet fula utan också otidsenliga och opraktiska. Man ställer idag andra fordringar på en skola än tidigare. Det väsentliga är inte en pampig entré och eventuellt en representativ aula, utan att skapa en miljö som helt dikteras av barnens behov och tar hänsyn till variationerna hos olika åldersklasser. Omgivningen kan vara lika betydelsefull för barnen som lärarens personliga inflytande.

En ny typ av skolor har efter andra världskriget blivit allt mer vanlig. Det är skolor i enplansbyggnader eller i kombinationer av låga och högre hus. Tidiga föregångare fanns bl. a. i Amerika, men det var efterkrigs-Englands skolor som särskilt tilldrog sig omvärldens uppmärksamhet. Flera saker talade för den nya skoltypen. Den var ur pedagogisk och psykologisk synvinkel fördömlig. Det gällde att bygga snabbt och billigt, ibland låg gamla baracker till grund, men framför allt brukades standardiserade byggnadsdelar. Arkitekten fick en ny och betydelsefull roll, han skulle dirigera standardiseringen och samtidigt variera standarddelarna i personligt präglade verk. Att det inte är så lätt att vara arkitekt omvittnar slutklämmen i en artikel om nya byggnadsmetoder i engelskt skolbyggeri: »... det skall vara arkitektens uppgift att skaffa samhället de rätta byggnaderna vid den rätta tidpunkten och till rätt pris... Kan han

Vinjetten: Exteriör av centralskolan i Lomma

Några skolbyggnader av arkitekt SAR Bror Thornberg

DK 727.1/2 (485 Skåne

samtidigt skapa vackra byggnader, då kan han kallas en god arkitekt.»

Danska arkitekter, som med stor skicklighet brukar kunna förena det intima, enkla och raffinerade, har vunnit många vackra resultat med de låga skolorna. Man behöver bara erinra om Arne Jacobsens i detalj genomtänkta Munkegårdsskolan med klassrumslängor kring slutna gårdar eller peka på Sten Eiler Rasmussens idealiska småbarnsskola i Rungstedt. Trots att Sundet är smalt, dröjde det innan den nya skoltypen accepterades i Skåne. Det tog tid innan befolkningen i Södra Sandby fick upp ögonen för hur smidigt deras nya, låga skola gick in i naturen. Och när skolans upphovsman arkitekt SAR Bror Thornberg i Malmö med Slottsstadens Samrealskola (invigd 1953) ville genomföra ett rikare och mera komplicerat system av låga byggnadskroppar, kom det våldsamma protester från kommunalhåll. Tomtmarken var för dyrbar för experiment. Det var tryggare att hålla sig till den vanliga moderniserade formen av undervisningskasern i flera våningar. Den besparing ett något högre skolhus innebär blir dock relativt obetydlig, då den bebyggda marken med klokt planerade låghus ändå är ringa i förhållande till den areal som obligatoriskt anslås till lekplats, bollplan etc. Arkitekten segrade, men helt övertygade blev inte hans motståndare förrän barnen flyttade in och meddelade, att de stortrivdes i sin skola som var annorlunda och bildade en egen liten stad i staden.

Klassrummen ligger samlade i fyra envåningslängor, grupperade kring tre intima gårdar som skall hjälpa till att illustrera undervisningen i geologi, botanik och zoologi. Det är en fördel både med tanke på brandfara och trivsel under de korta tiominutersrasterna att hundratals barn slipper trängas i en trappuppgång. Varje länga har fem till sex klassrum och egen ingång. Föreningslänken är en



Exteriör av Skabersjö skola

lång utekorridor, som vetter mot den stora skolgården och som med sitt tak bjuder skydd mot regn och blåst.

Det man idag ser av Centralskolan i Lomma är bara början på ett stort projekt, där arkitekt Thornberg bygger vidare på erfarenheterna från Samrealskolan. Här kan man verkligen tala om den på samma gång centraliserade och efter åldersklasser individuellt differentierade skolan. Den skall byggas i etapper, också en fördel vid månghussystemet, och endast storskolan och byggnaden med special-salar är klara. Hur arkitekten tänkt sig den färdiga Centralskolan illustreras bäst av byggnadsmodellen. Här möter ett helt komplex av byggnader, en skolestad som blir ett levande inslag i det monotona slättlandskapet. Den mjukt behagliga färgsättningen, gult tegel dominerar, och den rytmiska och okonventionella sammanställningen av småhus inbjuder till arbetsglädje, och man slipper skolkasernens trista karaktär av tvångsmurar. Skolan blir ett samhälle i miniatyr, där barnen avancerar genom de olika byggnaderna, eventuellt redan från ett barndaghem och en förskola, över småskolan, som är samlad i två färgglada hus, till skolcentrum, där liksom på Samrealskolan klassrummen ligger i gårdsbildande längor. Dessa gårdar är särskilt motiverade på slätten nära havet, där vinden större delen av året blåser snålt och kallt.

Man har diskuterat fram och tillbaka om fördelarna med stora skolor och med små. Den lilla skolan bjuder otvivelaktigt en trevligare och bättre miljö, men är dyr att bygga med tanke på de specialsalarna som krävs och här får för liten användning. I en skola med flera hundra elever är det särskilt viktigt att man får in något av den känsla av samhörighet och trygghet, som brukar finnas i mindre skolor. Detta problem har beaktats i den nya skoltypen, där klassrummen delats upp i flera hus, och där skillnad görs för olika åldersgrupper.

Om den lilla skolans charm vittnar Rögle nya skola i närheten av Ängelholm. Lätt och ren i linjerna avtecknar den sig vackert i landskapet och bildar en effektiv kontrast till den äldre bebyggelsen. Denna skola består ännu så länge bara av två vinkelställda enplanshus, men snart skall

gymnastiksalen komplettera och bilda den tredje väggen i en vindskyddad gård. Klassrumslängan har ett sluttande tak, högst vid klassrumsfönsterna och lägst vid korridoren, och en betongfasad med skärmar, som delar ytterväggen i grunda fack. Denna fackindelning är vanlig särskilt i skolor längre söderut, där tvärväggarna göres så breda, att varje klassrum får sitt avgränsade uterum för lektioner under den varma årstiden. Vid en liten skola är de ekonomiska resurserna mindre, och för att spara skolmatsal och allmänt samlingsrum har arkitekten breddat korridoren och därmed vunnit ett utrymme, som avskärmat med halvväggar ger varje klass ett förrum att användas i första hand till skolmatsal men också till samlingssal och grupprum.

Vid Centralskolan i Staffanstorps har arkitekten summerat sina erfarenheter i en stor och komplicerad uppgift. Hela denna skola har byggts i ett sammanhang och den förvånansvärt låga kostnadskalkylen har visat sig hålla streck. Det har gällt att arbeta med standardkonstruktioner och att inskränka på sekundära utrymmen. Korridorerna är ett minimum, alla specialsalarna ligger rygg i rygg, teckningssalen kan kopplas samman med aulan och tjäna som scen mått med riksteatermått, skolmatsalen får vara genomgångsrum till slöjdvärkstäderna etc. Trots alla besparingar är dock Centralskolan i Staffanstorps en tiptop modern skola med utrustning av högsta standard och med en tidsenlig arkitektur, som inte söker slå an med imponerande mått, men som med sin okonventionella och funktionella trivsel bör tilltala både pedagoger och barn.

De åtta klassrummen är samlade i två låga, långsträckta flyglar med öppen utsikt över slätten ner mot samhället.

aulans förlängning finns en hall och på andra våningen ett lärarrum. Klassrumslängorna spinner vidare på Rögle-skolans idé med betongfasad och fackindelning, och här har skärmväggarna blivit bredare och karaktären av uterum mera markerad. Fönsterna har fasta glas, och ventilerung sker genom luckor i mellanväggen. Möblerna är av smidig dansk typ som lätt kan flyttas och ordnas om; varje elev disponerar sitt fack i ett väggfast skåp.

Byggnaderna i omväxlande ett och två plan grupperar sig kring en asymmetrisk skolgård med plats för bollspel men också med planterade områden för stillsammare, samtalande elever. En rolig accent i helhetskompositionen ger gymnastiksalen med sitt kupade tak och sin vertikala fönsterrand, som tillåter insyn. Aulan, skolmatsalen och en av specialsalarna ligger inbakade i en större byggnadskärna och får sitt ljus från egen liten gård. Den rymligt tilltagna aulan skall få många funktioner, enligt arkitektens önskan inte bara som skriv-, teater- och samlingssal utan också som innegård, när den skånska gråvåta vintern blir för besvärlig. Specialsalarna är många och rikt utrustade, vilket är befogat i en centralskola som räknar med en omfattande undervisning av elever på olika linjer. Imponerande är bl. a. det moderna skolköket med sammanhängande enrummare för hemkunskap och barnavård.

Allt flera skolor av denna nya typ uppträder i Skåne, i städerna och på landsbygden. Bror Thornberg har ritningarna klara för skolor i Gärsnäs, Svedala och på Glumslövs backar, och han svarar tillsammans med Thorsten Roos för den invigningsklara Fridhemsskolan i Malmö. Även andra arkitekter har haft framgång med besläktade projekt, t. ex. vann Hans Westman skoltävlingen i Simrishamn med förslaget »Mårten gås» inspirerat av traktens kringbyggda korsvirkesgårdar.

Marianne Nanne-Bråhammar

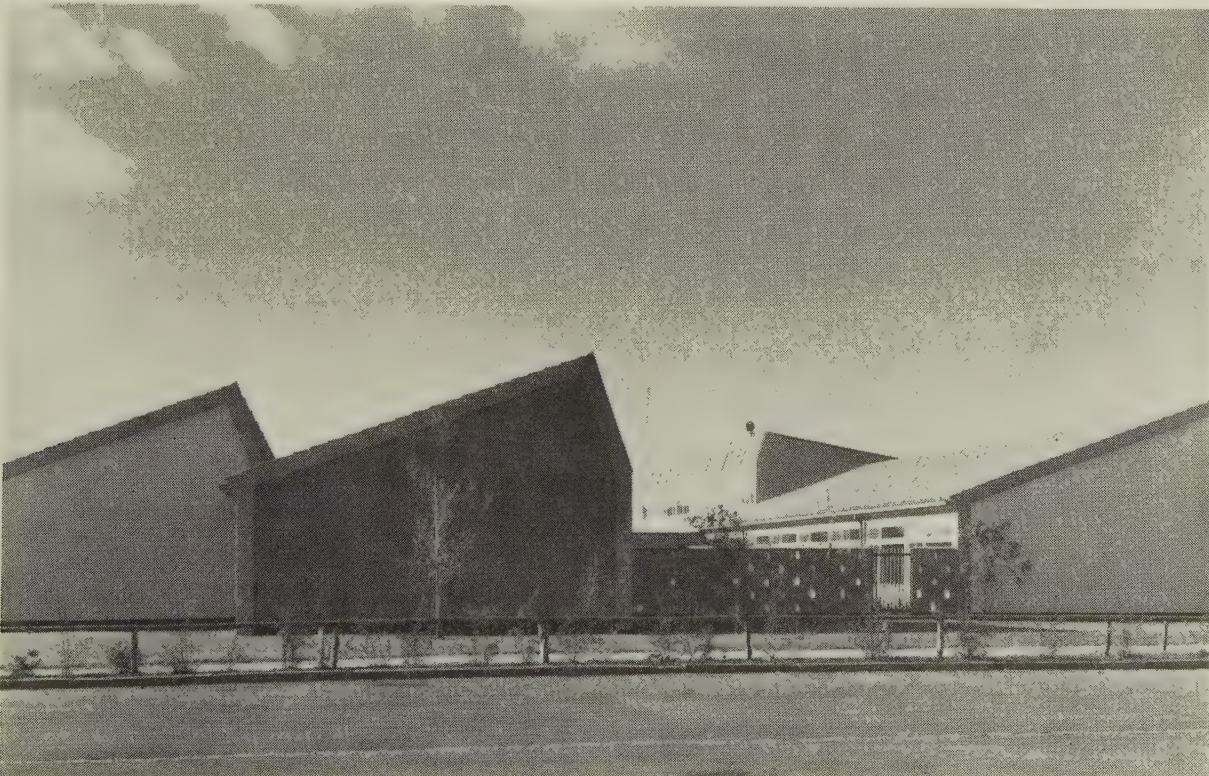
SLOTTSSTADENS SAMREAL-SKOLA I MALMÖ

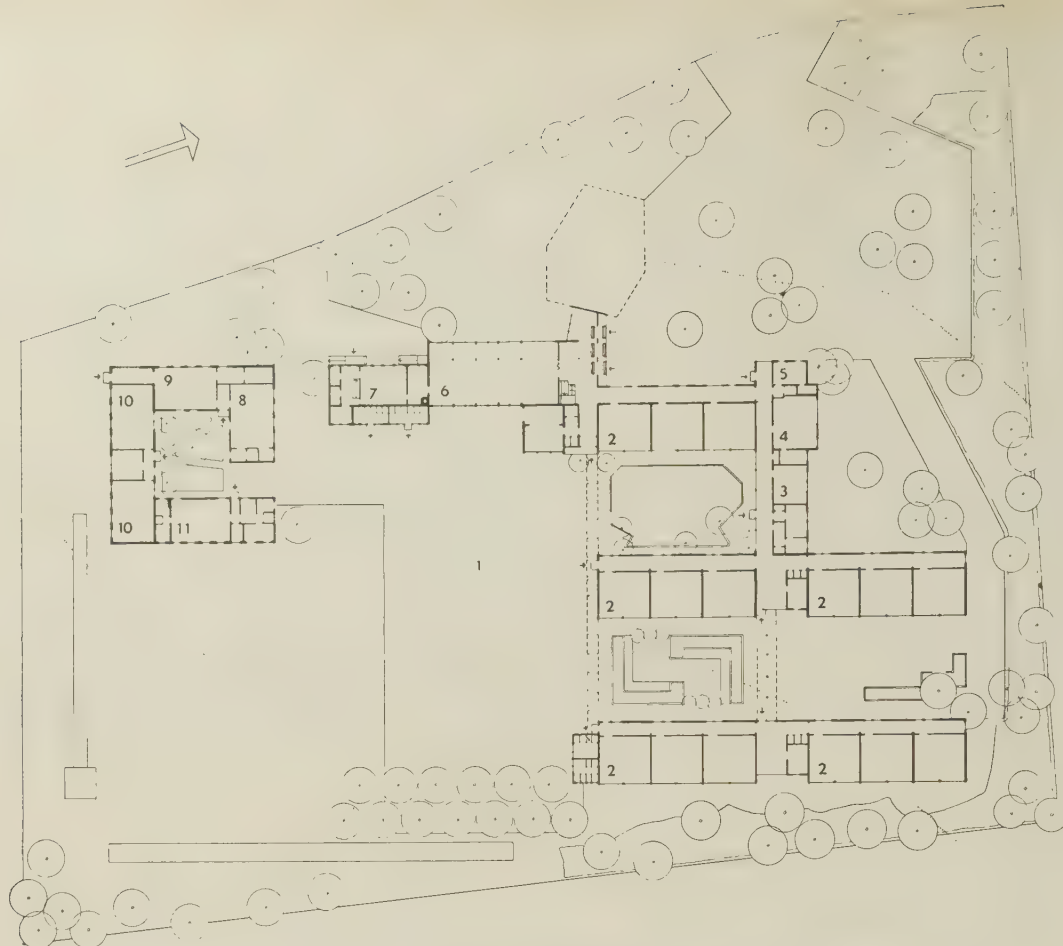
Första etappen färdigställd 1953, andra etappen (gymnastiksalen) färdigställd 1957. Byggnaden skall så småningom kompletteras med samlingssal belägen intill entré och musiksal. Ursprungligen är skolan projekterad som samrealskola, men sedermera har även ett gymnasium blivit insprängt i densamma.

Anläggningen är belägen i och intill en park, varvid byggnaderna själva får utgöra hägnad. Lekgårdarna är uppdelade i tre mindre (zoologi-, geologi- och botanikgården), avsedda för lugn och meditation samt den stora lekplanen. Intill skolan ligger en boll- och idrottsplan. Biblioteket användes förutom som skolbibliotek även som filial för stadsbiblioteket. Samtliga byggnader har tak av betong invändigt klädda med oputsade träullsplattor. Klassrummen har belysning från två håll.

Konstruktör: civilingenjör Sven Jonsson, Malmö
VVS: Joel Österbergs ingenjörbyrå, Malmö
El: ingenjör K G Thunman, Malmö
Trädgården: stadsträdgårdsmästare Åke Steen, Malmö
Totalkostnad: 4 455 000 kronor

T. h: Situationsplan. Skala 1:1 200. 1. entréhall 2. kapprum 3. musiksal 4. klassrum 5. materialrum 6. toilett 7. metallslöjd 8. träslöjd 9. skolkök 10. matsal 11. hemvård 12. väntrum 13. samförelserum 14. rektor 15. sekreterare 16. kollegierum, lärarrum 17. lärarrum 18. rektors bibliotek 19. vaktmästare 20. bibliotekarie 21. bibliotek 22. läsesal 23. gymnastiksal 24. redskap 25. omklädningsrum 26. dusch, torkrum 27. lekplan 28. framtida samlingssal





CENTRALSKOLA I LOMMA

Första etappen färdigställd 1954, andra etappen under projektering. Denna består av ytterligare 6 klassrum, 2 gymnastiksalar samt tillbyggnad av verkstadslokaler m.m. Dessutom finns projekterat plats för samlingssal intill entré och skolmåltidslokal. Skolanläggning är projekterad för enhetsskola och inrymmer även högstadiet.

På grund av det blåsiga läget uppdelad i gårdar och hela anläggningen omgiven av skyddande planterade vallar.

Klassrummen har dubbelljus från ett håll. Taken över dessa armerad betong.

Konstruktör: ingenjör Valdemar Poulssen, Malmö

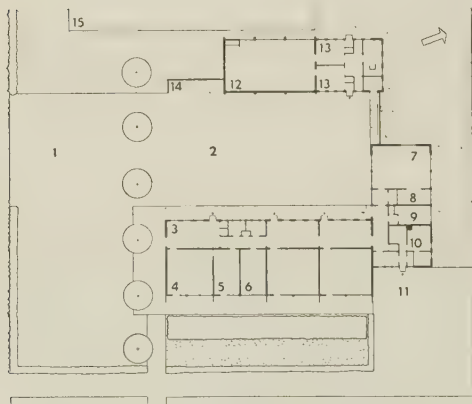
VVS: Joel Österbergs ingenjörbyrå, Malmö

El: ingenjör K G Thunman, Malmö

Trädgården: trädgårdsarkitekt Per-Åke Friberg

Totalkostnad: 1 615 000 kronor

Ovan: Situationsplan. Skala 1: 1 200. 1. lekplan 2. klassrum 3. lärare 4. bibliotek 5. rektor 6. skolmåltidslokaler 7. kök 8. metallslöjd 9. träslöjd 10. textilslöjd 11. skolkök



Situationsplan. Skala 1: 1 200. 1. grusad lekplan 2. asfalterad lekplan 3. matrum och grupprum 4. klassrum 5. bibliotek 6. materialrum 7. träslöjdsal 8. virkesrum 9. lärarum 10. pannrum 11. ekonomigård 12. gymnastiksal 13. omklädningsrum 14. cykelparkering 15. gymnastikplan

RÖGLE FOLKSKOLA

Skolan är en mindre bygdeskola för låg- och mellanstadiet. Korridorerna har utformats såsom grupprum och användes även för skolmåltider.

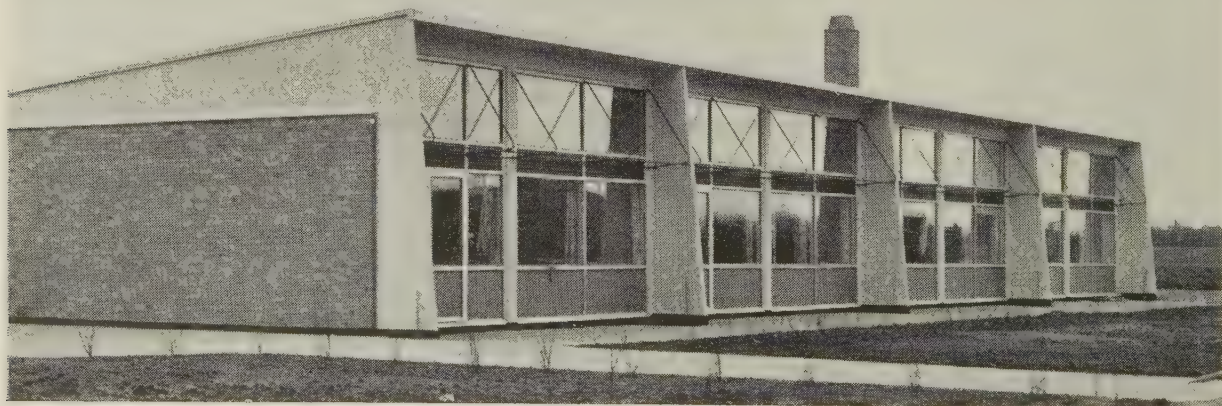
Första etappen färdigställd 1957. I andra etappen skall gymnastiksalen byggas.

Konstruktör: ingenjör Valdemar Poulssen, Malmö

VVS: ingenjör Stig F B Persson, Hålsingborg

El: Linus Bohllins ingenjörbyrå, Malmö

Totalkostnad: 360 000 kronor



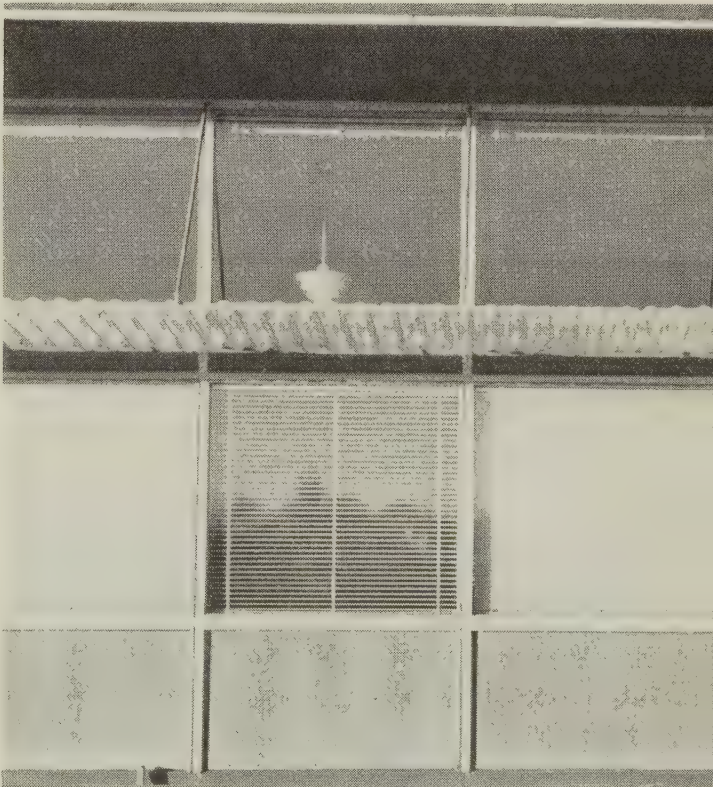
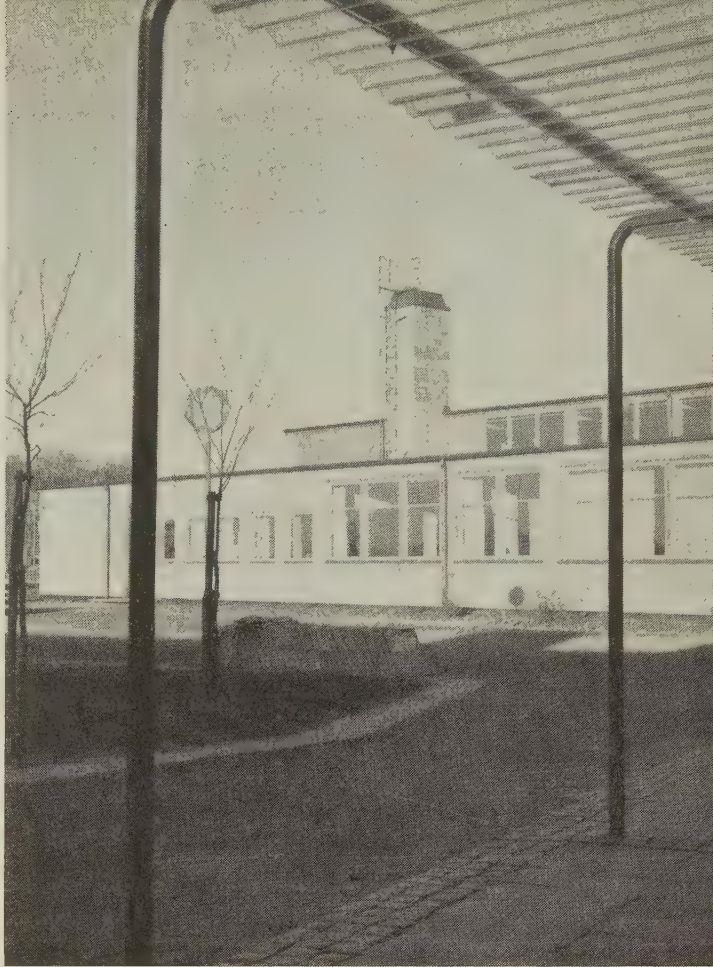
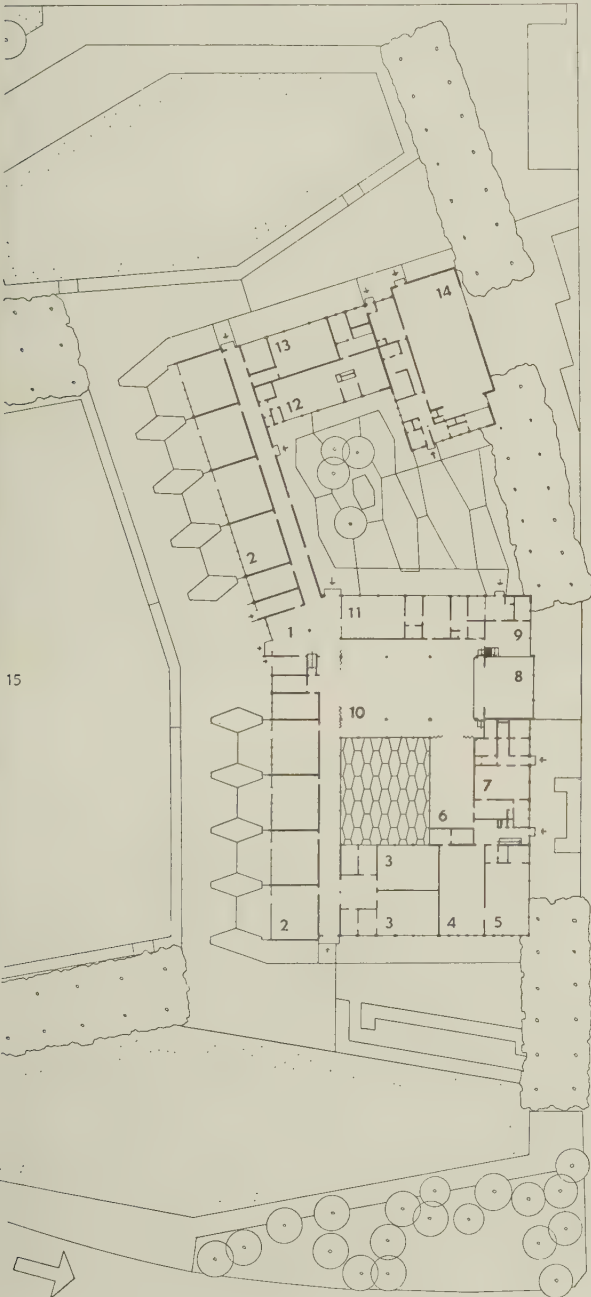
CENTRALSKOLA I STAFFANSTORP

Den kompletta skolbyggnaden utförd på en gång och färdig 1957, efter inbjuden arkitektävling 1954. Skolan är byggd för enhetsskolans högstadiet. Här har man kunnat tillgodogöra sig den mera ekonomiska konstruktionen med trätackkonstruktion, lätta gallerbalkar av stål (S V L) m.m.

Anläggningen är koncentrerad med ett minimum av korridorer. En del specialdetaljer har prövats — fasta klädgalgar i korridorerna för barnen, vädringsluckor och i övrigt fasta glas i klassrummen, golv direkt på mark ventilerat medelst fläkt m.m.

Konstruktör: civilingenjör Stigåke Wermén, Malmö
VVS: VVS-teknik, ingenjör Holger Nilsson, Malmö
El: Tekniska konsultbyrå, ingenjör Stig Bergström, Malmö
Trädgården: trädgårdsarkitekt Per-Åke Friberg.
Totalkostnad: 2 300 000 kronor

Nedan: Situationsplan. Skala 1:1200. 1. entréhall 2. klassrum 3. naturkunnighetsrum 4. träslojd 5. metallslöjd 6. skoltidssal 7. kök 8. teckningssal 9. målningssal 10. samlingssal 11. bibliotek 12. skolkök 13. textilslojd 14. gymnastiksal 15. lekplan





CENTRALSKOLA OCH GYMNASIUM I KALIX

Arkitekt SAR Peter Bjugge

Skolformen är en kombination av enhetsskolans högstadium (klasserna 7—9) samt ett 3-årigt statligt försöks-gymnasium. I fullt utbyggt skick får skolan ca 800 elever.

Efter en inbjuden arkitekttävling år 1953 överarbetades ritningarna och fastställdes av skolöverstyrelsen år 1954.

Skolan har uppförts i två etapper. I den första färdigställdes centralskolans klassrumsbyggnader med 16 st klassrum samt panncentralen. I den andra etappen uppfördes resterande lokaler med undantag av tre klassrum för gymnasiet, en andra teckningssal samt skrivsal. För gymnastikbyggnad har reserverats plats på skolområdets övre del.

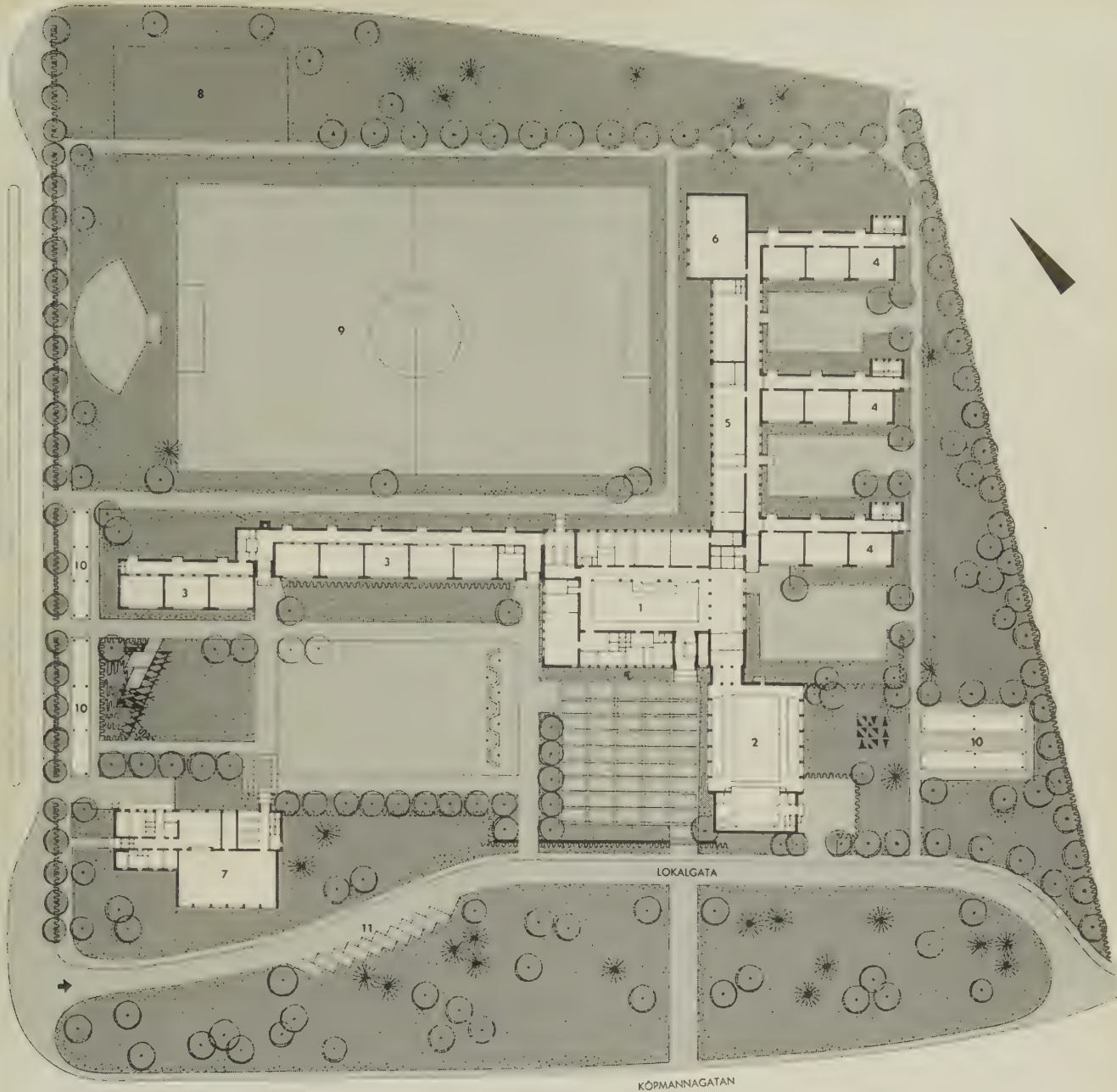
Vinjetten: Huvudentrén till hallbyggnaden och aulan. Foto: Bengt Carlén
Överst på motstående sida: Situationsplan i skala 1:1 250. 1. hallbyggnad 2. aulabyggnad 3. centralskolans kapprum 4. gymnasiets kapprum 5. övnings-salar 6. skrivsal 7. skolmåltidsbyggnad 8. plats för gymnastikbyggnad 9. idrottsplats 10. cykelparkering 11. bilparkering

Därunder: Centralskolans korridorfasad. Foto: Sune Sundahl

DK 727.2 (485 Kalix)

Hallbyggnaden innehåller i souterrängvåningen ett uppehållsrum för eleverna som samtidigt är allmänhetens kapprum, musiksall, föreningsrum, toaletter samt lokaler för mångsidig slöjd. I bottenvåningen har rektorsexpedition, lärarrum, läkare och bibliotek placerats, och 1 tr. upp ligger samtliga institutioner. Lokaler för textilslöjd och teckning samt gymnasiets klassrum har förlagts i envåningsbyggnader för att underlätta blivande utbyggnad samt för att få mindre och intimare rastgårdar. Skolmåltidslokaler har placerats i en särskild byggnad på områdets västra del.

Fasaderna samt en del innerväggar är klädda med mörkrött fasadtegel som fogats med kalkcementbruk. Yttertaken är belagda med underhållsfri papp och alla plåtbeslag är utförda av koppar. Utvändiga socklar är av betong och målade med cementfärg. Aulans panel, radiatorskärmar och bänkinredning är utförda av kalkbonad ek. Musiksallens inredning är av lönn.





Ovan: Entré till hallbyggnaden. Skulpturer i furu av konstnär Folke Heybroek
Foto: Bengt Carlén

Över huvudentrén har konstnären Folke Heybroek utfört nio skulpturer av arsenikimpregnerad furu. I galleriet utanför aulan är uppsatt ett smidesräcke av skulptören Pelle Pernevi och i samma rum har konstnären Enno Hallek utfört en väggmålning al secco över dörrarna till aulan. Ridån i aulan såväl som övriga textilier i detta rum är komponerade av textilkonstnärinnan Alice Lund. Glasmosaikerna på aulans fasader samt dekoren på skolmåltidsbyggnadens sydvästfasad har utförts av konstnären Håkan Sundström.

I och med uppförandet av centralskolan och gymnasiet har Kalixbygden fått det fritids- och medborgarcentrum som man tidigare saknat. Bland annat skall skolans samlingssal och skrivsal som rymmer 600 personer vara traktens konsertsal och teaterlokal och har försetts med scenutrymmen för riksteaterns turnéer samt med orkesterdike för operetter, revyer etc. Musiksalen har utformats för kammarmusik, föredrag m. m. I den stora hallen har kommunen fått en lokal för dans, basarer och fester av skilda slag. Även vid skolområdets utformning och plantering har hänsyn tagits till skolans användning som fritidscentrum.

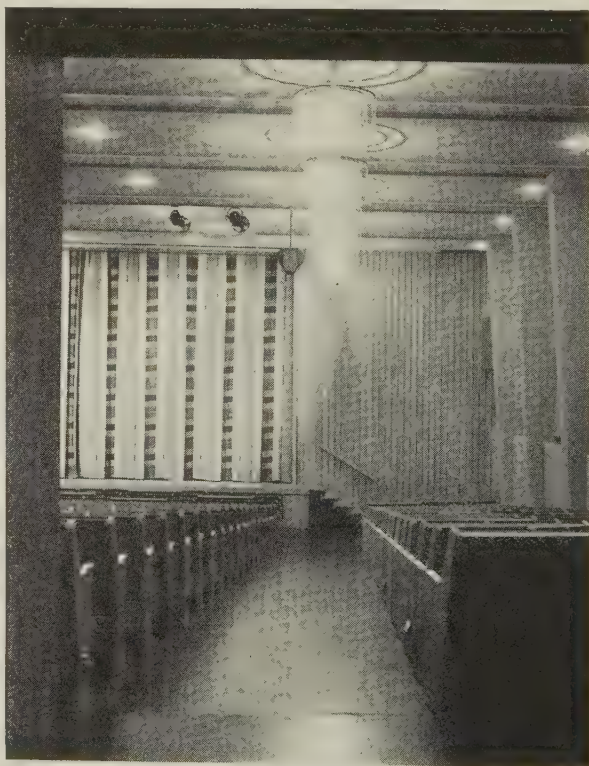
Mina närmaste medarbetare på kontoret har varit arkitekter SAR Håkan Öberg och Torsten Butler. Övriga medverkande har varit inredningsarkitekt SIR Folke Sundberg, Göteborg och trädgårdsarkitekt FST Ulla Bodorff, Stockholm.

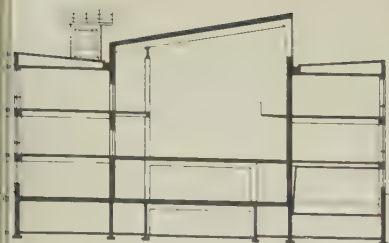
Byggnadskonstruktör: Olov Näslund, Stockholm. VVS konsult: NAB, Luleå, genom ing. Gunnar Holmgren. El. konsult: Elektrokonsult, Luleå. Akustikkonsult: Arkitekt SAR Björn Berntsson, Bromma. Scenteknisk konsult: Maskinmästare Hans Åkesson, Stockholm. Byggnadsentreprenör har varit byggmästare S A Englund, Kalix. Byggnadsarbetet påbörjades i okt. 1954 och skolan var helt färdig i januari 1958.

Nedan: Klassrumskorridor. Foto: Sune Sundahl



Nedan: Interiör av aulan som teaterlokal. Ridå komponerad av Alice Lund. Foto: Sune Sundahl





Ovan: Sektion genom hallbyggnaden
Skala 1: 600



T. h: Hallen. Foto: Sune Sundahl



T. h: RÄCKE i hallbyggnadens galleri.
Smide av konstnär Palle Pernevi Foto: Sune
Sundahl

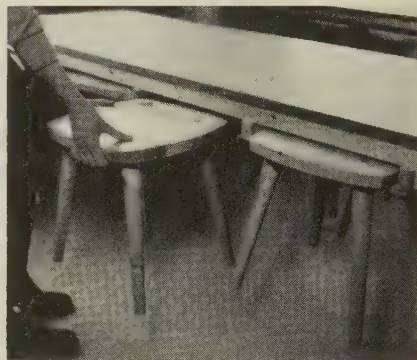


Ovan: Sektion genom musiksalen. Skala 1: 200

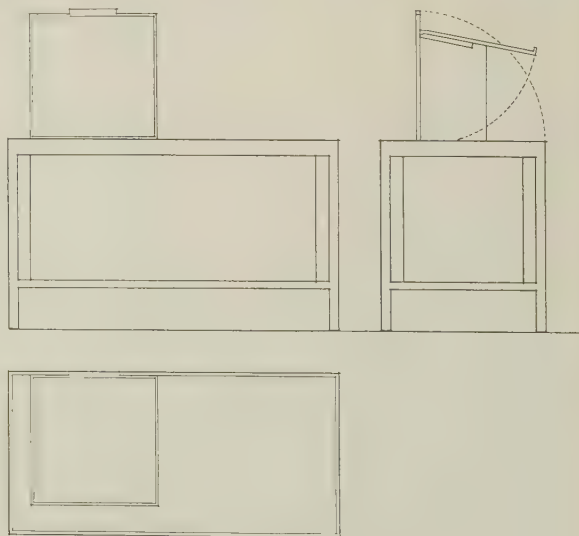
T. v: Interiör av musiksalen. Takets vågform har valts för att erhålla en jämn ljudspridning. Den inre långväggen har givits en svag lutning inåt för att undvika skadliga ljudreflexer såsom fladdereko. Salens bakvägg har utförts ljudabsorberande. Foto: Sune Sundahl

Nedan t v: Interiör av klassrum. Enkel mörkläggningsanordning med gardin av svart sidonia. Foto: Sune Sundahl

Nedan: Detalj av matbord i bespisningen. För att underlätta städningen är pallarna upphängda under borden. De lyfts ner och sätts upp igen av eleven. Foto: Bengt Carlén



Nedan: Lärarbord med uppfällbar manushylla. Skala 1:30. Inredningsarkitekt SIR Folke Sundberg



FRÖSLUNDA CENTRUM, ESKILSTUNA

Arkitekter SAR Jon Höjer och Sture Ljungqvist

Förutsättningarna

DK 725.83:727.1/2 (485 Eskilstuna)

Fröslunda är ett bostadsområde vid Eskilstunaån, tre km söder om stadens centrum. Området stadsplanerades och utbyggdes åren 1947–57, och det rymmer i dag ca 7 000 personer. Stadsdelens butiker och bostäder i centrum har projekterats av oss åren 1951–52 på uppdrag av HSB:s arkitektkontor, skolan på uppdrag av staden. Programutredningen utfördes i samarbete med fil. kand. Eva Hamrin.

Stadsplanearkitekten hade mycket förutseende lagt centrumtomten och skoltomten i anslutning till varandra i ett för området gynnsamt läge vid infarten från huvudleden. Under utredningsskedet föreslog vi, att centrumanläggningen och skolan skulle krytas nära till varandra. Denna hopkoppling godkändes och lokalprogrammen för de två projekten kunde därigenom förenklas genom att samma lokaler skulle kunna utnyttjas för flera ändamål. Detta påverkade också positivt möjligheterna att genomföra projektet. Först 1954 kom emellertid byggnadsarbetena för centrumdelen i gång, och helt färdigställt var projektet inte förrän 1957. Detta medförde att en rad butiker, inte bara närbutiker, hann inrymmas på spridda ställen i det tidigare uppförda bostadsområdets botten- och källarvåningar. Detta höll på att menligt påverka ett rationellt och ekonomiskt utnyttjande av centrumanläggningens butiksytor.

Platsbildningen

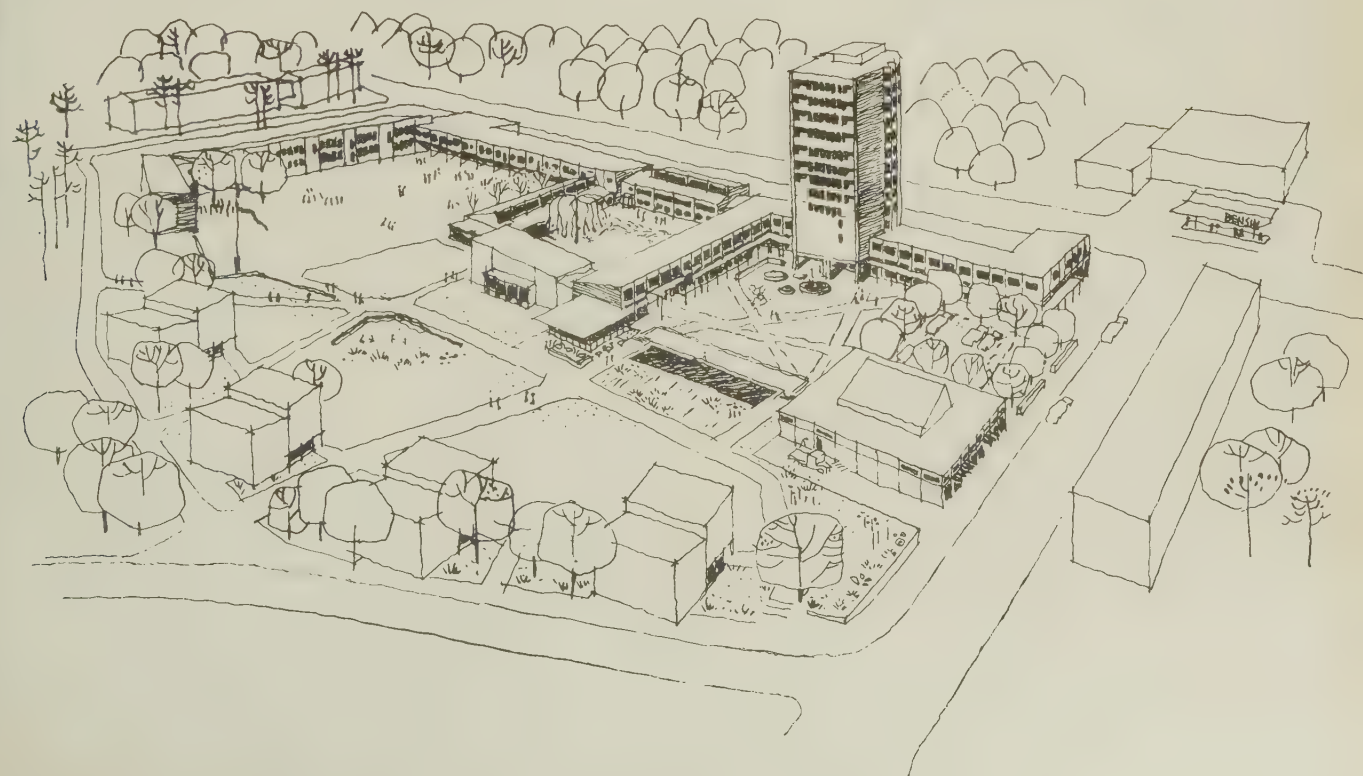
Genom att centrumkvarteret var så vällokaliserat visade det sig möjligt att föra ihop de viktigaste bostadsgatorna och gångstråken radiellt mot torget. De flesta Fröslundaborna tar nu vägen över torget, antingen de promenerar till bussen, cyklar eller åker bil, då de skall till sin arbetsplats.

Butikerna är förlagda till bottenvåningen dels i en tidigare uppförd trevåningsbyggnad, dels i de nyuppförda byg-



Ovan: Situationsplan. Skala 1: 6 000. 1. torget 2. lilla gården 3. skolgården (folkskolan) 4. bilservice 5. panncentral 6. småskolan 7. lekfält
Nedan: Perspektiv av Fröslunda centrum sett från söder

naderna: en vinkelbyggd tvåvåningslänga, en envånings butikshall med flera butiker, som kan sammanslås till ett varuhus samt fyra trevånings punkthus. Alla dessa byggnader och skolan omramar den stora platsbildningen, bestående av en parkanläggning, stora och lilla skolgården och själva torget. Vid terrassen mellan konditorihörnan och butikshallen, dit vi koncentrerat all den utsmyckning i form





av blomsteranläggningar och vattenkonst som kalkylen medgav, knytes gångstråken samman och trappor leder från terrassen ned till den en meter lägre belägna torgytan. Kring torget ligger de flesta entréerna — till butiker, restaurang, bostäder, sociala institutioner m. m. Mellan butikshallen och det vinkelbyggda affärshuset ligger en trädombiven närparkeringsplats med taxistation och buss-hållplats.

De särskilt publikdragande entréerna — till biograf, ungdomsgård, varuhus, pressbyråkiosk, snabbköp samt till restaurangen och de 88 lägenheterna i punkthuset — har förlagts så att publiken skall fördelas så jämnt som möjligt över hela torget, — till hjälp för mellanliggande impulsbutiker. Detta bidrar dessutom till att ge torget ett så intensivt och omväxlande liv som möjligt.

Punkthuset, som är tretton våningar högt och har många smålägenheter, står med sin glasade fasad åt söder mot torget. Det är avsett att från huvudleden från Eskilstuna markera områdets centrum och att i volym samspela med den stora punkthusgruppen på det centrala höjdpunktiet inom Fröslundaområdet och de fyra nybyggda mindre punkthusen på andra sidan parkanläggningen. Genom sin glasade fasad åt torget tjänar huset även som iykta i skymningen och på kvällen.

Från torget leder en passage till en helt inbyggd gård, som omges av olika fritidslokaler inom och utom själva skolan. Från denna gård kan man passera ut till den stora parkeringsplatsen norr om centrum. Där ligger även entrén till skolans centralhall. Från denna hall når man skolans alla specialsalar, läraravdelning och matsalar. Centralhallen fortsätter i en öppen rasthall bort mot klassrumsbyggnadens trapphall.

Kombinationer av lokaler

De möjligheter till samverkan mellan skola och butiks-

centrum, som varit en röd tråd under hela projekteringen, har särskilt givit sig tillkänna på två ställen i planlösningen:

1) Det centrala restaurangköket i första våningen, med sin matsal i höghuset hängande ut över torget, ligger vägg i vägg med en barsservering, skolans diskrum och matsalar — som ej har eget kök — samt med ungdomsgårdens kafé och samlingslokaler. Redan nu levererar restaurangköket dagligen ca 1 000 portioner till folkskolans bespisning.

I källarplanet har ungdomsgården kontakt med skolans hobbylokaler, småslöjds- och träslöjdsalar, vilket ger möjlighet till kombinationer och växelutnyttjande.

2) Biografens långsmala foajé löper från biljetthalLEN utmed biografsalongen och har kontakt med skolans centralhall. Detta ger invändig kommunikation mellan skolan och biografen, som även utnyttjas som aula.

Denna samlingslokal fungerar alltså som biograf varje kväll men med avtalsenlig förtursrätt för skolan att de dagar, då så befinnes lämpligt, utnyttja lokalen.

Biografen har ett delvis plant golv för att kunna användas vid dans, fester, bordtennistävlingar o. d. De kopplade stolarna kan därvid bortmonteras från parketten. Den direkta kontakten med konditoriet medger servering inom samlingslokalen vid fester och dans. Förutom med vidfilmsduk och sedvanligt biografmaskineri är lokalen försedd med riklig scenutrustning för Riksteaterns behov.

Material

De viktigaste byggnadsmaterialen är rött Linategel (slammat mot torget, synlig betong, slät och korrugerad eternit samt cementmosaik. Snickerier i bottenvåningen såsom dörrar och fönster är av teak. Förläggning av mosaikgolv, bl. a. i entréer och skolans rasthall, har vi samarbetat med Bröderna Forssells mosaikläggare Matteoni, varigenom det till rimliga kostnader gått att få omväxlande och för varje utrymme speciellt lagt golv.

Nedan: Bostadshus liggande i centrumområdets södra del



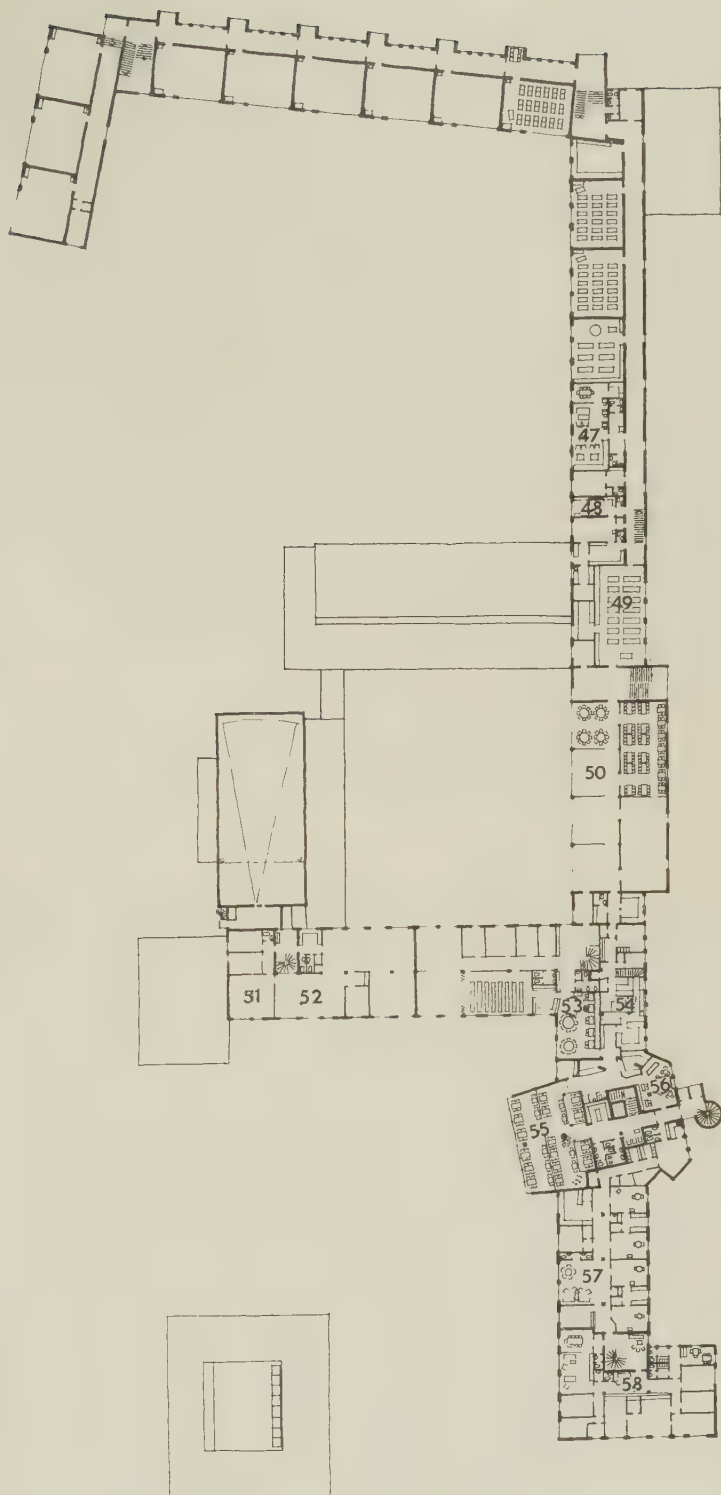


På motstående sida: Plan av centrumområdet (bottenplan). Skala 1:1 000

På denna sida: Överplaner

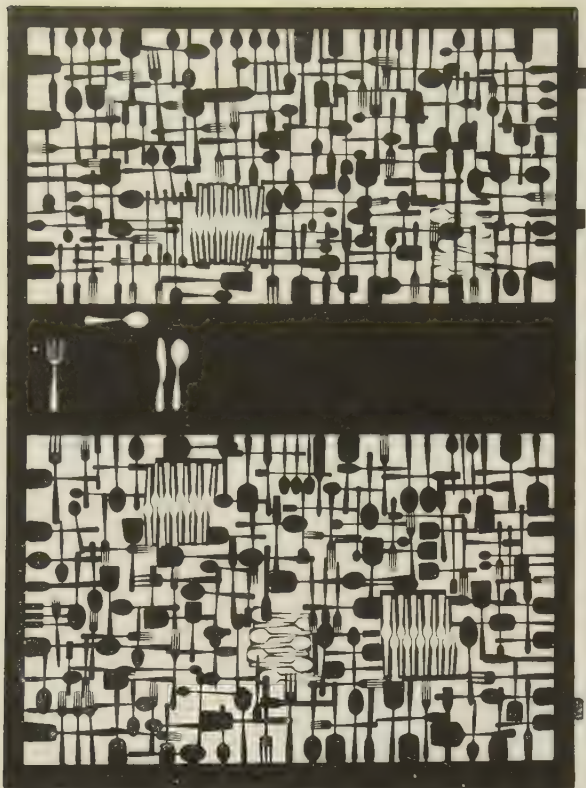
A. torget B. parkering C. lilla gården D. skolgården E. buss-hållplats F. taxistation

1. klassrum 2. gymnastiksal
3. naturkunnighetsrum 4. hand-
arbetssal 5. träslojd 7. kondi-
tori med bageri 8. entré till
bibliotek 9. samlingsal, aula,
biograf 10. symaskiner, hus-
hållsmaskiner 11. ur och optik
12. bank 13. järnaffär 14. barn-
kläder 15. manufakturaffär
16. entré till ungdomsgård
17. apotek 18. pressbyrå
19. entré till restaurang och bost.
20. skomakare 21. damfrisering
22. parfymaffär 23. Konsum-
varuhus 24. pälsaffär 25. entré
till folktandvård och Stiftelsen
Hyresbostädernas kontor 26. radio
och skivbar 27. tvättinlämning,
kemisk tvätt 28. post 29. herr-
frisör 30. fiskaffär 31. charku-
teraffär 32. speceriaffär 33.
mjölkbutik 34. konditori 35. ba-
geri 36. teknisk affär 37. vice
värdsexpedition 38. Snabbköp
39. blommor 40. mode 41. färg-
handel 42. fruktaffär 43. elek-
trisk affär 44. fotoaffär 45. sko-
affär 46. herrfrisör 47. lärare
48. läkare 49. teckningssal
50. matsalar 51. studierum
52. bibliotek 53. ungdomsgård
54. restaurangkök 55. restaurang-
lokal 56. bar 57. folktandvård
58. Stiftelsen Hyresbostädernas kon-
tor



Nedan: Våningsplan av hög-
huset. Skala 1: 500





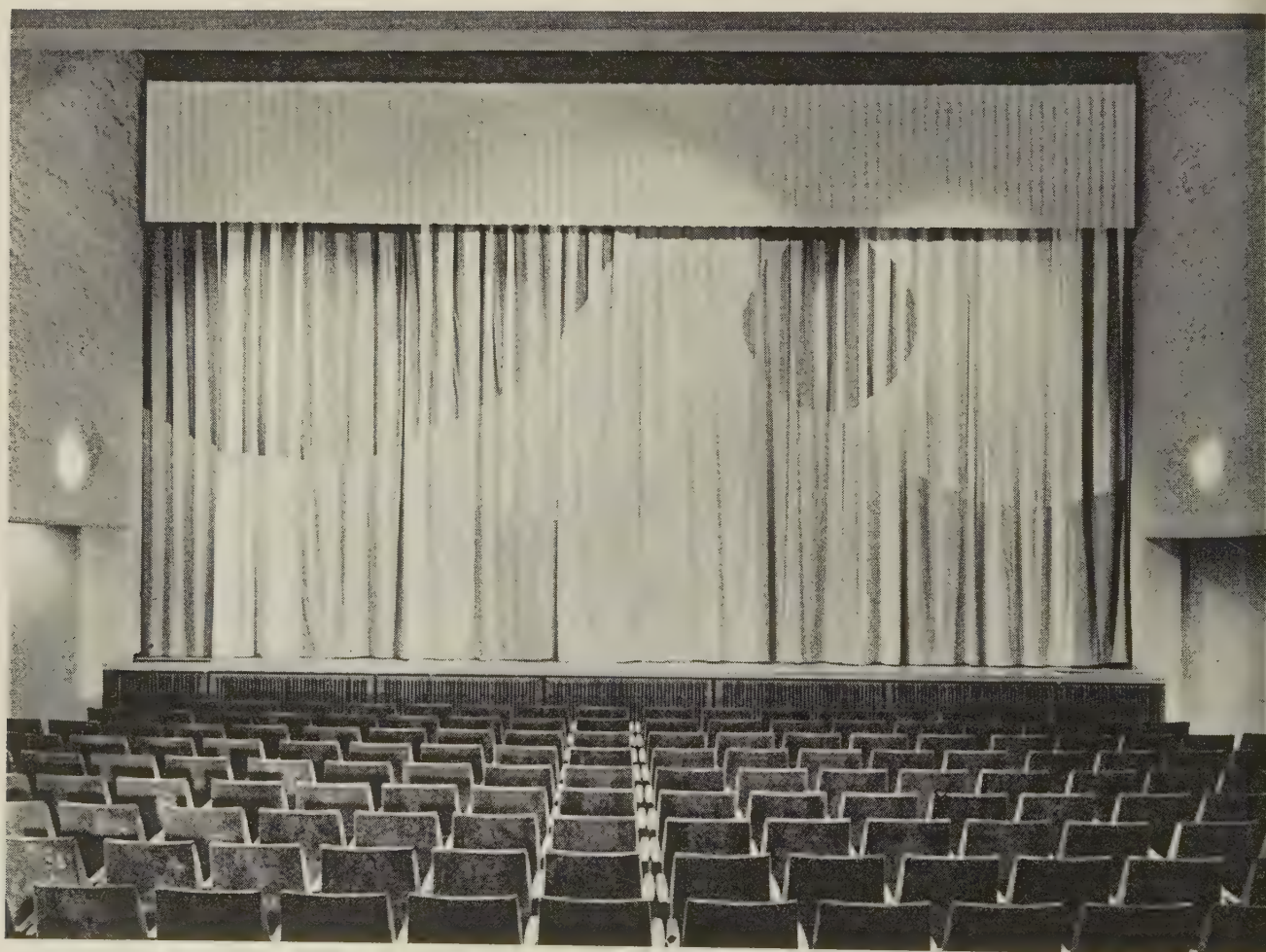
Ovan: Detalj från golvbeläggning i skolorna utförd i cementmosaik. Golvbeläggningen i småskolans korridorer och en rasthall i folkskolan har fått dekorativa inslag i form av figurer i mosaiken

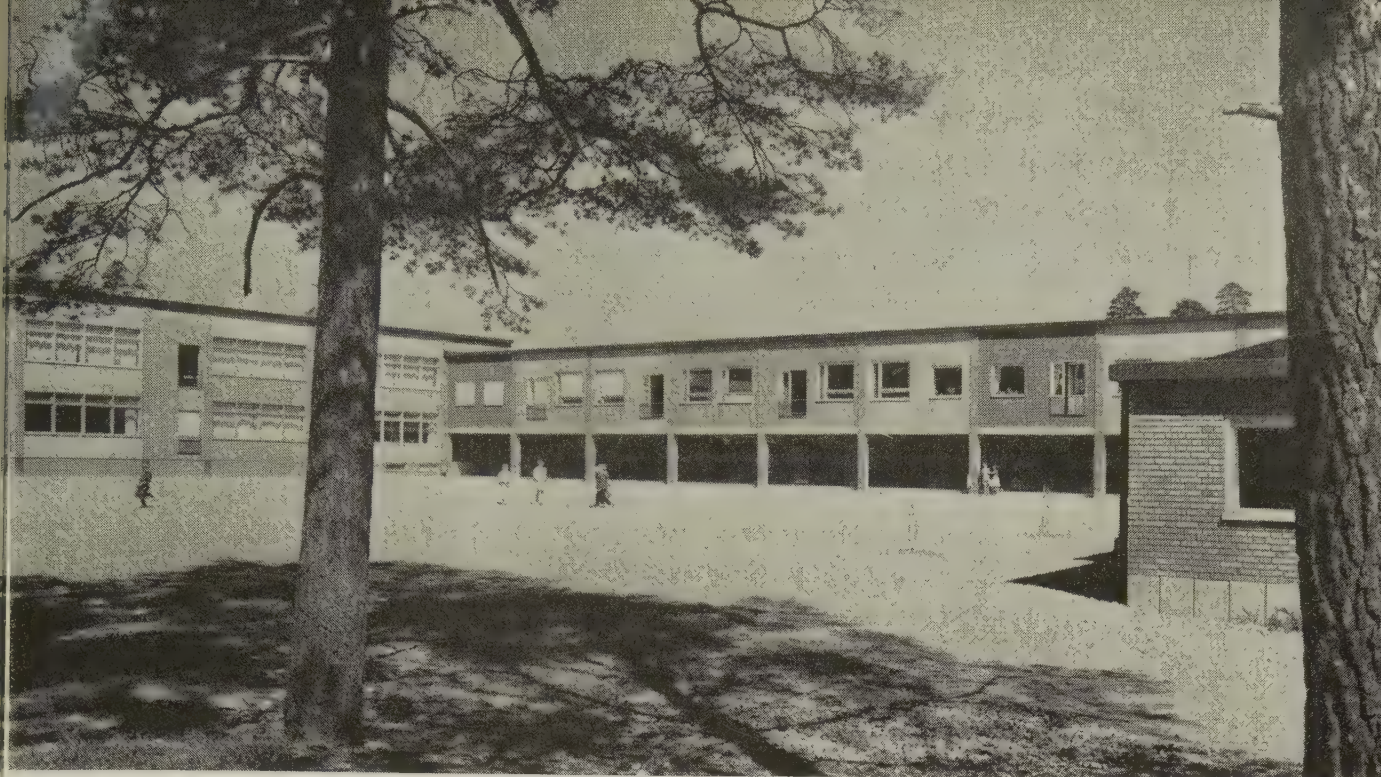
T. v: Entrédörr till restaurangen. Dörren tillverkad av avfall, halv- och helfabrikat från Genses tillverkningar av bestick

Överst på motstående sida: Folkskolans skolgård. Foto: Sune Sundahl

Därunder: Folkskolans öppna rasthall. Foto: Sune Sundahl

Nedan: Interiör av biograflokalen. Ridån utförd av twills i olika färger efter arkitekternas skisser. Foto: Studio Aarni, Eskilstuna





Några reflexioner

Vi tror nog att det är olämpligt att fixera alla butiksytor i förväg, även om det just i detta fall ur beställarens synpunkt var fördelaktigt, då så många av de vanligaste butikssortimenten redan fått plats ute i bostadsområdet. Väntar man tills anläggningen börjar bli en realitet, uppstår större efterfrågan på lokaler, vilket ger bättre möjligheter till urval och butiksfördelning, och mycket onödigt extraarbete kan undvikas.

Under arbetets gång fann vi också, att vi från början arbetat med för stor, öppen torgyta. Vi har därför »möblerat» den med murar, bänkar, mindre närparkeringsyta, lekarangemang, blomsterytor, trädgrupp, korvstånd, telefonhytt o s v.

Vid slutet av byggnadsarbetet bildades en företagsammanslutning. Det visade sig vara till nytta att med deras representant diskutera torgarrangemang, skyltar, montrar, gemensamt öppnande, fester o s v.

Byggherre, projektör och konstruktörer

Byggherre för butiker och bostäder har varit Hyresbostäder, Eskilstuna (fastighetschef Bengt Fast).

Vår uppdragsgivare har varit HSB:s riksförbunds arkitektkontor (Curt Strehlenert). Närmaste medarbetare på kontoret har varit ingenjörerna Robert Forsberg och Olle Hagernäs samt inredningsarkitekt Lasse Torstensson som bl. a. utformat ridån i biografen och restauranggrinden. För byggnadskonstruktioner, VVS samt el. installationer svarar HSB:s respektive avdelningar (L Backmark, H Sandstedt och O Fredriksson). Trädgårdsarkitekt har varit Ulla Bodorff, för torgplaneringen har vi svarat i samarbete mellan Eskilstuna stad och Hyresbostäder.

Byggherre för skolan har varit Byggnadskommittén för Fröslundaskolan, medarbetare på kontoret arkitekt Fritz Ridderstolpe och ingenjör Sune Samuelsson, byggnadskonstruktör civilingenjör H Hansson, Stockholm, VVS-konstruktör ingenjör H Sandstedt, Stockholm, samt el. konstruktör ingenjör G Helén, El. Konstruktionsbyrån AB, Stockholm.

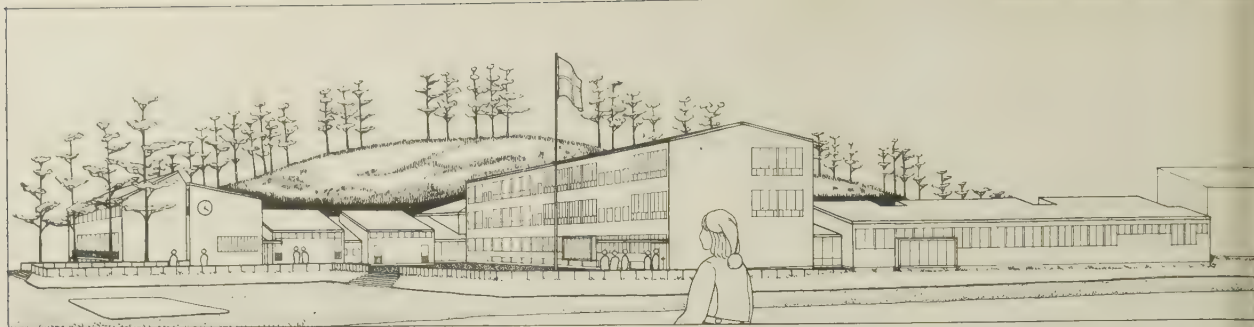
Entreprenörer

Skolan: Huvudentreprenör: Mälardalens Byggnads AB, Eskilstuna; Värme, sanitet och ventilation: Carlsson och Myrberg, Eskilstuna; El. inst: Elverket, Eskilstuna.

13-våningshuset med butikslången: Huvudentreprenör: Mälardalens Byggnads AB, Eskilstuna; Värme och sanitet: Nordiska Värmes avd.kontor i Eskilstuna; Ventilation: Ahlsell o. Rylander; El. installationer: Elektriska byrån, Eskilstuna.

Butikshallen och 3-våningshusen: Huvudentreprenör: Byggnadsfirman Gunnar Graflund; Värme och sanitet: Nordiska Värmes avd.kontor i Eskilstuna; El. inst: Anderssons Elektrotekniska byrå, Eskilstuna.





PROJEKT TILL KOMMUNAL FLICKSKOLA OCH MEDBORGARHUS I ENSKEDE

Arkitekt SAR Helge Zimdal

DK 727.2:725.13 (485 Enske)

Ofta diskuteras frågan att utnyttja skolans lokaler för fritidsanvändning. Det kan därför vara av intresse att illustrera detta med ett projekt, där denna kombination är fastare än vanligt och där samarbete ordnats mellan Enske medborgarhusförening och Stockholms folkskoleledning.

Projektet har under flera år varit under behandling hos olika myndigheter och bearbetats. Det har antagits av Stockholms folkskoleledning, vilket emellertid icke hindrar att nya direktiv från skolöverstyrelsen sannolikt kommer att allvarligt äventyra det hittills gjorda arbetet. Det är en via dolorosa en nutida skolarkitekt måste vandra i anarkins tidevarv.

Projektet bygger på följande princip (jfr. situationsplan).

Lärosalsbyggnaden D och institutionsbyggnaden E innehåller renodlade skollokaler med egen entré, medan byggnaderna A, B, C rymmer lokaler för gemensamhetsbruk, även de med egen ingång men med inre kommunikation med skolans centralkaprum.

Byggnaden D innehåller således två övre våningar klassrum och ämnesrum kring trapphustamburer, bottenvåningen upptages av centralkaprum och läraravdelningar.

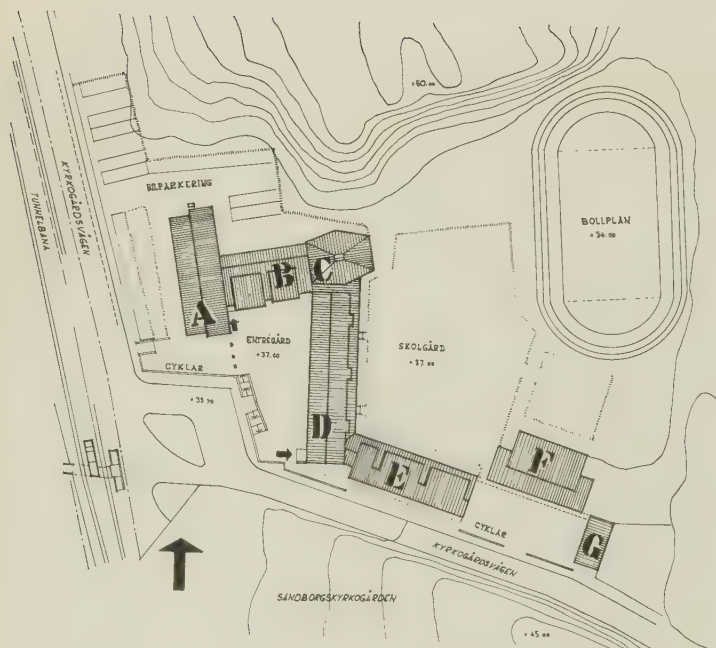
Byggnaden E innehåller institutionslokaler i en våning, där lokalerna disponerats efter en sammanläggningsprincip, som ger stor koncentration och ändamålsenliga rumsformer.

Byggnad C är aulan, som är gemensam med medborgarhuset och planerats för 450 platser. Kring aulans foyer grupperar sig bibliotek, musiksall och studiecirkelrum. Som pendang till aulan i foyerrummet ligger skolmåltidslokalen (byggnad A), som utökats med klubbkitchen och lärarmatsal. Man kan således tänka sig olika kombinationer av evenemang, samkväms och studieverksamhet i dessa lokaler. I våningar under och över skolmåltidssalen i byggnad A inrymmer slöjdlokaler av olika slag. Byggnad A kan också vid särskilda tider användas avskilt från övriga.

Slutligen fungerar gymnastiken F fristående för såväl skola som allmänhet.

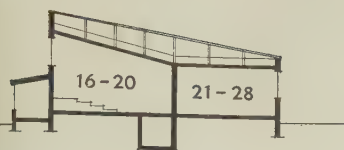
Byggnaden är vackert belägen i hägnet av en mäktig grusås, som skurits av genom grustäkt och vars särigheter måste omdanas.

Skolgården blir liksom kringbyggd och insynsskärmd mot trafiklederna genom byggnaderna nedanför åsen.

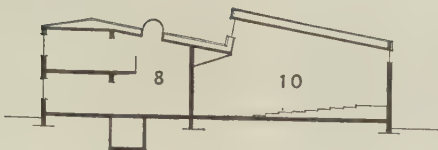


Vinjetten: Perspektiv av skolanläggningen

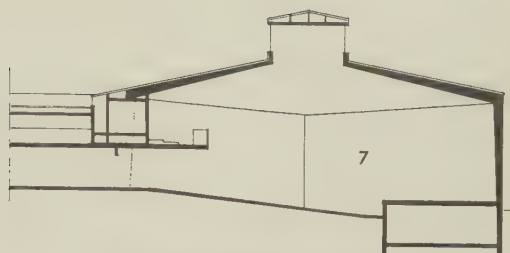
Situationsplan. Skala 1: 3 000



Ovan: Sektion E-E genom byggnad E



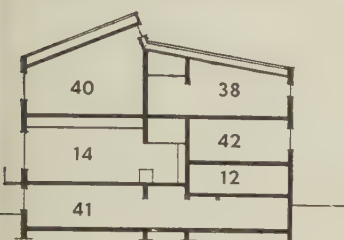
Ovan: Sektion B-B genom byggnad B



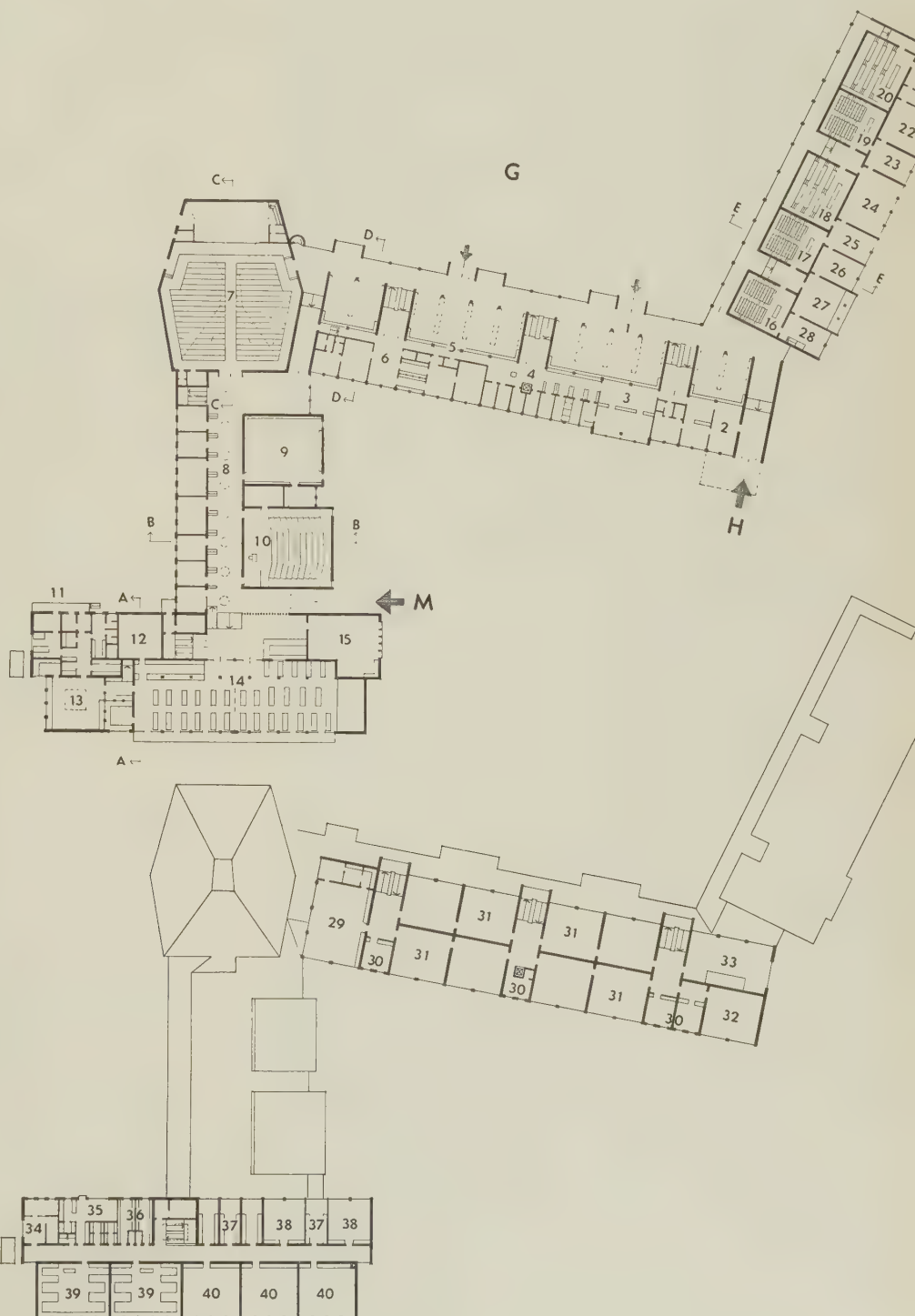
Ovan: Sektion C-C genom byggnad C



Ovan: Sektion D-D genom byggnad D



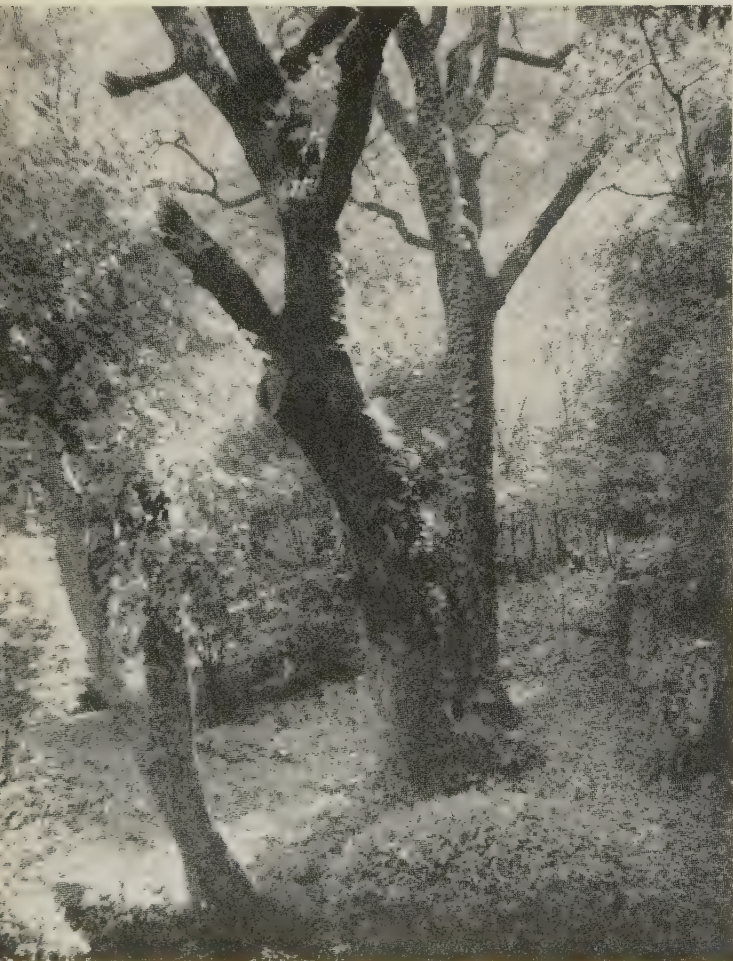
Ovan: Sektion A-A genom byggnad A



Ovan t. h: Bottenplan av skolanläggningen. Skala 1: 1 000

T. h: Våningsplan

G. skolgård H. skolentré M. medborgarhusentré
 1. centralkapprum 2. vaktmästare
 3. expedition 4. lärare 5. galleri
 6. kliniker 7. aula (450 pl.) 8. foyer
 (till vänster studiecirkelrum) 9. bibliotek
 10. musikal (144 pl.) 11. lastkaj
 12. stolförråd 13. kök 14. skolmåltidslokal
 15. klubbrum 16. geografi 17. biologi
 18. biol. komb. 19. fysik 20. kemi komb.
 21. kemi prep. 22. fysik saml. 23. fysik prep.
 24. fysik lab. 25. verkstad 26. biol. prep.
 27. biol. saml. 28. kartrum 29. teckning
 30. grupprum 31. klassrum 32. kristendom,
 psykologi 33. modersmål, franska 34. tvätt
 35. hemvård 36. omkl. 37. förråd
 38. vävning 39. skolkök 40. textilslöjd
 41. träslöjd



PÅ ROMERSKA VÄGAR!

»... när man lyckligen är utanför trafikens eviga malande rundgång och vägen stiger över vetegröna kullar.»

Reseböcker är för det mesta torra om de är värdefulla och värdelösa om de vill vara roliga. Böckerna om Italien och om Rom är inga undantag. De två typerna har funnits där åtminstone sedan 1500-talet. Spränglärdas har växlat med amatörer när det gällt att lägga nya nummer till handlingarna. Akademiskt kritstoft i tjocka lager har dessutom samlat sig över fackböckerna och människorna har bara tittat fram i memoarer och brevsamlingar om vardagsliv i södern utan kontakt med konsten, historien eller naturen.

Men det håller på att ske en väldig förändring. Äntligen tycks lärdomen ha nått en sådan mognad att den kan meddelas vidare utöver fackmannakretsarna och därmed bli till en bakgrund för människornas liv, förr, nu och alltid.

Det skandinaviska kulturområdets finaste tolk av Italiens land och folk är utan vidare Carl Fries. För några år sedan gav han ut *Vägen till Rom* där han skildrade staden Rom och dess våldes uppkomst och bakgrund i hela medelhavsområdets äldre historia. Nu har han fortsatt sitt arbete med vandringar till och från och genom Rom, från bergen ut mot havet, åt norr och åt söder.

»De vägar som från Rom löper ut åt olika håll är som strängar spända över historiens klangbotten. Det är ackorden över dessa strängar som berör och tjuar oss.» Så börjar Carl Fries ett kapitel och dessa meningar kunde stå som motto för hela boken. Men dessutom behöver vi en sådan mästare som han för att slå an ackorden. Det är fantastiskt att läsa denna bok, att liksom höra en svensk hemman röst återdikta hela historien om det väldiga Rom, dess uppgång, dess storhet och dess fall, denna egendommiga och ödesmättade tusenårshistoria som man aldrig riktigt får klarhet i.

Och denna återdiktning sker mycket litet genom vandringar på gatorna i själva Rom. Själva denna stad betraktar Fries blott som en skärningspunkt för händelserna. Händelserna själva utspelas bland bergen där odlarna och deras djur under årtusenden omformar landskapet utan att själva ana förloppet. De utspelas på slätter och vid kustrensor dit vinden flyttat jorden från bergen och där ny odling tagit vid. En väldig roll spelar också floderna. Tibern med sina bifloder Nera och Aniene samt deras källor.

Det är helhetssynen som är det finaste hos Carl Fries. Ingenting är för honom lösa episoder, ingenting som han

Romerska vägar av Carl Fries. Wahlström & Widstrand, Stockholm 1957. Pris 25 kr

ser eller hör står utanför det väldiga kultursammanhang som han skildrar i Rom och dess landskap från tiden före etruskerna till tiden efter fascisterna. Allt av mänsklig san-ning och innebörd och allt av naturens och människans samspel samt deras bundenhet vid varandra letar han fram med öm och försiktig hand. Hur välgörande är inte detta att höra geologi, geografi, zoologi, botanik, litteratur, reli-gion, mytologi, arkeologi, konsthistoria och historia tolkas genom ett enda människosinne som kan få kunskapen att leva, som kan få vetenskaperna att förklara varandra så tydligt och ändå så modest. Det finns blott två resenärer som har lika stort intresse och som sett allt med så vaket öga: Linné och Goethe. De två var oöverträffliga ty de var genier. Men den vetenskapliga klarheten och översikten är större i dag och detta har Fries kunnat utnyttja till fullo och därmed når han till en glänsande och sällsynt syntes. Det rika men ändå stränga, litet gammaldags klingande språket har han utnyttjat som ett fogligt redskap. Modernare, mera tidsbunden eller journalistisk svenska skulle kommit till korta, det har man också sett många gånger.

När man läst denna bok om stoftet i vinden, om slammet i vattnet, om människans och kreaturens vandringar, om härfärder och handelsvägar, om jordens gröda och männi-skans bygghus, alltsammans sett utefter vägar som ligger i ruiner eller vägar där människor och djur alltjämt färdas, i levande och döda städer, då ser man åtminstone något ögonblick framför sig hur den mänskliga kulturen egentligen är en enda. En enda odling ville man säga, där alla elementen i de ändlöst differentierade sammanhangen ytterst är beroende av varann.

Är våra släktled de som är utvalda att tillfullo inse denna stora enhet, denna sammanhängande helhet? Carl Fries ger ingen lösning för framtiden, åtminstone inte hittills i sina Romböcker. Men det måste vara detta han vill med sin predikan. Ty vi förstår av hans tal, att kan vi i vår tid inte lära oss ta vara på jordklotet just som odlare, som kultur-människor, då tar allting slut. På så vis blir boken ett slags vädjan till alla som bygger och bor i varje landskap, till alla dem som plöjer eller driver kreatur i bete, alla dem som bygger vägar, kraftverk, dammar, städer, hamnar. Måtte denna visa, stilla stämma nå långt ut bland alla vårt lands odlare.

Elias Cornell

Överst på föregående sida: I Porta Maggiore. Medeltiden har kört med tunga vagnar över antikens marmorspillror. Foto: Carl Fries

Därunder: I Circes skog. Foto: Carl Fries

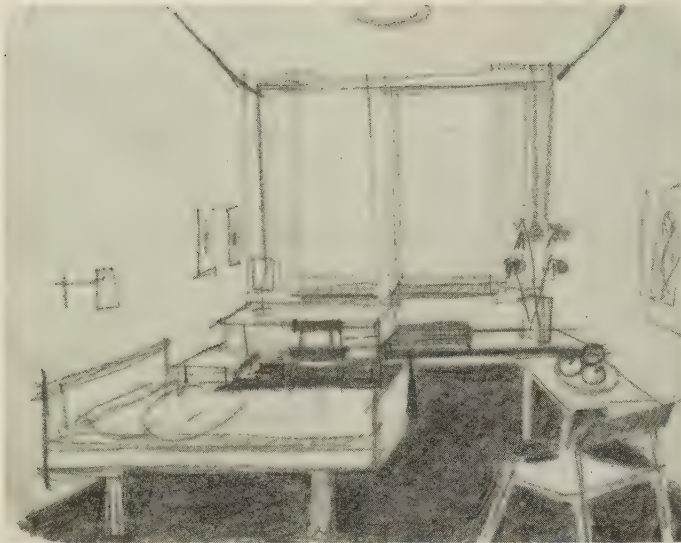
Överst på denna sida: Galera. Över de vilda snåren lyfter sig domens klocktorn. Foto: Carl Fries

I mitten: Klostret i Monte Cassino. Foto: Carl Fries

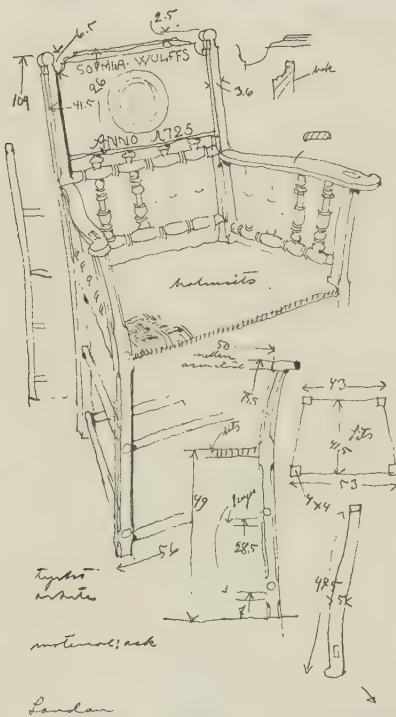
Nederst: Dessa kvarter i antikens Ostia visar enligt Frederik Poulsen en slående likhet med radhusen i nutidens »sovstäder». Foto: Jöran Fries



SVERIGES INREDNINGSARKITEK- TERS RIKSFÖRBUND 25 ÅR



Ovan: Skiss till interiör av patientrum i privatavdelningen vid Centrallasarettet i Stocksund. Inredningsarkitekt SIR Sven Kai-Larsen. Arkitekter SAR Folke Löfström och C E Sandberg



T. v.: Uppmåtningskiss utförd av Albin Elison (1881—1947). Elison har haft stor betydelse som lärare för de nu verkamma generationerna av möbel- och inredningsarkitekter i Sverige. Elison drev sina stilhistoriska studier efter en rent vetenskaplig linje och hann under sin levnad samla ett betydande antal uppmätningar. De flesta utfördes av honom själv

Nedan: Interiör av urmakeributik i Hälsingborg. Inredningen ritad av inredningsarkitekt SIR Ingvar Lindberg



Funktionalismens genombrott i Sverige i början av 1930-talet innebar stora förändringar i inrednings- och möbelarkitekternas uppgifter och arbetsförhållanden. Den nya arkitekturen blev snart helt dominerande och detta innebar också att byggnadsarkitekter kom mer och mer i förgrunden som interiörgestaltare. Byggnaden skulle uttrycka den inre funktionen och interiörens utformning blev i högre grad än tidigare en byggnadsteknisk angelägenhet. Både den fasta inredningen och de lösa möblerna skulle inordnas i interiörens helhetsverkan. Men detta innebar också att kraven på en specialiserad fackman som hade att svara för interiörgestaltandets detaljproblem i samverkan och samarbete med byggnadsarkitekten så småningom blev allt större. Men denne specialiserade inredningsfackman, denne med byggnadsarkitekten samarbetande konsult, existerade ännu knappast på 30-talet. De allra flesta inredningsarkitekter var vid denna tid på ett eller annat sätt engagerade i försäljningsverksamhet. Utförandet av inredningsritningar var alltså något som blev sammankopplat med förbehåll om möbelleveranser och situationen var alltså även ur byggnadsarkitektens synpunkt högst otillfredsställande.

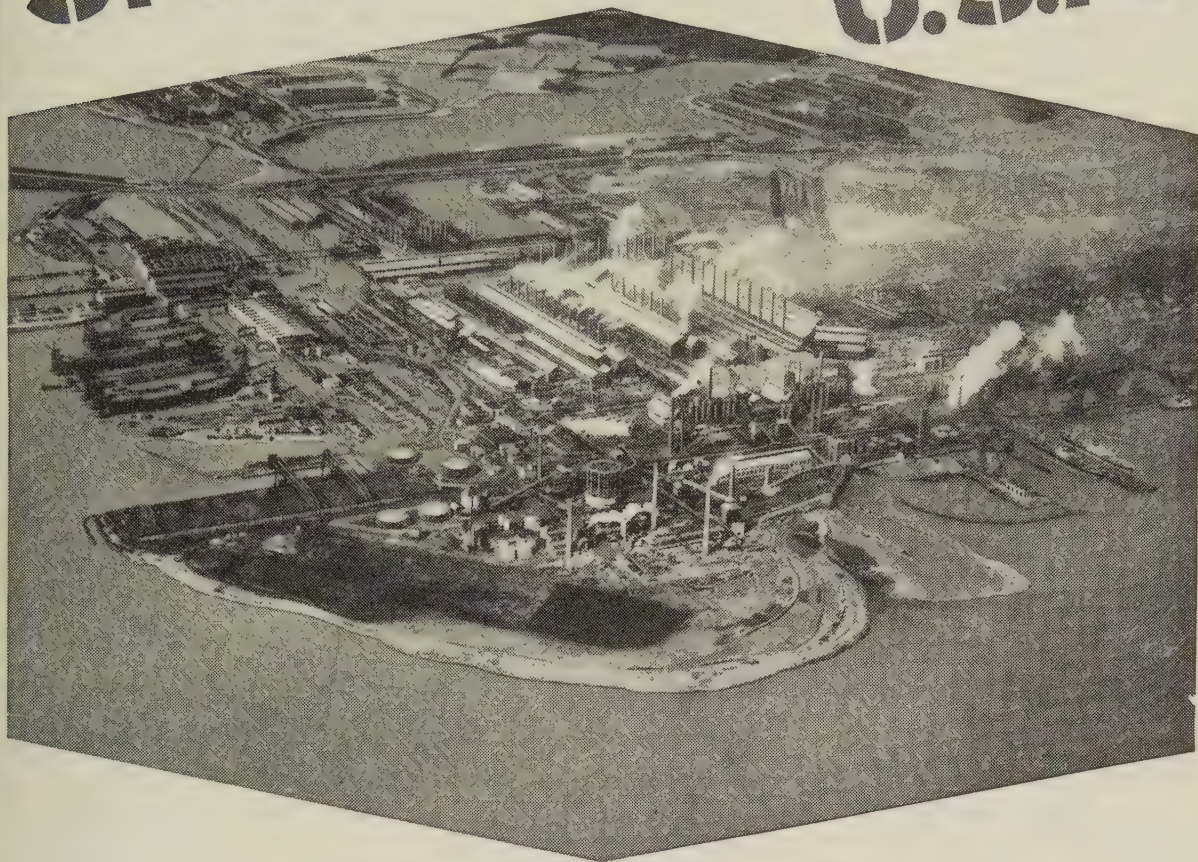
Det blev ganska snart uppenbart att en yrkessammanslutning kunde bli ett medel att komma tillrätta med svårigheterna och oklarheterna inom inredningsyrket. Under inverkan av den svåra ekonomiska depression som rådde i början av 30-talet med de ytterligare svårigheter denna medförde för inredningsarkitekterna att få anställningar bildades Sveriges Inrednings- och Möbelarkitekters Sammanslutning (SIMS). Under hela 30-talet var dock flertalet medlemmar merkantilt engagerade. Men under 40-talet och den efter kriget begynnande högkonjunkturen förbättrades anställningsförhållandena avsevärt och det fria konsultarbetet blev allt vanligare både i samband med de offentliga myndigheternas uppdrag och privata byggnadsföretag.

År 1953 omorganiserades SIMS och fick namnet Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund (SIR).

De frågor som det för ögonblicket förefaller att vara mest angeläget att lösa inom denna nu 25-åriga organisation är problemet med de olika medlemmarnas ännu rätt olikartade yrkesförhållanden samt möjligheterna att få till stånd ett effektivt modellskydd. Det förra problemet torde vara löst i och med den resolution som antogs helt nyligen av förbundet och som i praktiken innebär att medlemmar i SIR icke får vara merkantilt engagerade. Det senare problemet kan knappast lösas förrän lagen om upphovsmannarätt trätt i kraft, men en förberedelse har dock gjorts med det förra året inrättade Formregistret, där arkitekter och formgivare tills vidare har möjlighet att inregistrera möbelmodeller, föremål och hela inredningar eller detaljer därav.

E Th

SPARROWS POINT U.S.A.



Bethlehems stora anläggning vid Sparrows Point, belägen i Baltimores hamn, är det största stålverk i U.S.A., som ligger vid kusten. Här kan exportprodukterna lastas direkt på fartygen, vilket till ett minimum nedbringar risken för skador. Bethlehem Steel Export Corporation, 25 Broadway, New York 4, U. S. A. Telegramadress: "BETHLEHEM, NEWYORK."



Bethlehem Steel Export Company är representerade i alla betydande städer över hela världen genom kontor och representanter.

I Sverige: Axel H. Ågren AB, Kungsgatan 4, Göteborg.

805Sw

ALMA PANAL

Skala 1:1

ALMA-PANAL

är ett dekorativt, obrännbart och underhållsfritt väggbeklädnadsmaterial av lättmetall.

ALMA-PANAL

levereras i standardlängder om 2,5 m. Standardbredden är 20 cm, men speciella bredder och längder kan levereras på beställning.

ALMA-PANAL

i lättmetall finns med tjocklekar om 0,55, 0,7 och 1,0 mm.

ALMA-PANAL

kan beställas av rostfritt stål eller bleckplåt med tjocklekar från 0,3 mm.

ALMA-PANAL

monteras genom fastsättning med spik, skruv eller bladhake.

ALMA-PANAL

användes med fördel utvändigt som väggbeklädnad — invändigt för att dölja betongväggar eller dylikt.

ALMA-PANAL

är ett mycket lämpligt beklädnadsmaterial för hisstrummor etc, där den med fördel kan anbringas vertikalt.

ALMA-PANAL

levereras med obehandlad, eloxiderad eller med lackerad yta.

ALMA-PANAL

kan levereras plan eller profilerad.

ALMA

ALUMINIUM-MANUFAKTUR AB

Jaktvarvsplan 3 • Stockholm K • Telefon 510052

Specificera ALMA-PANAL på ritningarna

i vacker dag denna vinter överraskas vi av en trycksak i kvadratisk format på A 4:s kortsida. Den lilla skriften, som redan tidigare i korthet omnämnts i denna tidskrift, hade en typografisk dräkt med karaktär av avancerat uttal, en dépliant i blått och svart på bristolkartong, som ett stort bjudningskort. Riktigt: när vi vek upp första sidan mötte oss rubriken »Introduction à débat», introduktion, invitation eller sammanmaning. Det är länge sedan vi blev uppbyggda sist.

Och när vi vek upp följande uppslag, kunde vi läsa publikationens program i de övre marginalerna. Det fick rum på tre rader (över en halv meter långa). Det var ut på att i varje följande blad skulle på denna fria tribün behandlas ett av arkitekturens grundproblem, alltså det som saknas i alla dagens annonsstinnas vyer. Det är des Pudels Kern redaktionen vill åt, och det lilla 8-sidiga formatet kommer nog att räcka till för en spekt på kärnan.

Introduktionen är förebildligt koncentrerad och innehållsrik. Texten är i det väsendet starkare än illustrationerna, som tar lika mycket plats men inte är lika talande.

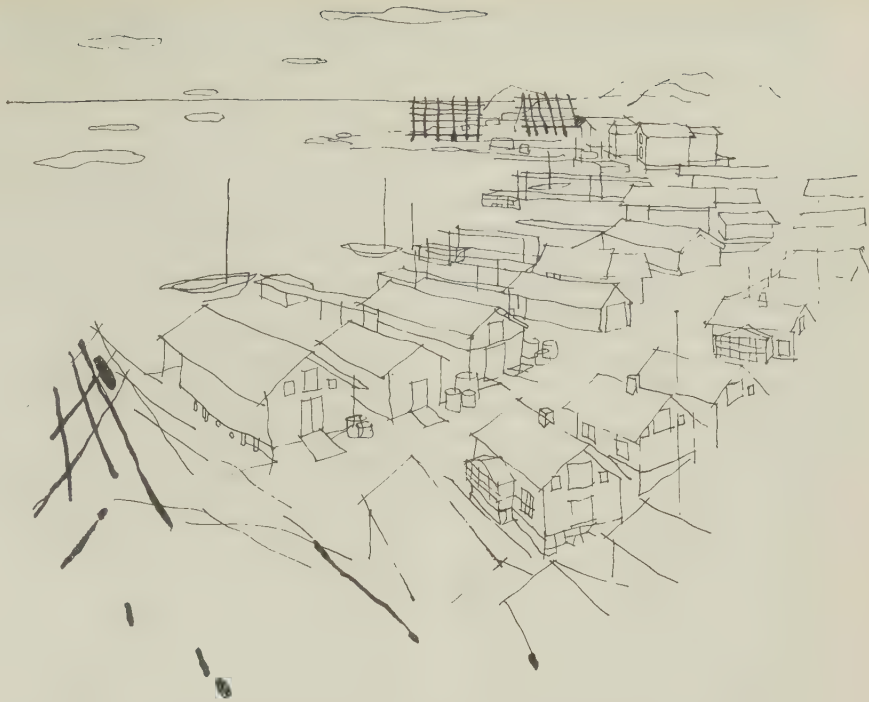
Mot den traditionella revolutionsbucrerangen »formen följer funktionen» anser redaktionen denna tes: massa, rum, funktion, form är de fyra grundläggande aspekter i vilka arkitekturen utmärker sig för oss. Dessa är de verkliga elementen som skall kombineras i sina skilda roller. Rummets och funktionens berättigande är upphov; förhållanden att urskilja och viljan att respektera de gränser som teknik och ekonomi är begränsande faktorer; formen är ett fastställande, som ordnar det givna till ett tillstånd av jämvikt och harmoni.

I fortsättningen får det praktiska livets reddebenta realisatorer och de som idegen insisterar på att »uttrycka den moderna tidens världsbild» passa sig. *Le carré bleu* kämpar för klara principer och för de oföränderliga dragen i människans konstitution. Endast de klara principerna gör det möjligt för oss att dag återknyta kontakten mellan konstnären och hans syn på det andliga livet, nu isolerad i sitt elfenbenstorn, och människan som är ett offer för enkel propaganda. Att bygga är att engagera hela människan.

Efter att ha meddelat några reflexioner av Kyösti Alander i bostadsfrågan, uttryckta i ett rationellt, ett etiskt och ett estetiskt postulat, ger redaktionen en engelsk och en tysk sammanfattning. Huvudtexten är fransk; den lilla publikationen vänder sig till hela världen.

Det var länge sedan vi såg en så koncentrerad, konsekvent och målmedveten trycksak som inte var en annons för en vara. Introduktionen var ett specialnummer. Frets och den reguljära editionens första nummer lär snart komma med en artikel av Reima Pietilä, Finlands arkitekt på Brysselutställningen.

Årsabonnemang, 4 nummer, 10 kronor.
Forts. sid. 32



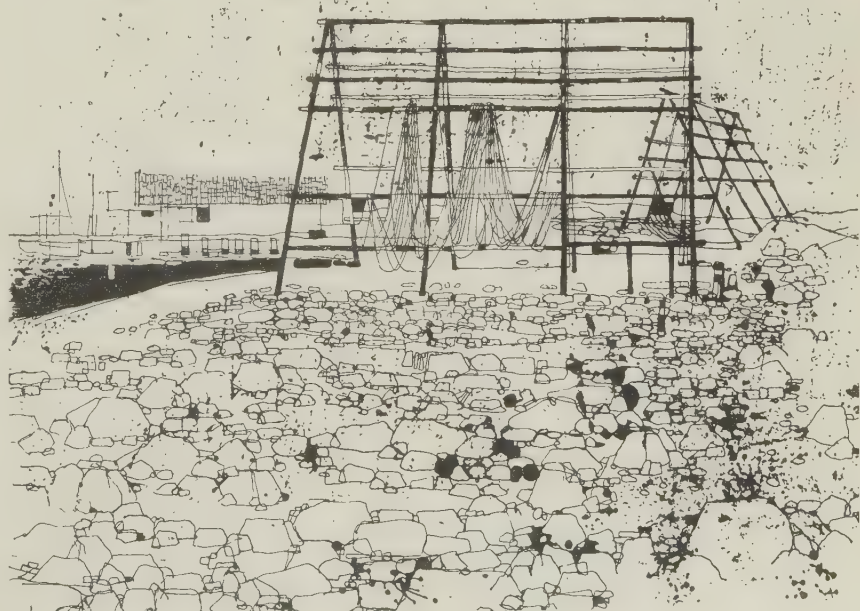
TVÅ TECKNINGAR FRÅN SVENSKA VÄSTKUSTEN

Av arkitekt SAR Erik Thelaus

De olika bebyggelse typer, som ännu för endast några decennier sedan dominerade vissa delar av vårt land, håller i dag på att försvinna och ersättes av ett mer likformigt byggnadssätt som saknar förankringar i landskap och tradition. De små fiskelägena på den svenska västkusten har emellertid ännu kvar sin ursprungliga karaktär om man ser på bebyggelsen i dess stora sammanhang, så som man ser den uppifrån en bergknalle eller utifrån vattnet. Bebyggelsen har kripit tätt ihop mellan bergknallarna i skydd mot väder och vindar och vänder sig mot vattnet grupperad liksom i olika skikt eller rader, allt eftersom fiskeläget vuxit — längst nere mot vattnet sjöbodarna med sina bryggor som skjuter ut från svalarna, sedan de äldre låga, röda envåningshusen, enkelhusen, sedan de större s. k. dubbelhusen, sedan sjökaptensboställena, ibland i två våningar och längst in mot land en senare tids hus i brokigare färger.

Från sjöbodarnas svalor skjuter bryggorna ut i vattnet, bärande de täta raderna av stolpar och stänger på vilka spillångorna hänger på tork. I fiskelägets utkanter reser sig "kragarna", de största torkställningarna, högt mot skyn.

Men på nära håll är husen inte längre lika vackra. De konstrika lövsägerierna på glasverandorna håller på att ruttna bort. De granna färgerna underhålls inte längre som förut. På allt fler av husen spikar man grävita livlösa plattor av asbestcement, som ska vara så bra mot väder och vind.



Byggstandardiseringen har tidigare utarbetat standard för badrummets tre vanligaste inredningsenheter, badkaret, tvättstället och wc-stolen. Däremot har tidigare inte utarbetats någon standard, som fixerar badrummets planmått eller placeringen av dess inredningsenheter. I verkligheten är dock badrummet hårt typiserat genom att man i stor utsträckning följer de regler, som anges i Bostadsstyrelsens »God Bostad» och Byggnadsstyrelsens »Anvisningar till Byggnadsstadgan». Det s. k. familjebadrummet svarade 1955–56 för ca 75 % av alla badrum i nybyggda lägenheter.

Byggstandardiseringen presenterar här ett förslag till svensk standard (SIS 50 74 11), som avser standardiserade lägen i plan och höjd för avloppssystemets anslutningspunkter i några olika bad- och toaletterum. De föreslagna badrummen är alla valda med utgångspunkt från den principiella placering av anslutningspunkterna, som anges i fig. 1.

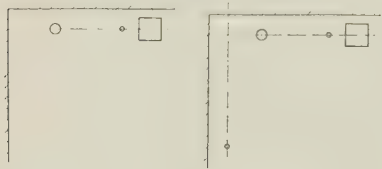


Fig. 1.

Standarden innehåller en sammanställning av de olika typerna med projekteringsmått, vidare detaljerad måttsättning av anslutningspunkternas lägen samt slutligen ledningsdragningen i stort med angivande av dimensioner. Vi planerar dessutom att i en försöksstandard (SIS 50 74 12) ge mer detaljerade anvisningar till ledningsdragningen mellan de olika anslutningspunkterna.

Aven om målsättningen varit att ge en standard, som möjliggör rationella installationer, har de funktionella utrymmeskraven varit det primära. Som underlag för bedömning av utrymmesbehovet har vi bl. a. haft resultatet av en undersökning, som i ett tidigare skede utfördes av Statens Institut för Konsumentfrågor (dåvarande HFI) i samarbete med Byggstandardiseringen. Konsumentinstitutet har senare i samband med arbetet på den föreslagna standarden gjort kompletterande undersökningar och därvid även lämnat synpunkter på typurvalet. Ett studium av detta kan man lämpligen inleda med att granska varje enskild inredningsenhet och dess eventuella existensberättigande. Man får anse det vara ställt utom all diskussion att varje bostadslägenhet, åtminstone om den är avsedd som familjebostad, skall vara försedd med badkar samt minst ett tvättställ och en wc-stol. Bidén har inte fått någon nämnvärd spridning i Sverige medan den på kontinenten är

betydligt vanligare och nästan anses oundviklig. Från läkarhåll har man framhållit att det vore en stor hygienisk tillgång om bidén kunde komma till ökad användning.

Tvättlådan har kommit till ökad användning på senare tid. Konsumentinstitutet har dock framhållit i samband med sin senaste undersökning att tvättlådan är mindre lämplig i sin nuvarande utformning, bl. a. är »tvättbrädans» lutning funktionellt felaktig. Man ifrågasätter vidare om det verkligen är befogat med både tvättställ och tvättlåda. Försäljningen av små hushållstvättmaskiner, vanligen av typ pulsatormaskin, har ökat kraftigt de senare åren. Pulsatormaskinerna har ganska god tvätteffekt men de har tämligen stor vattenåtgång och dessutom saknar de i allmänhet effektiva avvattningsanordningar för de tvättade kläderna. Diskuterar man tvättlåda och tvättmaskin i dessa sammanhang frågar man sig om man överhuvudtaget skall inrymma särskild utrustning för tvätt i badrum. Problemet är olika för enfamiljshus och flerfamiljshus. I enfamiljshuset har man ofta ett separat tvättutrymme, som är så lättillgängligt att någon ytterligare tvättutrustning i badrummet ej blir nödvändig. I flerfamiljshuset är frågan beroende av den lämpliga fördelningen mellan tvätt inom och utom bostaden. Vilka rekommendationer man än kommer fram till i denna fråga kvarstår dock behovet att i lägenheten kunna sköta småbarnstvätt, ömtåligare tvätt och ev. någon del av veckotvätten. En anordning för att sköta tvätt i lägenheten får således anses motiverad, men konsekvensen får inte bli den att kollektiva tvättanordningar minskar i antal eller helt försvinner.

Motiv finns alltså för såväl bidé som tvättlåda eller tvättmaskin, och vi har därför inom den ram som anges av fig. 1 velat ge största möjliga valfrihet (fig. 2). Man måste observera, att väljer man badrum av typ 6011, 6012 eller 6231 (6331) måste man dessutom ha ett toaletterum. Möjlighet finns också att kombinera något av badrummen med något av toaletterummen, exempelvis på det sätt som visas i fig. 3, varvid man får ett utrymme, vars utrustning för den personliga hygien blir av hög klass. Vi är mycket angelägna att få frågan om typurvalet ytterligare belyst, innan standarden slutgiltigt fastställs.

Som tidigare nämnts har Konsumentinstitutet studerat utrymmesbehoven i bad- och toaletterum både tidigare och i samband med arbetet på den nu föreslagna standarden. Resultatet av den senaste undersökningen bekräftade intrycken från tidigare diskussioner, där man från olika håll påpekat, att det nuvarande familjebadrummet är för trångt.

Med anledning härav föreslår vi för familjebadrummet (5011) längden 200 cm och samma mått skulle gälla även för alla övriga typer.

Familjebadrummets delmått framgår av fig. 4 med tillhörande tabell. I toaletterummen gäller liknande mått, men för typerna 111 och 121 är dock endast 37,5 cm. Ytterligare ett skäl att öka badrummets längdmått till 200 cm är att en ökad fri golvyta är önskvärd i badrummen bl. a. med tanke på det utrymme, som en eventuell tvättmaskin kräver.

Vi anser att ökningen av familjebadrummets mått från det nu vanliga till 200 cm är välmotiverad med hänsyn såväl till de inbördes måtten mellan de olika inredningsenheterna som till badrummets fria. Ökningen utgör 0,16 m².

I badrum 6011 gäller helt analoga förhållanden som i familjebadrummet speciellt som bidén visade sig ha samma utrymmesbehov som wc-stolen. Såväl en bidé av konventionell typ som den av Värme och Sanitets AB Idol anserade typen blev föremål för studier men dessa visade att båda typerna krävde samma utrymme.

Bidéns placering i badrum 5111 hade vid en tidigare diskussion väckt betänkligheter, emedan man ansåg att den stod för trångt. För denna inredningskombination undersöktes därför en alternativ placering av bidén, nämligen bredvid badkaret mittom tvättstället. Under undersökningarna gav dock bestämt besked om att den uppställning som typ 5111 anger var den bättre och att bidén och wc-stolen i detta badrum hade tillräckligt utrymme.

Totalmått för de badrum som har badkar och ytterligare tre inredningsenheter har varit föremål för en ingående diskussion. För badrummet 5111 är längden 200 cm obestridligen tillräcklig. I fråga om badrummet 5221 visade våra undersökningar att det var motiverat att öka avståndet mellan tvättstället och wc-stolen och det låg då närmast till hands att åstadkomma detta genom att lägga wc-stolen 47,5 cm från väggen. En närmare undersökning visade emellertid att denna ändring av wc-stolens placering hade ganska liten inverkan på storleken av mellanrummet mellan tvättstället och wc-stolen. Vi har därför ansett det vara mer värdefullt med ett gemensamt mått på alla badrum för att inom familjebadrummets mått kunna erbjuda den hygieniska standardhöjning som ytterligare en inredningsenhet och då i första hand en bidé innebär. Man måste dock beakta att en fjärde installationsenhet begränsar badrummets fri yta, och man kan i samband med detta konstatera att det kvalitativt bästa sättet att lösa problemet med ytterligare hygienisk utrustning i lägenheten är att

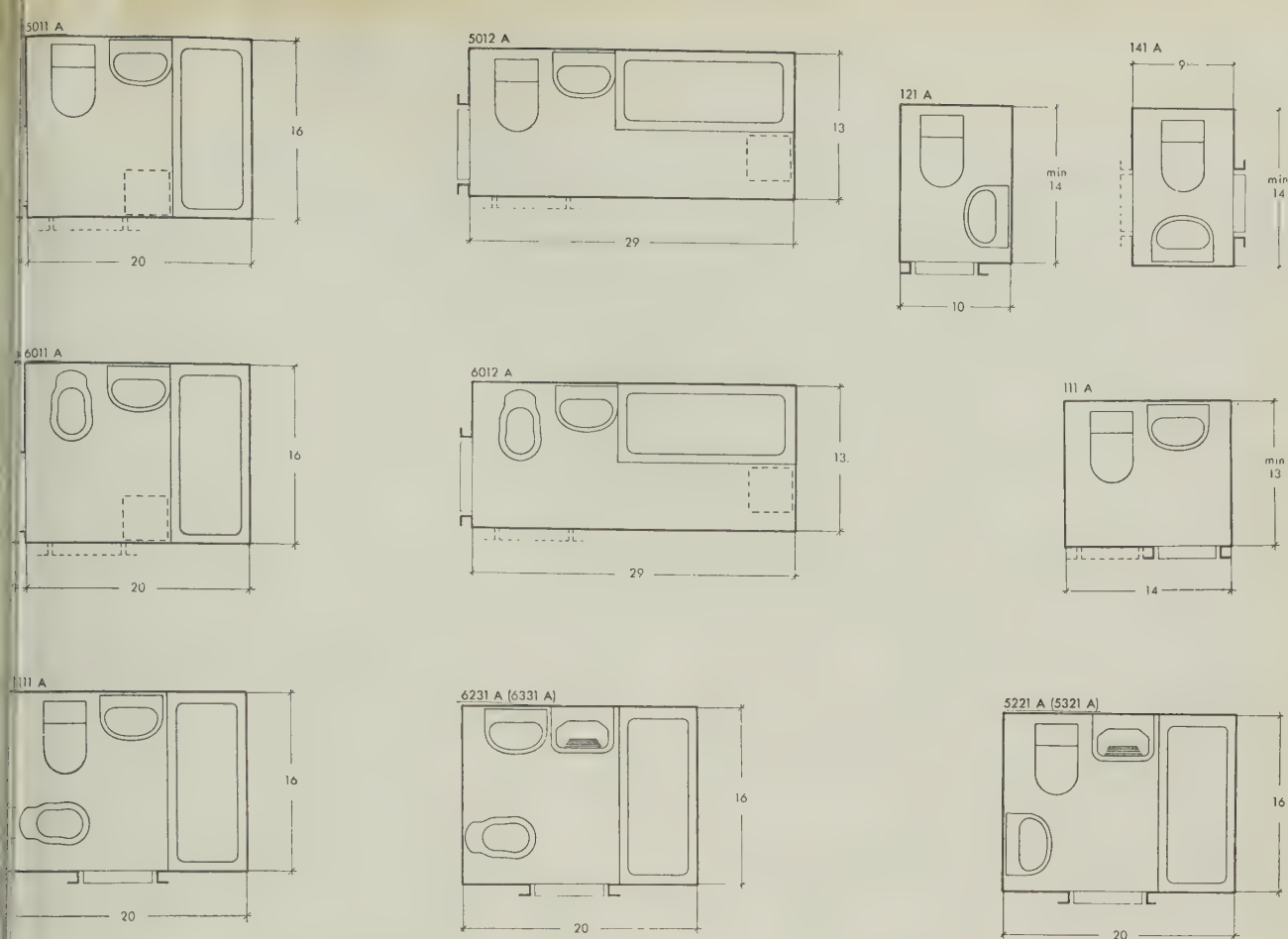


Fig. 2. Bad- och toaletterum. Projekteringsmått i dm

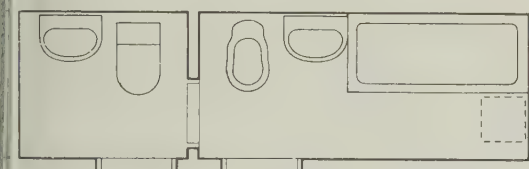
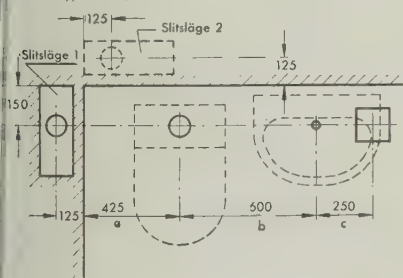


Fig. 3. Kombination av 111 B + 6012 A. Rum betecknade B är spegelbilden av rum betecknade A

Badrum typ 5011-12, 6011-12



Badrum typ 5111, 6231, 6331, 5221, 5231

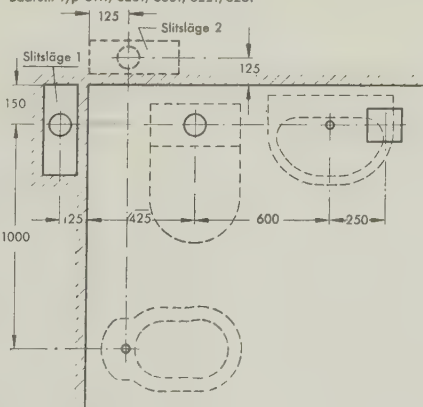


Fig. 4. Badrum. Anslutningspunkter. Planmått i mm

Källa	a	b	c	Total längd (a + b + c + 70)
Utrymmes- studier 1957 ..	41	59	28	198
Utrymmes- studier 1949 ..	42,5	57,5	27,5	197,5
Finsk standard ..	35	60	25	190
AB-blocket (HSB)	40	52	28	190

i denna ge plats åt såväl ett badrum som ett separat toaletterum.

Utöver vad som inledningsvis sades om standardens innehåll kan nämnas, att vi planerar att i standarden återge lämpliga delar av Svenska Kommunal-Tekniska Föreningens bestämmelser. Vidare kommer vi i standarden att rekommendera att badkaret monteras inbyggt men inte inmurat. Motivet för detta är önskvärdheten att karet monteras i ett senare skede av byggnadstiden, än vad som nu ofta är fallet, varigenom risken för skador på karen under byggnadstiden skulle kunna reduceras. Vidare skulle man lättare kunna byta ut ett skadat kar.

Detta förslag läggs fram av Byggstandardiseringskommittén för rörinstallationer. Kommitténs ledamöter är direktör Rolf Källström, ordf., civilingenjör H Gille, arkitekt SAR Hjalmar Klemming samt ingenjör K M Lindqvist, SMS, och ombudsman Hans Wasén, Svenska Byggnadsarbetareförbundet. Sekreterare och utredningsman är civilingenjör Per Carlberg, Byggstandardiseringskommittén.

Vi är mycket angelägna om att de som har synpunkter på de framlagda förslagen framför dessa före den 1 juni 1958 till Byggstandardiseringen, Drottning Kristinas väg 73, Stockholm Ö, tel. 20 02 47 eller 20 02 67.

nor. Ett fransk-svenskt lexikon har kanske de flesta redan?

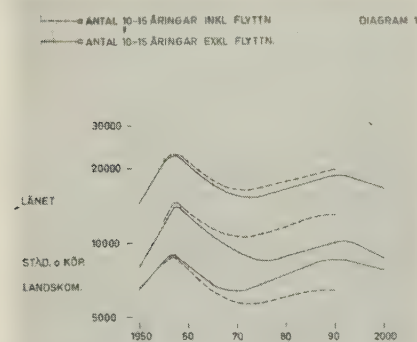
En blå ruta har öppnats i det ulliga, mörka molntäcke som ligger över vår vardag. Tack, Aulis Blomstedt, Eero Eerikainen, Keijo Petäjä, Reima Pietilä, André Schimmerling och Kyösti Alander, patrullen som gjorde bräsen! Lycka till med det fantastiska företaget att vilja tala arkitektur till arkitekter. Och på franska!

Sven Ivar Lind

Regional skolplanering

Skolreformen och kommunsammanslagningen har bidragit till att göra planeringsverksamheten inom skolväsendet synnerligen aktuell. Arkitekt Bo Fredzell har under hösten hållit föredrag i Stockholm, Göteborg och Malmö om *Regional skolplanering*. Arkitekt Fredzells erfarenheter grundade sig närmast på planeringen inom Örebroområdet, men principerna för arbetet torde kunna vara av intresse även för andra områden. Utredningen avsåg enhetsskolans högstadium och de allmänbildande gymnasierna, men samma utredningsmaterial har i tillämpliga delar använts även beträffande de centrala yrkesskolorna.

I första hand har man sökt bilda sig en uppfattning om det framtida antalet elever och bl. a. funnit att antalet sökande till 1:a ring torde komma att fördubblas inom ett fåtal år. Då man känner de praktiska och ekonomiska gränserna för skolenheternas storlek samt elevantalet, ger sig antalet skolenheter. Bl. a. genom att jämföra befolkningstäthet, reseområde och inackorderingsområde för olika orter har de lämpligaste skolorterna kunnat fastställas.



Kurvor över antalet barn i enhetsskoleldern under tiden 1950-90, enligt uppgjorda prognoser

Beträffande enhetsskolans högstadium har man funnit att antalet barn pr årsklass i Örebro län efter 1962 antagligen kommer att svänga mellan 12 och 14 % mot i många andra utredningar antagna 15 %. Man räknar med att det fordras minst 75 barn pr årsklass för att det skall löna sig att inrätta en fullständig högstadieskola. Endast $\frac{2}{3}$ av länets städer och köpingar och ett fåtal av landskommunerna beräknas prestera detta under större delen av tiden fram till



Karta över de aktuella upptagningsområdena för gymnasierna i Örebro län

1990. Enhetsskolan kräver därför ett långt drivet samgående mellan kommunerna.

Realskolor e. d. finns ofta i de centra som ombesörjer den merkantila, kulturella, sociala och administrativa servicen och blir därför självskrivna lokaliseringssorter för högstadieskolorna. Deras omlandsgränser bör dock någorlunda sammanfalla med skolornas upptagningsområden. Där en stad dominerar ett stort omgivande område som saknar större tätorter, såsom Örebro, kan problem uppstå. På grund av avstånden och omlandets folktäthet kan skolorna inte koncentreras till staden. Man har då föreslagit att placera skolorna i perifera mindre tätorter, vars betydelse man önskar öka. Givetvis har dessa orter fått väljas även med hänsyn till att skolornas upptagningsområden blir så lämpligt fördelade som möjligt.

Jonas Nauclér

AVGJORDA TÄVLINGAR

Inbjuden tävling om skola i Lidköping

Den inbjudna tävlingen om högstadieskola i Lidköping har nu avgjorts.

Till tävlingen hade fyra arkitekter resp. arkitektfirmor inbjudits, nämligen arkitekt SAR Åke Wahlberg, Göteborg, Hans-Erland Heineman, Kungälv, arkitekter SAR Sven Brolid och Jan Wallinder samt arkitekter SAR Bengt-S Carlberg och Stig Hermansson, Lidköping.

Prisnämnden framhåller i sitt utlåtande att av de granskade förslagen inget i oförändrat skick kan läggas till grund för utförande. Prisnämnden fann att förslaget »Max» innehöll väsentliga huvudgrepp och detaljlösningar, att de invändningar mot förslaget som framkommit har förutsättningar att lättare elimineras än motsvarande i förslaget

»klart annorlunda». Prisnämnden fick ordade därför att förslaget »Max» efter väsentlig bearbetning lades till grund för utförande.

När namnsedlarna brutits befanns författaren till förslag »Max» vara arkitekt SAR Åke Wahlberg, Göteborg, med arkitekt SAR Göran Moberger, ingenjör Lars Micu och ingenjör Leif Sördal som medarbetare.

Prisnämnden utgjordes av yrkeslärare Karl Gustavsson, Lidköping, länsarkitekt SAR Edgar Haasum, Mariestad, arkitekt SAR Gunnar Hollström, Karlstad, verkställare Gunnar Johansson, Lidköping och arkitekt SAR professor Helge Zimdahl, Göteborg.

Folkskoleinspektör Edgar Kolbjörn, Skara, har såsom sakkunnig deltagit i nämndens arbete. Vid sista sammanträdet ersattes yrkeslärare Karl Gustavsson med sekreterare Erik Strömberg, Lidköping.

UTLYSTA TÄVLINGAR

Tävling om stads- och polishus i Falun

Falu stad inbjuder svenska och nordiska arkitekter samt i Sverige bosatta utländska arkitekter i samarbete med arkitekter SAR till allmän tävling om stads- och polishus inom kvarteret Posten i Falun.

Till prisnämndens förfogande står en summa av 50 000 kronor, varav lägst 35 000 kronor utgör prissumman som ovillkorligen kommer att utdelas. Första pris kommer ej att understiga 20 000 kronor; lägsta inköpssumma kommer ej att understiga 5 000 kronor. Programmet erhålles kostnadsfritt efter hänvändelse till tävlingsfunktionären, fastighetschefen Kurt Danielsson, Fastighetskontoret, Åsgatan 27, Falun. Övriga handlingar erhålles hos tävlingsfunktionären mot deposition av 100 kronor, som insättes på postgiro 1 28 60 med angivande av ordet »Arkitekttävling» på talongen. I Danmark, Finland och Norge kan depositionen, motsvarande 100 kronor i svensk valuta, insättas hos Danske arkitekters landsförbund, Köpenhamn, Finlands arkitektförbund, Helsingfors resp. Norske arkitekters landsförbund i Oslo.

Tävlingsförslag skall vara inlämnade till tävlingsfunktionären senast kl. 12.00 fredagen den 31 oktober 1958.

Prisnämnden utgöres av stadsfullmäktiges ordförande, folkskollärare G Bäckström, drätselkammarens ordförande, banktjänsteman Gunnar Östling, stadsartikter SAR Erik Lundgren, Falun, arkitekt SAR David Helldén, Stockholm och arkitekt SAFA Arne Ervi, Helsingfors.

Uppgift	Inlämn.-tid	Se Byggm.
Nämndhus och polishus i Karlstad	17 maj 1958	Nr A 1-58 sid. VI
Stads- och polishus i Falun	31 okt 1958	Nr A 4-58 sid. XX

Lämnat reproduktionsdugliga tävlingsritningar

Ett mönster av fönster



Fackmannens framsyn kräver PANORAMA-fönster — fönstret som ger en vidare och klarare sikt!

PANORAMAFÖNSTRET tillverkas med både lodrät och vågrät vridningsaxel. Det är utrustat med väl dimensionerade stängningsbeslag, starka gångjärn och nedre utvändiga glaslisten i pressgjuten aluminium.

PANORAMA-fönstret

OLOF ANDERSSONS EFTR. • TRELLEBORG • TEL. 15 90 (växel)



*Vår verksamhet
omspänner:*

- Industribyggen
- Bostadsbyggen
- Kraftstationer · Dammar
- Broar · Kajer · Vågbrytare
- Flygfält · Vägar · Gator
- Beläggningar
- Vatten- och avloppsanläggningar
- Schaktning · Sprängning
- Undervattensgjutning
- Sandsugning · Muddring · Uppfyllning
- Marinbetong - pontoner, kasuner o. dyl.

CONTRACTOR

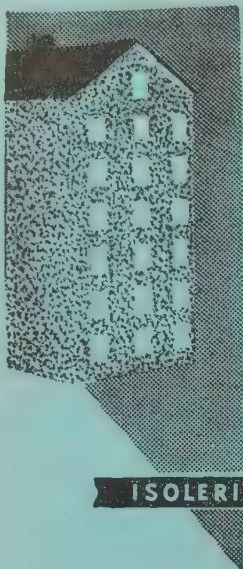
STOCKHOLM — SKELLEFTE Å

MEDLEM AV SVENSKA BYGGNADSENTREPRENÖRFÖRENINGEN

Detalj av ombyggnad,
huvudkontoret,
Svenska Handelsbanken.
T. v. glasmålning »Industrian»
av Tore Hultcrantz

BYGGNADSAKTIEBOLAGET

Räkna med LÄTTONG



— *förbilligad uppvärmning
och förminskade bränslekostnader*

De byggmästare som endast vill ha den bästa cellbetongen går in för vår aktiverade LÄTTONG. Materialet, som på grund av dess beprövade goda egenskaper lämpar sig speciellt för värmeisolering av betongtak, terrasser, överbyggda gårdar, vinds- och källarbjälklag, källargolv, kyl- och frysrumsisolering, isolering av rör i kulvertar etc.

ISOLERINGS A.B.

ÄTTONG

*Infordra offert och närmare
upplysningar*

Adress: Huddingevägen 470 - Tel. 47 64 30, 47 43 51 - Älvsjö 2

Återförsäljare: Svenska Golvmaterial AB Linköping. Tel. 224 19
(Östra Sverige, Skåne, Öland och Gotland)

Dickson & Sjöstedt, Göteborg. Tel. 17 10 60
(Västra Sverige, Värmland och Närke)

(Forts. från sid. XVIII)

Egentligen hade vi tänkt bygga flera punkthus, men några myndigheter har vållat oss besvärligheter – de saknar, som man ju kunde vänta, förståelse för landsbygdens och de mindre tätorternas särproblem.»

Från parkeringstorget framför punkthuset såg vi på avstånd den nya Ungdomsgården. Den invigdes bara för ett par månader sedan, men huset är i själva verket mycket gammalt, en prästgård, som blev ledig genom pastoratsreformen och som därför övertogs av kommunen. Jag tycker alltid det är roligt att se, när gamla byggnader får en ny uppgift, så att de verkligen kan tjäna det levande samhället och ingå i det som en organisk helhet. Egentligen skulle fritidsassistenten ha visat oss runt, men just i dag kunde vi tyvärr inte komma in på grund av en del nödvändiga reparationsarbeten. Han hoppades emellertid ha det hela färdigt redan i nästa vecka, så att de lyckade kontakträffarna med den föreningslösa ungdomen kunde återupptagas.

Det skulle föra för långt att i detalj beskriva den nya enhetsskolan, nästa station på vår rundvandring. I likhet med rektorn, som demonstrerade finesserna, vill jag emellertid framhäva det lilla postkontoret, som låg i flygeln för samhällsundervisning. Det var ett komplett kontor i smått med marmordiskar, skrivpulpeter i glas och rostfritt och allt annat, som hör till. Barnen fick här lära sig att fylla i blanketter, att lämna in paket och annat, som de sedan kan ha nytta av som fullmyndiga medborgare i ett demokratiskt samhälle. Undervisningsformen hade visat sig speciellt lämplig för sådana begåvningsstyper, som äger fallenhet för ett mer långsamt mognande.

Redan på långt avstånd kunde vi se Kommunalhuset, en väldig silvergrå byggnad med väggarna klädda av vit marmor omväxlande med aluminium. Man hade ursprungligen tänkt använda fasadtegel men på arkitektens inrådan övergått till dessa nya underhållsfria material. Som jag redan nämnt var tornet inte färdigt än. Konstruktionerna reste sig emellertid redan till imponerande

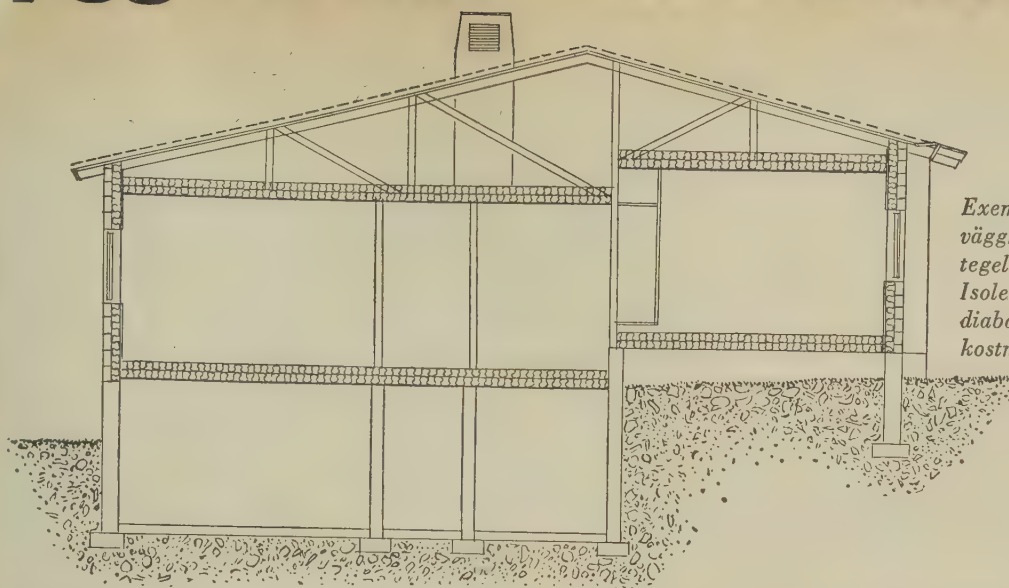
höjd, ett framtida vårdtecken för bygden och orten. Kommunalkamrern stod beredd att visa oss de långa sviterna av kontorsrum. Ganska många stod än så länge tomma – planeringen hade varit så förutseende, att man inte bara tagit sikte på nuet utan också på framtiden och den kommunala expansion, som med all säkerhet var att vänta.

Från kontorsbyggnaden sköt promenadhallen ut – den bildade liksom en brygga över till fullmäktiges sessionssal och vilade liksom den på ett underrede av smala pelare. Hallens väggar var helt av glas och gav därigenom ett utomordentligt intryck av fri rymd, som endast obetydligt stördes av de långa bräder, som för några dagar sedan spikats upp i brösthöjd. De hade emellertid visat sig nödvändiga, sedan en fullmäktigeledamot gått rakt på väggen, spräckt glaset och varit nära att falla ned i spegeldammen nedanför huset.

I sessionssalen rådde halvsjymning. Förhängen täckte de höga fönstren. En vaktmästare drog det bortersta paret år sidan och en ljusflod vällde in över presidets stolar och bord. Vi vandrade långsamt framåt, en smula högtidliga till sinnes. Ingen yttrade ett ord, och de tjocka ryamattorna tog bort ljudet av våra steg. Vi stannade nedanför de låga trappstegen i fonden. Ljuset blänkte i ordförandeklubborna på bordsskivan. De var hela sex stycken, vackra guldsmedsarbeten, skänkta av korporationer och grannkommuner vid jubileet förra året. Ordföranden bröt till sist tystnaden och förklarade själv med några ord symboliken i den stora intarsian bakom hans karmstol. Den var i stort sett ett abstrakt verk, men man kunde ändå tydligt urskilja både en hög skorsten och en sädeskarve. Mitten intogs naturligtvis av kommunens vapensköld. Vi såg länge och uppmärksamt på den. Den dröjde ännu kvar på näthinna, när vaktmästaren långsamt drog för de tunga draperierna och skymningen åter sänkte sig över salen.

Göran Lindahl
(Ur Sv. Dagbl. 1.3 1958)

Bygg så här - det lönar sig!



Exempel på ekonomisk väggkonstruktion: Fasadtegel ger underhållsfrihet. Isolering med Rockwool diabasull sänker bränslekostnaderna.

Denna villa med 86 m² bostadsyta och 315 m² isolerad yta byggdes 1953. Väggarna är isolerade med 12 cm skivor av Rockwool — $k=0,30$. (Högsta tillåtna k -värde för denna zon $=0,65$). Huset är elektriskt uppvärmt —

med särskilda mätare har energiförbrukningen per år kunnat exakt avläsas: 9,487 Mcal. Vid normal (65 %) verkningsgrad för värmepanna krävs för denna energimängd ca 1.820 l eldningsolja eller ca 45 hl villakoks.

Lägre k -värde = lägre kostnad

k-värden		Ungefärlig bränslekostnad kr per år		
		koks	olja I	olja II
0,30		540	420	400
0,65		1170	910	865
Besparing	kr	630	490	465
vid $k=$	%	54	54	54
0,30				

20—30 % ränta!

Materialkostnad för Rockwool:

vid $k=0,30$ ca 2.100 kr

vid $k=0,65$ ca 1.100 kr

Skilnad 1.000 kr

Efter ca 2 år REN VINST: 465—630 kr/år.

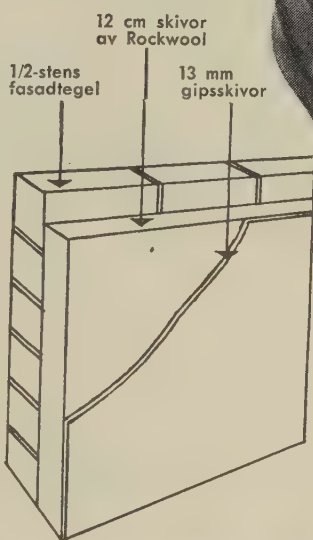
Det ger Er 20—30 % ränta på nedlagt kapital.

Konstruktionsdata:

Ytterväggar: 1/2-stens fasadtegel + 11 1/2" × 5" stolpar cc 60 cm + 12 cm skivor av Rockwool + 13 mm gipsskivor.

Vindsbjälklag: träbjälkar 2" × 5" cc 60 cm, 2 × 10 cm filt av Rockwool.

Källarbjälklag: träbjälkar 2" × 8" cc 60 cm, 2 × 10 cm filt av Rockwool.



ROCKWOOL®

SPUNNEN OCH PLASTAD DIABASULL

ROCKWOOL AKTIEBOLAGET: Huvudkontor i Skövde • Fabriker i Skövde och Gimo.
Försäljningskontor i Stockholm, tel. 34 07 60, Göteborg, tel. 19 71 40, Malmö, tel. 97 43 53

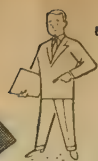


för hem, butiker, kontor, industrier,
skolor, transportmedel, möbler etc.

ARKITEKT



BYGGMASTARE



AFFÄRSMAN



VILLAÄGARE



HUSMOR



alla är vi eniga — alltid plats för FORMICA

Överallt där man måste tänka praktiskt och ekonomiskt på inredningen utan att behöva pruta av på det dekorativa och färgstarka har FORMICA-plattan sin givna plats. FORMICA har blivit världens mest sålda plastplatta. Förklaringen är dess överlägsna egenskaper och rika variationsmöjligheter. Den tillverkas i ett 70-tal olika färger och mönster. Årets nyhet är stjärnmönsterserien.

GENERALAGENT:

JÖNKÖPINGS FANÉRAKTIEBOLAG

Ägare: Aktiebolaget Jönköping-Vulcan JÖNKÖPING Tel. växel 190 50

— plastplattan
med den leende ytan
finns hos
vålsorterade
brädgårdar
och byggnads-
materialaffärer
över hela landet.

Riktpris
från 23:-/kvm

FORMICA VÄRLDENS MEST SÅLDA PLASTPLATTA

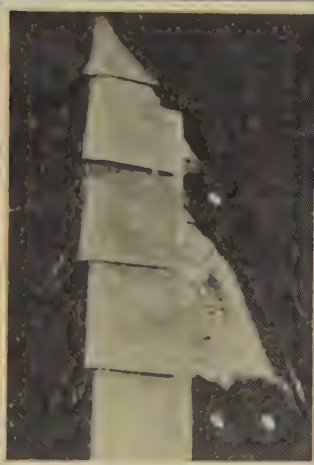
ALSTERS FASADTEGEL

*Röd hålstén med vacker
varm färgton*

Begär offert och prover hos

ZIEGLERS KOL & KOKS AKTIEBOLAG

KARLSTAD • Tel. växel 159 80



Grythytte Skiffertak

(Typ T1)

absolut underhållsfria och leverer-
färdigt lagda med 25 års garanti.
Standardformaten varierar mellan
10" och 8 1/2" x 4 1/4" och utväljas
med hänsyn till takets storlek, form
och lutning. Infällda bilden visar exem-
plet på hoptäckning av snednock med
miniuminskott.

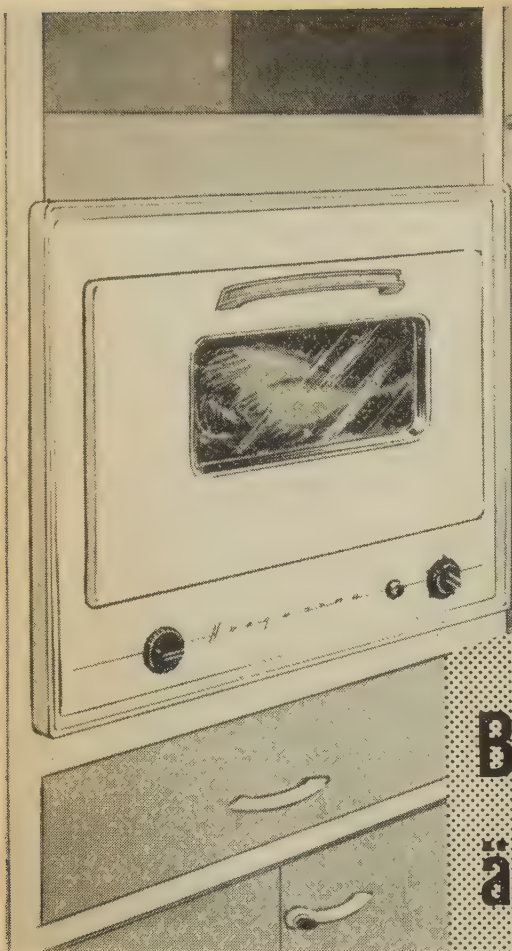
**B GRYTHYTE
SKIFFERVERK**
GRYTHYTAN

TAKTÄCKNINGAR: Vi ger här några utdrag ur vår "täckarbok",
vars första sida bär årtalet 1857.

1857—1955: Loka Brunn (1876), Nicolaikyrkan, Örebro (1880), Mikaelsskyrkan i Uppsala
(1890), Nordiska Museet (1893), Hälsingborgs Rådhus (1894), Örebro slott (1899), Malmö
museum (1900), Stockholms posthus, Seglora kyrka, Oscarskyrkan (1902), Universitetet i Lund
(1904), Olai Perti Kyrkan i Örebro (1910), Chalmerska institutet (1913), Patentverket i Stock-
holm (1919), Kungstornen i Stockholm (1922), Posthuset i Göteborg (1923), Handelshögskolan
i Stockholm (1925), Sportpalatset i Stockholm (1926), Rottneros Herrgård (1927), Kyrka i
Nynäshamn, Slottskapell i Läckö (1930), stora delar av Norrmälarstrand och nedre Gärdet i
Stockholm (1930—1935), Beckomberga Sjukhus, Timmermansorden (1932), Danderyds kyrka,
Umedalens Sjukhus (1934), Oxelösunds Järnverk (1936), Sidsjöns Sjukhus (1940).

1956 — 1957 Exempel på utförda taktäckningar:

Folkskola i Filipstad, ark. SAR Stig Åkermark, 1.727 kvm. Musikaliska Akademien,
Stockholm, ark. SAR Rangdal, 1.857 kvm. Tingshus i Umeå, ark. SAR K. J. Karlström,
907 kvm. Hökarängens skola, Stockholm, ark. SAR Carl-Erik Forssén och ark. Ture Ryberg,
722 kvm. Kommunhus i Sorsele, ark. SAR Poul Stampe, 1.051 kvm. Krematorium
i Jönköping, ark. SAR Jan Wahlman, 336 kvm. Kommunhus i Valbo, ark. SAR Kjell
Kjellberg, 515 kvm. Sporthall i Solna, ark. SAR Nils Tesch, 2.227 kvm. Kyrka i Skoghäll,
ark. SAR Jan Hallén och ark. M. A. A. Aage Porsbo, 1.224 kvm. Skola i Askim, ark. SAR
Åke Wahlberg, 470 kvm. Stadshotell i Västerås, ombyggnad, 2.106 kvm.



**Bygg-in-spis
är tidens
melodi...**

Husqvarna

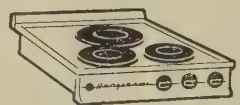
**för den
anspråksfulle**

Fler och fler väljer Husqvarna Bygg-In i samband med ny- eller omplaneringen av köket, även då det gäller stora hyresfastigheter. Detta gör de därför att fördelarna med Bygg-In är uppenbara: Bred och överskådlig ugn, som kan placeras i lagom arbetshöjd och som härigenom blir lättkontrollerad och besparar husmor många extra knä- och ryggböjningar. Och priset är lågt! Häll + ugn kostar faktiskt mindre än en golvspis.

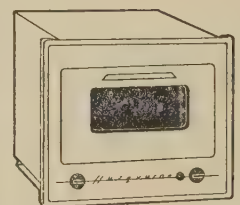
Den framsynte byggaren och planeraren väljer Husqvarna Bygg-In för husmors trivsel, den goda kvaliténs och prisets skull!



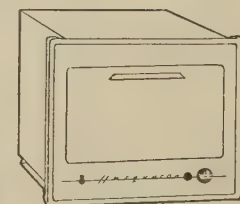
Häll nr 36035
har 4 plattor, varav två är extrasnabba Plusplattor. Inbyggnadsmått i mm: höjd 100, bredd 500 och djup 600.



Häll nr 35015
har 3 plattor, varav två är Plusplattor. Inbyggnadsmått i mm: höjd 100, bredd 500 och djup 600.



Ugn nr 43045
har bl. a. grill, belysning, luckfäst timer och långtidstimer. Inbyggnadsmått i mm: höjd 500, bredd 550 och djup 580.



Ugn nr 43035
är standardversionen av nr 43045. Mått i mm: höjd 500, bredd 550 och djup 580.

Husqvarna
Spis Specialisten

En snabbare säkrare väg till vackra fasader



AKTIVAN – den moderna metoden

AKTIVAN heter den nya metoden för färgrika, fulländade fasader. Under 1957 Aktivan-behandlades 250 000 m² med lika gott resultat på såväl nya som gamla byggnader av alla slag, kontorshus, bostadshus, skolor, kyrkor, industrifastigheter . . . Ja, ingen byggnad är för liten och ingen är för stor för Aktivan.

Aktivan kan sprutas eller målas på ny eller gammal väl rengjord puts, lättbetong, tegel, natursten eller betong.

AKTIVAN-sprutningen är snabb

Det går fort att spruta Aktivan och sprutan är lätt att hantera och rengöra. Kompressorn behöver inte flyttas under arbetets gång. Fasaden får en lätt knottig yta som även på starkt sugande underlag blir jämn och utan "bomlagsskarvar".

Aktivan kan även målas och ytan blir då slät men får struktur tack vare Aktivanets sammansättning.

50 olika färgnyanser att välja på

AKTIVAN levereras som ett vitt pulver i papperssäckar om 25 kg. Genom brytning med kalk- och cementäkta pigment kan Ni få fram ett 50-tal olika färgnyanser.

En Aktivan-behandlad fasad har lång livslängd och låga underhållskostnader.

Tag kontakt med oss om Ni har fasadproblem — vi lämnar gärna förslag på den bästa Aktivan-behandlingen antingen det gäller gamla eller nya hus.

K A R T A – O A X E N

Norr Mälarstrand 22 • Box 168 • Stockholm 1 • Tel. 22 21 40



en ljus-glad byggidé med **BONOWELL**

Bonowell, det korrugerade plastglaset från Bofors, är ett byggnadsmaterial med outtömliga variationsmöjligheter. Praktiserade Bonowell-idéer är bl. a. tak- och väggfönster, portar, kiosker, terrass- och pergolatak, skärmtak, regnskydd och mycket annat. Bonowell fördelar ljuset, det är slagtåligt, väderbeständigt och underhållsfritt. Bonowell är lätt att bearbeta — ett idealiskt material för yrkesmannen.

Bonowell levereras som

Ester-Bonowell

glasfiberarmerad

esterplast

Akryl-Bonowell

homogen akrylplast

i olika standardlängder samt ofärgad

eller i ett flertal vackra färger . . .

AB BOFORS

BONOPLASTFABRIKEN

TIDAHOLM

Tel. 1323 Telex 5066





-Byggelement Typ B1

Höga hus kräver underhållsfria fasader

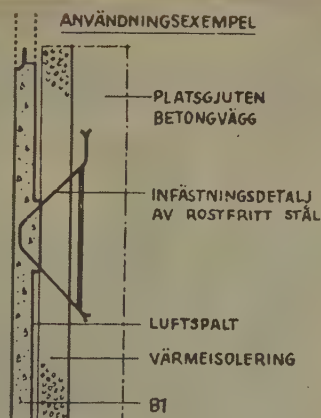
Typ B 1 är ett underhållsfritt fasadbeklädnadselement av betong som lätt anbringas på plats. Elementet kan användas som utvändig form vid gjutna hus, vilket underlättar och förbilligar montaget.

Fasadytan utföres slät eller mönstrad och med eller utan frilagt ballastmaterial.

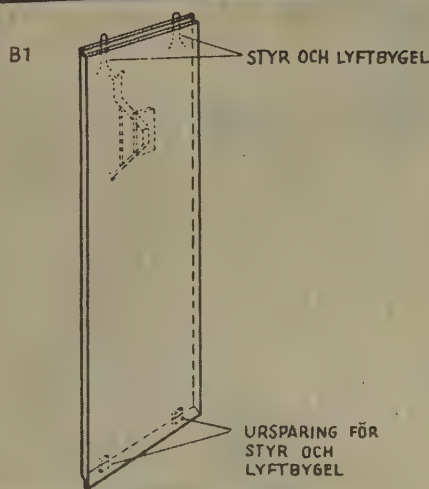
Typ B 1 utfört i SCG-CHOCKBETONG, har bl.a. använts vid uppförandet av Studenthem i kv. Nyponet, Stockholm.

Arkitekt är, ark. SAR Dag Ribbing, och konstruktör HKB.

Arkitekter och konstruktörer — utnyttja våra standard-element! Vi ger gärna erforderliga uppgifter redan på planeringsstadiet, om hur Ni bäst använder våra standardiserade byggelement.



PRODUKT 440:501



SKÅNSKA CEMENTGJUTERIET

BETONGVAROR STOCKHOLM MALMÖ GÖTEBORG

En fullträtt
BOLIDEN TRÄ

**VIRKE
SOM
VARAR**

Ni köper det hos impregneringsverk och trävaruhandlare. Begär vår leverantörförteckning!
BOLIDENS GRUVAS IMPREGN.-AVD. STOCKHOLM, TEL. 23 26 20

NYHETER

i fasad- och takbeklädnader.

*SB-brädan som fasadbeklädnad och
Z-brädan som takbeläggning*

Våra produkter äro patentsökta och utföras med yta av brännlackerad aluminiumplåt. SB-bräda i fem färger: grön, vit, silvergrå, tomatröd och beige. Z-brädan tillverkas i svart, röd och grön färg och även av blankplåt.

Z-brädan är avsedd för nybyggnader, medan SB-brädan är lika praktisk för både gamla och nya hus.

De äro lätta att anbringa, vattenavvisande och slagsäkra och höja ytterväggarnas och takens isoleringsförmåga. De ha inga synliga spikar och fastigheten ett välvärdat utseende och allt detta i ett arbetstempo.

Tillverkare:

Fasadbeklädnad Sandström & Björk
Adr. Stöcksjö. Tel. Stöcksjö 16.

SYDÖSTRA SVERIGES BYGGNADSGILLE

KALMAR • Telefon: 15550

Utför alla slag av: **Byggnadsarbeten**
Målningsarbeten
Värme- och
sanitära-
samt el-arbeten
Plåtarbeten
Smidesarbeten

MÅLERIFIRMAN

HJ. LINDROS & SON

Storgatan 6 — VÄRNAMO

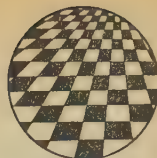
Tel. 102 82 - Bost. 113 17

Nybyggnads- och Reparationsarbeten

Fackkunnig personal

Infordra kostnadsförslag

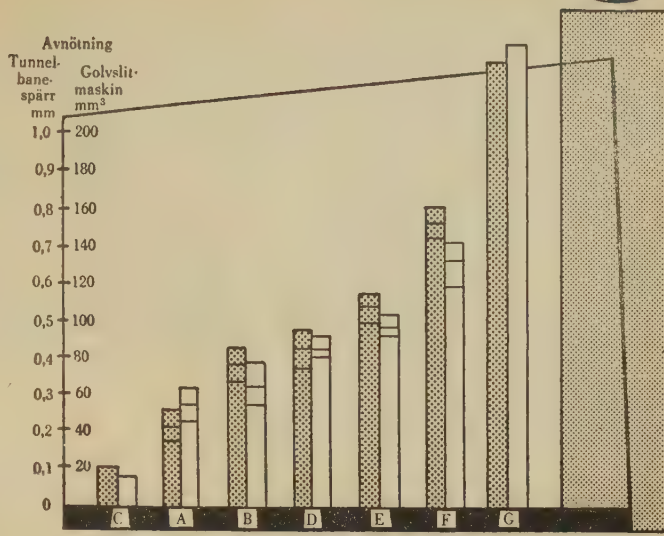
Ett ögonblick för GOLFLEX...



Detta är säkert av stort intresse för Er som sysslar med golv

För någon tid sedan företogs ingående slitageprov med ett flertal allmänt förekommande golvbeläggningsmaterial, dels i en av Hemmens Forskningsinstitut konstruerad golvprovningsmaskin och dels i "autentisk" miljö vid en av spärrarna i Stockholms tunnelbana. Resultaten redovisas i en artikel i nr 43/1957 av Teknisk Tidskrift, varur vidstående diagram och tabell är hämtade.

Av redovisningsmaterialet framgår, att ett PVC-laminerat golvmaterial (typ C i diagrammet) är av absolut toppklass. Vi kan nu avslöja, att det är just GOLFLEX som avses — ytterligare ett ovedersägligt belägg för att GOLFLEX är det bästa som kan åstadkommas när det gäller vinylplastgolv.



Beteckning	Typ	Ursprunglig tjocklek mm	Volymvikt g/cm³	Hårdhet kp/cm²	Vattenabsorption g/dm²
A	Gummi	3,5	1,9	90	0,02
B	Gummi	3,5	1,9	140	0,04
C	PVC, laminerad	2,5	1,6	160	0,03
D	PVC, enskiktad	2,5	2,0	300	0,02
E	PVC, enskiktad	2,5	2,2	300	0,02
F	Hartsplatta	3,0	1,9	300	0,16
G	Hartsplatta "asfalttiles"	3,5	2,0	500	0,06

**NORDISKA GUMMIFABRIKS AB
OVERMAN**
SUNDBYBERG Tel. 28 26 50

ignerad
RUNO MATHSSON



Försäljning
endast direkt
till kunden

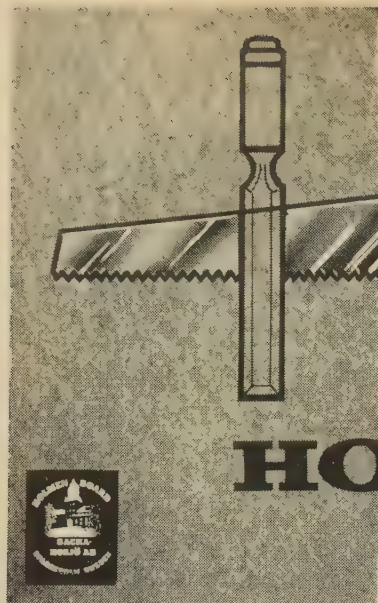


NYHET

Hopfällbar skrivpulpet i komb. med arbetsstol mod. 41. Skiva i bok på stålrörsunderrede, format 40×70 cm (60×70 cm). Användbart för hemmabruk och offentliga lokaler såsom:

- skrivpulpet
- läsbord
- rit- och skissbord
- skrivmaskinsbord etc.

FIRMA KARL MATHSSON • Tel. 100 95 • Värnamo



Sand i board förstör verktygen
- välj därför den sandfria

HOLMEN BOARD

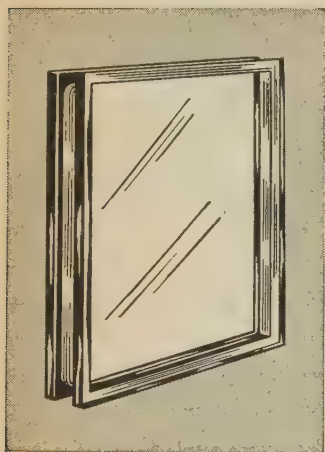
32.000 kg

sand tar vi årligen bort vid tillverkningen av Holmen-Board. Välj därför Holmen-Board, den sandfria — vän med verktygen!

Holmen-Board skonar verktygen och minskar verktygskontot. Sandfriheten tillsammans med Holmen-Boards övriga förnämliga egenskaper ger Er en board som är värd fackmannens beröm: den bästa man kan få.

BACKA-HOSJÖ AB
SPARREHOLM

Dotterföretag till Holmens Bruks och Fabriks AB



Imfria rutor
året om med
Thermopane
ISOLERGLAS
(inregistrerat varumärke)

"THERMOPANE ISOLERGLAS" är det moderna dubbel- och trippelglaset för effektiv och varaktig värmeisolering... k-värdet är 1,74—3,03. Genom att det hermetiskt slutna mellanrummet mellan rutorna innehåller torrluft är Ni tillförsäkrad konstanta isoleringsegenskaper — dessutom är Ni helt fri från risken med invändig fuktighet, imma och regnhågsfärger. Hundratusentals "THERMOPANE ISOLERGLAS"-enheter är redan insatta över hela Europa för mer ljus och tidsenlig komfort. Tala redan i dag med Er glashandlare om "THERMOPANE ISOLERGLAS" — det moderna glaset — en produkt från

GLACES ET VERRES (GLAVER) S.A.
4, Chaussée de Charleroi — Bruxelles
Tillverkare av alla glasprodukter för byggnader

"Arkitektens historia är verkligen en historia om kampen för mera ljus och mera fönster."

Le Corbusier




HOLMSUND
golv
HOLMSUND
vinyl

-den
moderna
golvgiven!

HOLMSUND för BÄTTRE GOLV

SVENSKA CELLULOSA AKTIEBOLAGET
SCA BYGGPRODUKTER • HOLMSUND

folk lovordar Kraftkalk

**"Bästa
bruk
vi använt"**

Byggmästare
H. Holm
Kristinehamn

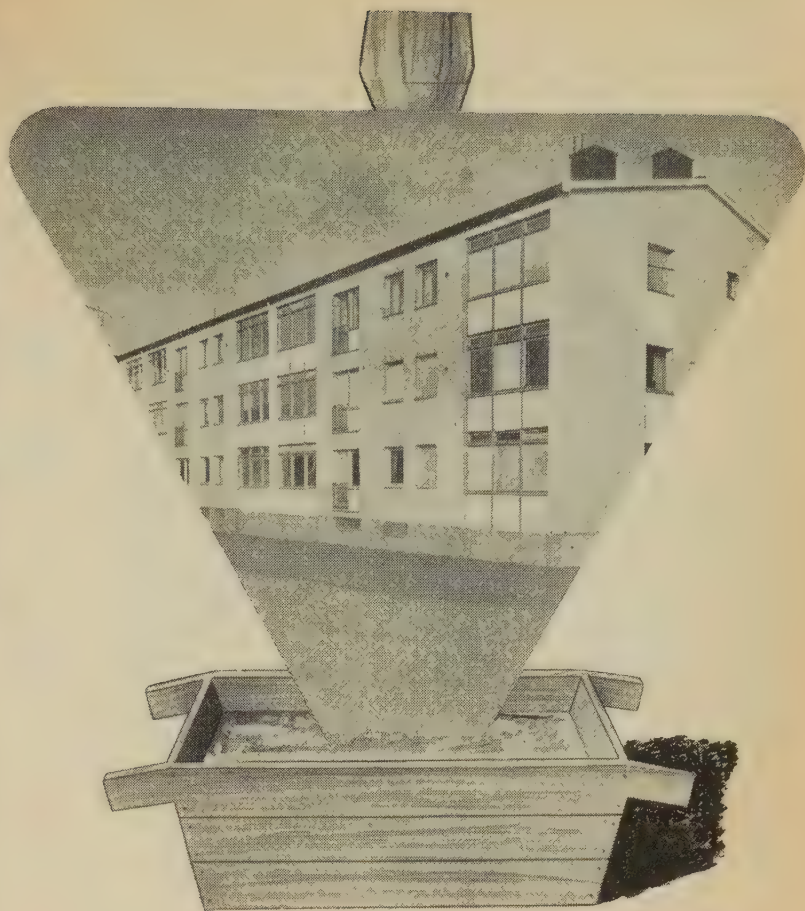


Vi har helt gått in för Kvarntorp Kraftkalk för såväl in- som utvändigt putsning och murning. Bruket är lätthanterligt, har större frostbeständighet och är — inte minst — ekonomiskt i bruk.

Verkmästare
G. Andersson
Kristinehamn



Bruk gjort på Kraftkalk blir smidigt med jämn och fin konsistens. Putsningsarbetet går snabbare och man behöver aldrig riskera krympsprickor trots tjocka påslag. Vi såg med en gång att Kraftkalk fyller kraven.



Kraftkalk ger bättre bruk med dessa fördelar

- Hög tryckhållfasthet
- Frostbeständigt
- Ringa krympning — $\frac{1}{3}$ jämfört med vanligt bruk
- Kan stå över till följande dag
- Lättarbetat — blandas i tombola eller vilken annan blandare som helst
- Ekonomiskt — av 3 säckar = 120 kg erhålles 1 m³ färdigt bruk

Kraftkalk är en hydraulisk kalk som ger en högklassig, sprickfri puts — lika hård rätt igenom

KVARNTORP

KRAFTKALK

Tillverkare

SVENSKA SKIFFEROLJE AB · ÖREBRO

Huvudförsäljare

AB INTERPARES · ÖREBRO

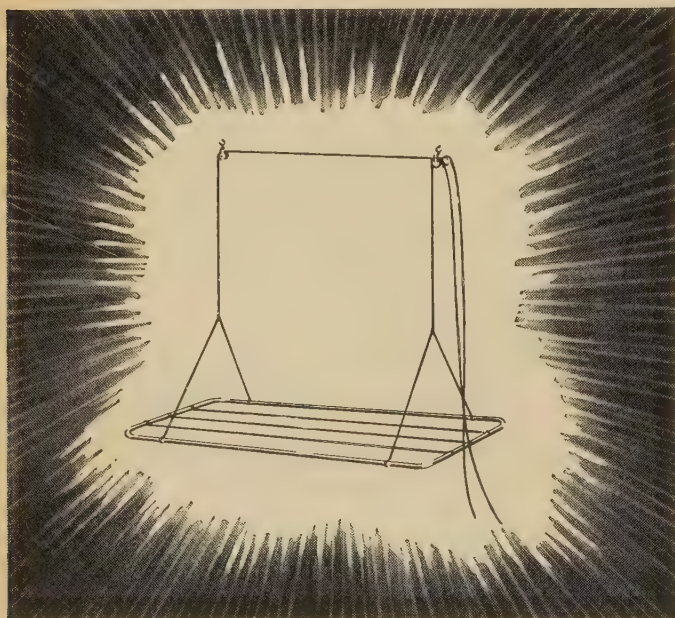




**SVEDBERGS
BYGGNADSAKTIEBOLAG**

HANTVERKARGATAN 40

STOCKHOLM K



PLASTÖVERDRAGEN — ROSTFRI

**TORK-
HISSEN**

LETTA

ÄNDAMÅLSENLIG
UNDERHÅLLSFRI
BILLIG

WAHLSTRÖM & HALL AB

POSTBOX 16208 STOCKHOLM 16
Tel. 11 41 02, 21 37 44



strålningsvärme
med

frenger- tak

estetiskt tilltalande
undertak
för
uppvärmning
kylning
ventilation
akustik-
behandling i

kontor, varuhus, skolor, restauranger, bio-
grafer, samlingslokaler, sjukhus, laborato-
rier, storkök, livsmedelsindustrier

Ni vinner:

behagligare, friskare, mera stimulerande
arbetsklimat, bättre bränsleekonomi, mini-
mal tröghet, enklare underhåll, minskat bul-
ler, mindre neddamning, ökade utrymmen

använd också:

värmestrips

för uppvärmning i verkstadslokaler, lager-
lokaler, mässhallar, sporthallar

Säljs genom
rörgrossister och
rörinstallatörer

Nordiska
VÄRME-
och Ventilationsaktie
BOLAGET

Box 5140
GÖTEBORG 5
Tel. 27 50 40

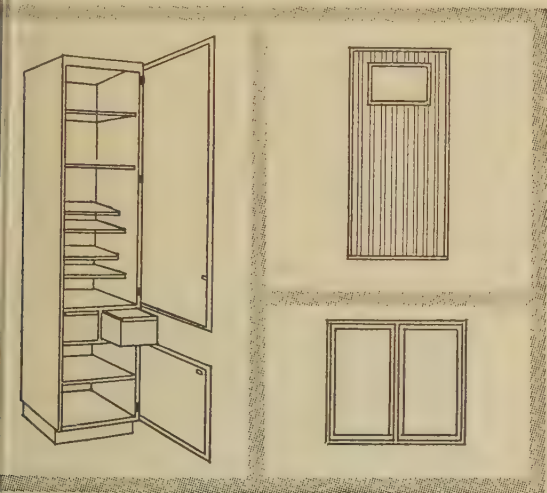
Begär vä-
broshy-
frengert
och **värmestri**

Permane
utställningar
AB Svensk Byggtjänst
Stockholm
Byggcentrum
Göteborg

"och kom ihåg att fråga
FOGELFORS på
fönster och inredningar"



er ombyggnader och rationaliseringar i vår snickeri-
lik stå vi numera bättre rustade för tillverkning av
ster, ytterdörrar och garageportar samt köksinred-
gar och garderober till större bostadshus.
arter lämnas gärna på begäran.



utgående fönster och övriga snickerier för våra mon-
teringsfärdiga FOGELFORS-hus lagerföras, varför leve-
ras härav i regel kan ske omgående.

FOGELFORS
TIEBOLAGET FOGELFORS [BRUK - FÅGELFORS
[Tillverkare av byggnadssnickerier sedan 1880-talet

BYGGBARA

OCH

LÄTTMONTERADE

1. Hängrännor
2. Rännkrokar
3. Rännavlar
4. Omviktningsskivor
5. Rörvinklar
6. Förlängningsstycken
7. Rörsvep
8. Stuprör
9. Förlängningsstycken
10. Utkastare

Även vattkypor samt inner- och yttervink-
lar etc. ingår i våra

Precisionstillverkade standardserier

av dim. 87/75, 87, 100, 111 och 120 mm.

Samtliga detaljer:

är **Serietillverkade**

i specialmaskiner

- =Likformighet och utbytbarhet
- =Hög kvalitet och låga priser

är **Eftergalvaniserade**

- =Större rostskydd
- =Lägre underhållskostnader

är **Byggbara och
Lättmonterade**

- =Fackkunskap ej nödvändig
- =Liten arbetskostnad

kan levereras omgående från lager

hos **försäljare över hela landet**

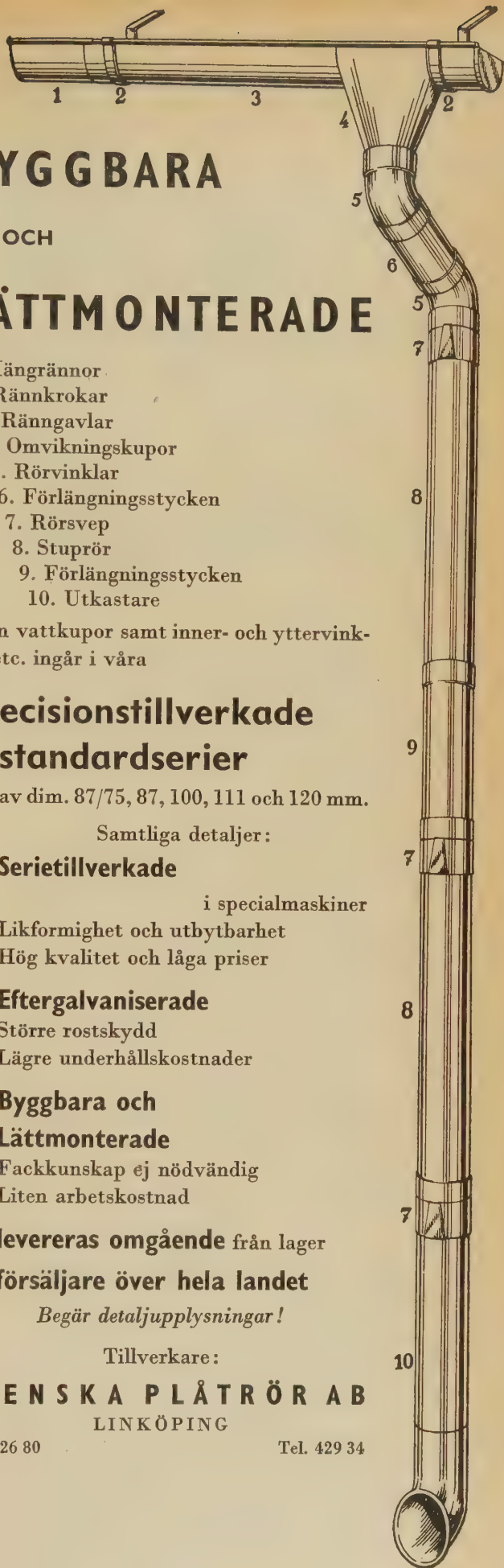
Begär detaljupplysningar!

Tillverkare:

SVENSKA PLÅTRÖR AB
LINKÖPING

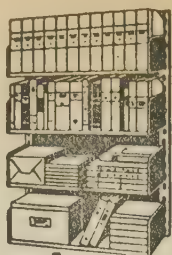
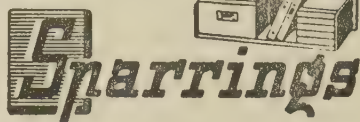
Tel. 426 80

Tel. 429 34



HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
bibliotek
arkiv
laboratorier
butiker
privatinredningar



Försäljningsavd.
Karlavägen 89 — Stockholm Ö.
Tel. 67 36 50 • 67 76 75 • 67 76 81

Följ spåret genom tiderna ...
Bygg med ALMNÄS FASADTEG

- Vackert
- Starkt
- Frostbeständigt
- Originellt
- Billigt

Beställ i god tid
specialfasad!

Ring Hjo 27

Almnäs Tegelbruk
HJO



Göteborgs BYGGNADSGILLE *förening u.p.a*

BYGGNADSAVDELNING
MÅLERIAVDELNING
ELAVDELNING
PLÅTSLAGERIAVDELNING

ÅNGPANNEGATAN 7
GÖTEBORG H

TELEFON: VÄXEL 22 84 60
POSTGIRO NR 42 801

HEMMETS TREVNAD ÖKAS genom

VACKRA TAPETER

Rikhaltigt urval finnes alltid hos

C. A. KÅBERGS TAPETAFFÄR

J. W. MODIN AB

REGERINGSGATAN 5 — STOCKHOLM

Telefoner: II 15 37, II 15 38, II 15 50

AB INSTALLATÖR

Värme- och sanitära installationer
industrirörledningar

Sjöbjörnsvägen 5, Stockholm Sv.

Tel. växel 19 02 50

Filial Gumshornsgatan 7, Stockholm

Tel. 67 12 33, 67 12 34

C. E. Carlssons Måleri

HANRÖVÄGEN 4 FALUN

► Utför allt inom branschen

AB Larsson & Kjellbergs Eftr.

OXELÖSUNDS MEK. VERKSTAD

Nyköping - Telefon 114 17, 108 27

Oxelösund Telefon 305 47 808 78

Smides & mek. verkstad

Utför.: Järnkonstruktioner; grovplåtslageri
Mek. arbeten



BRÖDERNA GUSTAFSSONS
STENHUGGERI A.-B.

Tel. 68 91 80 STOCKHOLM Tel. 68 91 95

Repr. önskas vid större byggnadsplatser i landet.

KONSULTERANDE INGENJÖRER

Byggnadsteknik

INGENJÖR ANDERS AMILON KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Carlsgatan 9, Hälsingborg. Tel. 210 94
Byggnadskonstruktioner — Utredningar
Byggnadskontroll — Grundundersökningar

ELKER ANDERSSONS, Linköping

Domkyrkogatan 4. Tel. växel 293 75
Byggnads-, VVS- och El-teknik

HJUGSTRÖM & GÖTHBERG

Konsulterande ingenjörbyrå
Kungspassagen, Göteborg. Tel. 11 81 83, 13 81 93
Hus-, Brobyggnader. Industrianläggningar. Grundunder-
sökningar. Kontrollantskap. Mass- och Kostnadsberäk-
ningar. Värderingar m. m.

BJERKING

Konsulterande Ingenjörbyrå
Ärnbrogatan 18, Uppsala. Tel. växel 494 80
Hus- och industribyggnader
Konstruktioner, kontrollantskap, utredningar

CHARLES BLOMKVIST

Sturegatan 4, Stockholm. Tel. 61 67 68, 61 67 73
Byggnadskonstruktioner
Utredningar. Kontrollantskap

HUS BYGGNADSBYRÅ, Göteborg

Kobergsgatan 23. Tel. 21 46 00
Byggnadsingenjör Åke Södergren.
Alla slags ritningar till alla slags byggnader.
Byggnadskonstruktioner. Entreprenadhandlingar.

STA BORINDER, Civilingenjör SVR HENS INGENJÖRSBYRÅ AB

Vattugatan 9 A, Stockholm C
Tel. 20 20 23, 10 89 55, 10 89 33
Husbyggnadskonstruktioner

INGENJÖRSFIRMAN GKONSULT

Tekn. lic. Göran Larsson
Dybecksgatan 33, Västerås. Tel. 433 00
Hus- och industribyggnader. Bergrum. Broar. Kajer.
Kontroll

GKONSULTER I GÄVLE AB

Karl Hj. Jansson — Anders Losberg
Huvudkontor: S. Stapeltorgsgatan 16 B
Gävle tel. 229 39, 229 40
Avdelningskontor: Vallhallavägen 1, Ludvika, tel. 143 00
Hus-, bro- och industribyggnader, Konstruktioner,
Grundundersökningar, Besiktningar, Kontroll

Ingenjörssfirma

BYGGNADSKONSTRUKTIONER AB

Nybrogatan 28, Stockholm
Tel. 67 66 51, 67 66 43, 67 45 51
Massberäkningar — Kontraktsmassor
Byggnadsbeskrivningar — Bygglédare

BYGGNADSTEKNISKA BYRÅN, Jönköping

Civilingenjör SVR Åke Magnusson
Brunnsgatan 17, Jönköping
Tel. Växel 199 60
Byggnadskonstruktioner. Utredningar. Kontrollantskap

BYGGTEKNIK B. Gruvstedt

Konsulterande Ingenjörbyrå
Oxtorgsgatan 10, Söderhamn. Tel. 132 75
Byggnadskonstruktioner. Byggnads- o. Betongkontroll.
Besiktningar. Fastighetsvärdering. Behörighet att utföra
besiktning av byggnadshissar m. m.

Ingenjörssfirman

GANSLANDT & VITTSTRAND, Borås

Civiling. SVR V. Ganslandt. Byggn.-ing. J. Vittstrand
Allégatan 60, Borås. Tel. 204 96, 260 96
Konstruktioner. Grundundersökningar. Kontroll.
Besiktningar

HAGEVIKS INGENJÖRSBYRÅ, Linköping

Ingenjör Gösta Hagevik, Torggatan 6. Tel. 400 25
Byggnadskonstruktioner — Industribyggnader

ALFRED HAGLUND

KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Sveavägen 61, 5 tr., Stockholm. Tel. 32 97 03
HUS-, INDUSTRI- OCH BROBYGGNADER
Projektering. Konstruktioner. Utredningar. Entreprenad-
handlingar. Besiktningar. Kontroll.

CIVILINGENJÖR HANS HANSSON BYGGNADSKONSTRUKTIONER

Observatorieg. 12, Stockholm Va. Tel. 31 36 44, 31 37 44
Tunnelbanestationen, Sthlm-Vällingby. Tel. 87 07 22, -23
Bostads-, industri- och kommunalbyggnader
Konstruktioner. Utredn. Kontroll. Kostnadsberäkn.

N. HERMANSSONS INGENJÖRSBYRÅ

Ö:a Långgatan 11, Mariestad, tel. 1219
Projektering, konstruktioner, kontroll och besiktningar

ERIK HEROLF

Civilingenjör SVR. Konsulterande Ingenjörbyrå AB
Bankgatan 10, Sundsvall. Tel. växel 574 60
Hus-, Industri-, Bro- och Hamnbyggnader.
Grundundersökning — Fullständigt laboratorium.
Bestämning av jordarters skärhållfasthet,
tillåten grundpåkänning och sättningar

HUSBYGGNADSBYRÅN

von Rosensteinsvägen 3, Kumla. Tel. 711 85
Byggnadsteknik och allmänna arbeten

KONSULTERANDE INGENJÖRER

Byggnadsteknik	NILS LINDSTRÖM Blockgränd 5 Visby, Tel. 134 51, 130 08 Projektering Konstruktioner Kontroll
HKB HUSKONSULTBYRÅN AB Civ.ing. SVR Sven E. Dybeck STOCKHOLM, Riddarhuskajen 1. Telefon växel 010/23 03 60 GÄVLE, S. Kungsgatan 16. Telefon 026/272 20 Industri- och Husbyggnader. Planering. Byggnadskonstruktioner. Utredningar. Kontroll	LOOSTRÖM & GELIN Drottninggatan 11, Stockholm. Tel. 10 37 59, 11 61 Byggnadskonstruktioner — Grundundersökningar — Besiktningar. — Kontrollantskap
DAVID JAWERTH KONSULT. INGENJÖRSBYRÅ AB Huvudkontor: Riksrådsvägen 67, Sthlm-Johanneshov Tel. 59 71 81, 59 63 60 Avd.-kontor: Torögatan 33, Sthlm-Enskede. Tel. 48 01 27 Byggnadskonstruktioner, Byggnadsstatik Konsult för Novabau GMBH, Karlsruhe	B. LUDVIGSON Civilingenjör Storgatan 53, Göteborg C. Tel. växel 17 16 10 Hus-, bro- och industribyggnader. Kajer. Kontroller Varvsanläggningar
NILS JOHANSSON, Konsulterande Ingenjörbyrå AB Hantverkshuset, Oskarshamn. Tel. 1329, 2621. Kommunkontoret, Mariannelund. Tel. 489. Projekterar och kontrollerar: bostadshus, industrier, kollektiva egnahemsbyggnationer, yttre vatten och avlopp. Utför: konstruktioner, värderingar, skiljemannauppdrag m. m.	SVEN LUNDBERG, Byggnadsingenjör KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ Kontor, Rådhusgatan 1, Sundsvall. Tel. 566 04 Bostad, Trädgårdsgatan 2, Sundsvall. Tel. 566 04 Projekteringar — Värderingar — Kontroll
TEKN. DR ARNE JOHNSON INGENJÖRSBYRÅ Skebokvarnsvägen 251, Stockholm-Bandhagen Tel. 86 10 26, 47 54 01, 47 54 02 Bostads-, industri- och kommunala byggnader	INGENJÖR ERIK MELIN Valhallavägen 140, Stockholm. Tel. 61 49 06 Konsulterande ing.-byrå för KÖKSANLÄGGNING Specialitet: Centralkök för sjukvårdsanstalter, skolor industrier, restauranger m. m.
KADESJÖS INGENJÖRSBYRÅ AB Torggatan 4, Västerås. Tel. 374 15 Utför Byggnadsprojektering. Byggnadskonstruktioner. Grundundersökningar. Värme-, Ventilations- och Sanitetstekniska program till Industri- och Husbyggnader av alla slag samt Väg- och Broprojektering	CIVILINGENJÖR BERTIL MÜLLER Konsulterande Ingenjörsfirma S. Kungsgat. 14, Gävle. Tel. 112 11 - 113 86 Grundundersökningar - Industriprojektering Byggnadskonstruktioner - Byggnadsledning
KARL G. H. KARLSSONS INGENJÖRSBYRÅ Topeliusvägen 17, Smedslätten BROMMA Tel. Linjev. 26 00 16, 26 00 17, 26 01 02	A.-B. VICTOR MÅNSSON Konsulterande Ingenjörbyrå Amiralsgatan 27, Malmö. Tel. 228 59, 179 11 Fullständiga förslag till alla slag av industribyggnader m. m. samt väg-, vatten- och brobyggnader. Konstruktioner i armerad betong, järn och trä. Grundundersökningar, mätningar och kartarbeten m. m.
TITUS KVIST KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ Södra Vägen 12. Göteborg. Tel. 20 56 94 Industriprojektering Byggnadskonstruktioner. Kontroll Grundundersökningar	INGENJÖRSBYRÅN MÖLLER & OLSON Gulmårastigen 4 E, Västerås. Tel. 392 07 Konstruktioner till hus- och industribyggnader Kontroll
KÖKSPLANERINGEN Ingenjör Sylvia Norlin Rämensvägen 6, Johanneshov Tel. Sthlm 19 30 19 Konsulterande byrå för planering av storkök och privatkök	ORRJE & CO Stockholm. Tel. 51 70 33, 51 70 63. Specialavdelning för geotekniska utredningar för byggnadsplanering, husbyggnader, vägar m. m. Sättningsberäkningar, sikt- och slammingsanalyser med tjälfarlighetsbestämningar Avd. kontor i Göteborg för geot. utredningar Tel. 14 11 11
S. G. LEVIN Civiling. svr, Linnégatan 65, Stockholm. Tel. 61 71 21 Konstruktioner och utredningar för hus- och industribyggnader	SUNE PETERSON Idrottsgatan 5, Tranås. Tel. 122 20 Konsulterande för industri-, bostads- och lantbruksbyggnader. Byggnadsritningar. Kostnadsförslag. Arbetsbeskrivning. Kontrollantskap. Konstruktioner

KONSULTERANDE INGENJÖRER

NILS G. ENBLÖM

NILS G. ENBLÖM
Konsulterande Elektroingenjör
Eskilstuna, Carlavägen 39, Tel. 420 90, 449 45
Leveransprogram, kontroll, besiktningar för elektr. anläggningar. Utredningar, anbudsgranskning. Leveranskontrakt.

SVENSK GEOTEKNISK UNDERSÖKNING
ANNESHOV, Malgomajv. 1, Telefon Vx 18 02 35
NORRÖPING, Norralundsgatan 50. Telefon 670 35
Konsulterande Geotekniker och Geologer
Tekniska undersökningar f. samhällsplaner o. byggnadsverk
Teknisk-geologiska utredningar. Geotekniskt laboratorium

BLOMS KONSULTERANDE BYGGNADSBYRÅ
Tjärnavägen 18, Borlänge. Tel. 125 47 bost. ankn.
Ritningar och konstruktioner för hus- och industribyggnader, jordborrning och markundersökningar, utredningar, kostnadsberäkningar, värderingar och kontroll.

WINBERG & HÖGSTEDT AB
Arkitekt- och Ingenjörbyrå
Södergatan 26, Malmö. Tel. 705 35 (växel)
Lektor G. Winberg, Arkitekt SAR Civiling. svr S. Högstedt. Industribyggnader, Bro- och Vattenbyggnader, Byggnadskonstruktioner, Grundundersökningar

E. ZETTERBERG
Civilingenjör svr. Konsulterande Ingenjörbyrå
Repslagaregatan 3, Norrköping. Tel. 264 73
Industrianläggningar av alla slag
Bostadsbyggnader, kajer och broar
Kontrollantskap, besiktningar

Elektroteknik

INGENJÖR STIG BERGSTRÖM
Tekniska konsulteringsbyrå
Pilgården, MALMÖ Tel. 237 86, 97 86 13
Leveransprogram för alla slag av el-installationer
Utredningar, kontroll och leveransbesiktningar

ELEKTRISKA KONSULENTBYRÅN
Ingenjör Paul Avén
S. Hamngatan 29, Göteborg C
Tel. 11 07 32, 10 57 32. Bost. 16 21 75
Projekt och leveransprogram för kraft- och belysningsanläggningar, hissar och åskledare, svagströmsanläggningar. Kontroll och leveransbesiktningar

ELEKTRISKA PRÖVNINGSANSTALTEN AB
Grev Turegatan 14, Stockholm. Tel. 67 02 70
Surbrunnsgatan 4, Göteborg. Tel. 13 57 30
Klostergatan 25, Örebro. Tel. 12 46 55
Belysning, kraft, hissar, signalanläggningar. Elektrisk uppvärmning, elkök, eltvätt
Innehavare medlemmar i Sv. Kons. Ingenjörers Förening

ELEKTROTEKNISKA BYRÅN
Ingenjör Einar Danielsson
Kyrkogatan 4, Gävle. Tel. 116 77, bost. 103 02
Utför Entreprenadhandl. för elektriska anlägg. Kontroll och Besiktningar

GUSTAV MAGNUSSONS KONSULT. INGENIÖRSBYRÅ AB
Danderydsgatan 9, Stockholm 26. Tel. 23 43 30
Utredningar, program, kontroll, besiktningar. Kraft-, belysnings- och signalanläggningar samt hissanläggningar. Ansluten till Svenska Konsult. Ingenjörers Förening

REJLERS INGENJÖRSBYRÅ AB
Växjö Tel. 124 02, 146 82
Norrköping Tel. 353 00, 353 83
Göteborg Tel. 20 49 82
Jönköping Tel. 225 50
Oskarshamn Tel. 2802
Värnamo Tel. 121 35
PROGRAM
KONTROLL
BESIKTNINGAR
UTREDNINGAR
KRAFTFRÅGOR

G. SJÖLANDERS KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ FÖR ELEKTROTEKNIK
Barnhusgatan 20, 6 tr., Stockholm C. Tel. 24 14 30
Modern kraft-, belysnings- och svagströmsteknik
Utredningar och program — Kontroll och besiktningar

T. WIDEBERGS INGENJÖRSFIRMA
Konsulterande elektroingenjör, Klara N. Kyrkogata 31, Stockholm. Tel. 21 62 03
Utför alla slag av projekteringar, utredningar, kontroll samt besiktningar och värderingar för elektriska anläggningar över hela landet. Kostnadsförslag över arvodet lämnas gärna.

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

ALLMÄNNA KÖLDBYRÅN SVEN WESTERGREN & CO
Byvägen 34, Spånga. Tel. 36 46 46
Konsulterande ingenjörsfirma för kyl- och frysanläggningar

WILLIAM ANDERSSONS Konstruktionsbyrå
Luntmakargatan 16, Stockholm. Tel. 10 75 93, 21 55 90
Utför förslag till värme-, ventilations- och sanitära anläggningar
Utredningar, granskningar och besiktningar

AXLANDER och ROSELL KONSTRUKTIONSBYRÅ AB
Valhallavägen 192, Stockholm. Tel. 63 08 10
Filialer: Göteborg, tel. 17 35 20. Örebro, tel. 12 20 43

C. G. COLLEEN, CIVILINGENJÖR
Sveavägen 62, Stockholm. Tel. 11 66 24, 11 66 54
Värme — Ventilation — Sanitet
Ledamot av:
Svenska Konsulterande Ingenjörers Förening
Sveriges Konsulterande Värme- och Sanitetsingenjörers Förening

K O N S U L T E R A N D E I N G E N J Ö R E R

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

BENGT HAMRIN

KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Vasagatan 34, Göteborg C. Tel. 11 76 99
Värme — Ånga — Ventilation — Sanitet

Ingenjörsfirma

GILBERT HANSSON & Co.

Konsulterande ingenjörer SKVS
VVS-anläggningar. Vatten- och avlopps företag
Stockholm-Bromma Visby
Klövervägen 1. Tel. 26 49 62 Wallérs plats 7. Tel. 127 92

JACOB HELLSTRÖM, INGENJÖRSBYRÅ

Stora Nygatan 25, Stockholm. Tel. 21 53 82, 21 53 92
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitära anläggningar
Ansluten till S. K. V. S.

N. JANSONS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Strandvägen 5, Västervik. Telefon 136 00
Upprättar förslag för värme-, ventilations- och sanitets- tekniska anläggningar.

BÖRJE JOHNSON

Rödabergsgatan 3, Stockholm. Tel. 34 20 22, 34 20 28
Program, kostnadsberäkningar och kontrollantkap för industri, skolor, bostadshus m. m.

KEDBRANT & WICKBERG INGENJÖRSBYRÅ

Konsulterande ingenjörer
Värme-, ventilations- och sanitetsteknik. Kontrollantkap
S. Kansligatan 11, Gävle. Telefon växel 297 95

KONSTRUKTIONSBYRÅN

Konsult. Ingenjörsfirma D. A. Carlsson
Värme-, Ventilations- och Sanitetsteknik m. m.
Drottninggatan 114, Stockholm. Telefon 31 15 28
Ansluten till S. K. V. S.

KYLTEKNISKA BYRÅN BENGT HOLMER

L. S. T. F.

Konsulterande Ingenjörbyrå för kyl- och frysanläggningar. Pipersgatan 11, Stockholm. Tel. 52 93 51, 53 00 76
Anläggningsplanering enligt modernaste metoder. Kontroll och besiktningar. Isoleringsbeskrivningar

F. LARSSON

Storgatan 17, Växjö. Tel. 124 44, 165 44
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitära anläggningar m. m.
Utredningar, program. Kontroll och besiktningar
Ansluten till S. K. V. S.

LARSSON & Co, L. B.

L. Larsson o. G. Bjarnesten
Konsulterande Ingenjörbyrå S. K. V. S.
Riddargatan 12
Stockholm Ö. Tel.: 63 09 75 växel.

RAGNAR LARSSON

KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Birger Jarls gatan 31, Stockholm. Tel. 20 23 42
Utför förslag till värme-, ventilations- och sanitets- tekniska anläggningar. Kontroll, besiktningar o. utredning
Ansluten till S. K. V. S.

GUNNAR NORDENHAMMAR

Kungsgatan 8, Karlstad. Tel. 100 08, 118 00
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.
Kontroll och besiktningar

MARTIN NYMANS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Vidargatan 7, Stockholm. Tel. 30 02 42
Upprättar förslag för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar
Ansluten till S. K. V. S.

THORVALD PALMER

Rademachergatan 16, Eskilstuna. Tel. 405 10, 405 11
Konsulterande ingenjör för värme-, ventilations- och sanitetsanläggningar. Programhandlingar, utredningar och kontroll

PRENELLS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Ingenjör P. A. Prenell
Ferkensgränd 6 II, Stockholm C
Tel. 10 25 34, 10 25 79, 11 83 00
Medlem av S. K. V. S.

KNUT RUDGREN, KONSTRUKTIONSBYRÅ

Birger Jarls gatan 36, Stockholm. Tel. 11 79 19, 11 08
Konstruktionsbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar
Kontroll, besiktningar och utredningar

INGENJÖRSFIRMAN SUNE RYGÅRD

2:a Långgatan 53. Göteborg
Tel. 24 59 26, 24 69 16, 24 69 17, 24 69 18
S-MAN klimat system.
S-MAN värmeslinga.

RÖRTEKNISKA BYRÅN AB

A. Nyström, V. B:son Roxman, T. Ericson, A. Thingw
Konsulterande ingenjörsfirma för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Norr Mälarstrand
Stockholm. Tel. 50 60 12, 52 44 44, 52 44 45

YNGVE STARKS INGENJÖRSBYRÅ

Inneh. Civiling. Yngve Stark
Gunnilbog. 8 — Västerås — Tel. 494 00
Konsult. ingenjörer för Värme, Sanitet. Luftkonditionering
Kyla
Utför Programhandlingar, Tekn.-ekonomiska utredningar, Kontroll

KONSULTERANDE INGENJÖRER

ERS WENNBORG Konsulterande ingenjörbyrå W. Torggatan 11, Karlstad. Tel. 105 77, 182 08 Avd.-kontor: Storgatan 37, Arvika. Tel. 2770 Konstruktionsbyrå för värme-, ventilations- och sanitära anläggningar. Kontroll och besiktningar	VÄRMETEKNISKA PRÖVNINGSANSTALTEN AB Bjurholmsgatan 1, Sthlm. Tel. Växel 44 96 75 Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.
VRMEKONSULTBYRÅN AB Ing. Yngve Gustavson, Kungsg. 66, Sthlm. Tel. 11 99 95 Ängteknik Värme — Ventilation — Sanitet	ÄNGTEKNISKA BYRÅN Sven E. Wassberg Cederbourgsgatan 9, Göteborg S. Tel. 18 60 20, 18 61 29 Konsulterande ingenjörbyrå för Äng-, Kraft- och Värmeteknik
VRME- & SANITETSTEKNISKA BYRÅN Ingenjör Erik Göransson Kyrkogatan 28 B, Gävle. Tel. 279 16, 279 18 Adlerbethsgatan 17, Stockholm. Tel. 50 58 22 Utför entreprenadhandlingar för: Värme-, Äng-, Ven- tilations- och Sanitetstekniska anläggningar. Vatten- och avloppsanläggningar. Kontroll och besiktningar	ERIK ÖHRN, Konsulterande ingenjör Ansgarigatan 8, Stockholm. Tel. 68 90 07 Värme-, ventilations- och sanitetsteknik Kontroll och besiktningar

BYGGMÄSTARE OCH BYGGNADSFIRMOR

Byggnadsentreprenader och byggnadsarbeten å löpande räkning

ERGENUDDS BYGGNADS AB Karvaregatan 13 B. Tel. 122 35 Utför alla slags byggnadsarbeten Kostnadsberäkningar och utredningar BODEN	INDUSTRIBYGGARE- AKTIEBOLAGET ALUNA Högbergsgatan 44 Tel. växel 44 96 55 STOCKHOLM	BYGGNADSFIRMAN ZETTERBERG AB Artillerigatan 28 Tel. 62 08 33, 61 04 02, 62 43 30 STOCKHOLM
BYGGNADS AB EGOT KARLSSON Tel. Växel 131 80 BORLÄNGE Fördelningskontor: Filipstad. Tel. 1600	ALF CEDERGREN Byggnadsfirma Vegagatan 13. Tel. 31 52 04, 31 92 20 STOCKHOLM	ANDERS DIÖS AB Byggnadsfirma St. Torget 3 Tel. växel 393 50 UPPSALA
ENDELLS BYGGNADSAKTIEBOLAG Tel. 119 92 Post. tel. 111 92 BORLÄNGE	BYGG-OLEBA OLLE ENKVIST AB Sjöbjörnsvägen 16 STOCKHOLM	BYGGNADSFIRMA TEGEL & BETONG J. Hermansson Drottningg. 34. Tel. 12 16 44, 12 78 44 Husbyggnader — Industribyggnader ÖREBRO
AURITZ LARSSON BYGGNADSAKTIEBOLAG Köpmangatan 18. Tel. vx 471 50 Bygger på erfarenhet och kvalitet ESKILSTUNA	OLOF af FORSELLES Byggnadsingenjör Linnégatan 57 Tel. 62 15 15. Bost. 62 12 14 Nybyggnader, Reparationer Specialitet: Grundförstärkningar STOCKHOLM	



Rudolph Björklund & Co AB Tapetaffär

Malmtorgsgatan. 8

Stockholm

Tel. 23 51 00

Affären grundad 1855

INKÖPSREGISTER

Akustikmaterial

STOCKHOLMS REVETERINGS-FABRIK Sollentuna T. 35 25 10
Akustikplattan Gipsi

Aluminium och -legeringar

AB SVENSKA ALUMINIUM-KOMPANIET Kungsg 28, Sthlm
Tel. 23 09 20

Asfalt och asfaltarbeten

FALK & CO Avesta 2
Tallbackstigen 19, T. 586 02
Asfalt o. Isoleringsarb. Taktäckn.

BYGGNADS-AB SVEN A THUNSTRÖM Stockholm Tel. 11 21 54

Bastuaggregat

AB BAHCO
Fläktverkstäderna, Enköping

Betong och betongvaror

KOMMANDITBOL. BETONG, SANDER & Co Hednoret
Tel. Boden 650 16, 650 60
Fabriken, Kalix Tel. 300
Fabriken, Bastuträsk Tel. 37

AB BYGG-ZATA Storg 6, Sthlm
Tel. 60 75 35, 60 38 30

Bleck- och plåtslageri

ERNST ENGBERG, PLATSLAGERIVERKSTÄDER Hagag. 12,
Sthlm T. Vx 30 90 17, 31 43 65

BR. MAGNUSSONS PLATSLAG.
Gylle Borlänge. Tel. 121 45
Svetsning — Plåtarbeten av
alla slag
Byggnadsmiden, Reparationer

STIG S PETTERSSON
Plåtslagerikonst. Brunnsg. 5,
Sthlm Tel. 21 70 80

PLATSLAGERI AB
BLIXT & CO, Örebro
Kanalg. 18. Tel. 11 62 32

AB J G SCHUBERT & SON
Grev Tureg 29, Sthlm Tel. 62 47 99

Branddörrar

HARRY HOLMDAHL AB
Ystad Tel. 136 75

AB KASSASKAP & BRANDDÖRRAR Ulvsundav 154,
Ulvsunda Tel. 25 89 13, -14

Byggnadsmaskiner

AB SANDBYMASKINER
Södra Sandby Tel. 1 och 3

AB TEBE Lindesberg Tel. 835

TORNBORG & LUNDBERG AB
Sthlm 9 Tel. 45 27 00
Avdelningskontor i
Göteborg Tel. 13 30 72
Malmö » 111 70
Sundsvall » 589 67

Byggnadsmaterial

WAHLIN & CO AB
Vretenborgsv 5, Sthlm 42
Tel. 19 04 55

Byggtorkar

AB BAHCO
Fläktverkstäderna, Enköping

Cement

CEMENTA Sthlm, Malmö, Göteborg
Repräsentar »Blå-rand-cement» Försälj.-ombud finnes å
alla platser

AB GULLHÖGENS BRUK
Skövde Tel. 106 20
Förs.-kont. i Sthlm Tel. 52 09 05

Cementvarufabriker

KUNGÄLVS CEMENTVARUFABRIK T. Kungälv 100 22, 106 10

Dörrar och portar

BYGGMATERIAL LINDVALL
& Co AB Göteborg T. 19 70 80
Tak- & Vikportar. FORS-PORTEN

FINNÉ & CO K/B
Lingbo Tel. 83
Slåta dörrar

AB JÖNKÖPING-VULCAN
Avd. *Star-produkter*
Jönköping
Tel. 196 40

AB ORRESTA SNICKERIFABRIK Orresta Tel. 0171/431 70
Lamelldörrar och väggar

SUNDQVIST & WINDT, Säv
Tel. Göteborg 65 00 53

Eldningsolja

SVERIGES OLJEKONSUMENTERS RIKSFÖRBUND
Huvudstav 12 Sthlm K T. 52 07 50
Göteborg 19 70 20, Malmö 728 25,
Sundsvall 575 85, Luleå 142 40

Fasadtegel

AB S:T ERIKS FABRIKER
Uppsala Tel. 328 20

Fönster

AB BRÖDERNA LIND
Uppsala Tel. 456 66
Vridfönster

SUNDQVIST & WINDT, Säv
Tel. Göteborg 65 00 53

AB TRETAM Oxelösund T. 30604
»Hermetic-fönstret»

ÅTVIDABERGS-FÖNSTRET
Åtvidabergs Fönsteravdelning,
Stockholm Tel. 23 75 80

Garage- och industriportar

GÖTEBORGS BYGGNADSVÄROR Mölndalsv. 59. 20 04 50 Gbg

Golvbeläggning

AB ALF STIGENS Fabriker
Sandared Tel. Borås 551 70,
Stockholm 63 25 18

LAMELLGOLV AB
Stockholm, Tel. 23 34 65

Grävmaskiner

F: A HERMAN BENGTSSON
Karlstad Tel. 187 62. *Uthyr gräv-maskiner o. bandtraktorer*

AB DALA MASKINGRAVNING
Hagav.14,Borlänge.T.107 23, 142 27

BYGGNADS AB C P LINDBOM & SON S. Kungsg 25, Gävle
Tel. 294 40

GRÄVNINGSBOL. SCHAFT-TJÄNST Karlstad. Tel. 175 18

Inredningsmaterial

AB MJÖLBY INTARSIA
Mjölby *Ribboard* — Profilerad
panel i ädelträ, *Rollywood* —
Fanérväv f. väggbeklädnad m.m.
Crosswood — Fanérflätningar f.
takbeklädnad o. radiatorskärmar

Inredningssnickerier

BENNYSSONS SNICKERIER
Hammarg. 8, T. 299 43 Nrkpg

Järnkonstruktioner och smidesarbeten

AB BRÖDERNA HEDLUND
Hammarbyv 40, Sthlm 20
Tel. 44 08 90 även 40 01 30

KLARA SMIDES- & MEK.
VERKSTAD Klarabergsg 48,
Sthlm Tel. 11 21 83

AB LARSSON & KJELLBERGS
EFTR. (A E Andersson & Co)
Nyköping Tel. 114 17, 108 27

H. SKANTZ SVETS- & MEK.
VERKSTAD Filarg. 4, Borlänge
Tel. 115 81

Järnkonstruktioner - Cisterner -
Rör - Grovplåtrör - El. o. Gassvets
SVETSTEKNIK
Eskilstuna Tel. 702 23. *Utför allt i
rep.konstruktioner o. byggn.smide*

Kalk

KALKBRÄNNERI & KALKSTENS AB Riddarg 9, Sthlm
Tel. 60 06 07

Klädskåp

AB NORDVERK,
Uddevalla. Tel. 141 00

Kylrumsdörrar

HARRY HOLMDAHL AB
Ystad Tel. 136 75

Ledstänger

K E OLSSONS SNICKERI- o.
LEDSTANGSFABRIK Kungstengsg 24, Sthlm, Tel. 31 70 41

Ljuskopiering

STOCKHOLMS KOPIERINGSANSTALT Sthlm Tel. 10 42 07,
11 42 07, 11 10 92

Lättbetong

AB DALBY SIPOREXFA
Dalby Tel. Lund 504 50

GÖTEBORGS SIPOREXFA
AB Göteborg H Tel. 22 84

ISOLERINGS AB LÄTT
Huddingevägen 470, Älvsjö
Tel. 47 64 30, 47 53 51

Markiser o. persienner

AB P ERICSSON & CO
Tennisstadion, Sthlm ö T.
Odinsplatsen 3, Gbg C T.

Masugnslagg, lättgran

RICHARD NILSSON AB
Becksjudav 35 Nacka
Tel. Växel 16 26 45

S. MATSSONS PLATTNINGAR AB. Borlänge, Vx

Monterbara stuprör och hängrännor

SVENSKA PLÄTRÖR AB
Linköping Tel. Växel 426 8
ständigt system i 5 dimens

Murbruksfabriker

AB KARTA & OAXENS
BRUK Sthlm Tel. 22 21 40

NYA MURBRUKSFABRIK I STOCKHOLM AB
Jungfrugatan 8, Stockholm
Tel. 63 09 80

Målaremästare

HOLMQUISTS MÄLERI
Linköping Tel. 267 50, Sthlm
Tel. 632 59 Entr. för statl.,
o. priv. inrättn. i hela land

AB ARNOLD LUNDELL
Målerirörelse T. 20 66 58,
Göteborg. Hus- o. Rostskydd

Möbler och inredningar

AB SVENSKA MÖBELFABRIKERNAS Bodafors
Kontor Myntg 5, Sthlm (n
Kanslihuset) T. 20 71 30, 00

Oljeeldningsanläggning

SVENSKA NU-WAY AB
Högborgsgatan 44, Stockholm
Tel. 44 84 05

Plast och plastprodukter

AB CELLOPLAST, Norrköping
Tel. 297 80 *Polyetenfolier*

Plattsättningar

AB BRÖDERNA CEDERHOLM
Gävle Tel. 220 02, 226 02
Försäljn. o. montering av
vägg- o. golvplattor, Kosta
plast- o. linoleumplattor

JOHN ERICSSONS
PLATTSÄTTNINGAR AB
Norr Mälarstrand 74, Sthlm
Tel. 52 02 20
Floorflex — Kakelfix

KÖPSREGISTER

Stenuggerier

SENNINGUTHYRNING
Sthlm Tel. 11 11 36, -39
Sthlm 1, Gbg T. 14 52 16, -17
Sthlm 1, Malmö T. 189 29, 144 39
Sthlm 1, N-köp. T. 21744, 62300
Sundsvall T. 55149, 15785

Stenuggerier

ASFALT AB
Sthlm C. Tel. 17 35 70
Stenuggerier av alla slag

Stenuggerier

HOLMS REVETERINGS-
FABRIK Sollentuna Tel. 35 25 10
Stenuggerier Ideal

Stenuggerier

AKTIEBOLAG
Sthlm 16, Stockholm
Sthlm 20

RADE RÖR I GÖTE-
BORGS AB, Göteborg
Sthlm 9. Tel. 14 56 63

JONSSON
Sthlm 259, Enskede
Sthlm 47 25 65

KARLSSON RÖR F&A
Sthlm 7 D Göteborg
Sthlm 4 00 ankn. filial. Mölndal

NAUMBURG & Co
Sthlm 24, Stockholm C
Sthlm 00 80

A SJÖGREN
Sthlm 16, Sthlm
Sthlm 21 60 Etabl. 1888

Skottkärror

AB HÖRBY BRUK
Hörby Tel. 383
Ekebykärren

G NILSSONS REDSKAPSFABR.
Gisebo. Tel. Jönköping 500 55
Tel. Sthlm 0760/313 60

Skyltar

AB INDUSTRIGRAVYR
Spånga Tel. 36 25 55

Stenhuggerier och byggnadssten

BERGA STENHUGGERI AB
Hällabrottet T. Örebro 720 01, -02

BERGGRENS STENHUGGERI
Hornsg 117, Sthlm Tel. 68 80 80

AB BJURSTORPS MARMOR-
VERK Katrineholm Tel. 200 83
Västervik Tel. 122 46
Stockholm Tel. 59 14 17

AB BORGHAMNS KALK-
STENSBROTT Borghamn
Tel. Rogslösa 200 15 Kalksten i
ljusgrå, grågrön och röd färg

EDEBY MARMORBROTTS
FÖRSÄLJNINGSKONTOR
Norrländsg 18, Sthlm Tel. 10 86 91

AB FÖRENADE GRANIT-
INDUSTRIER Karlshamn
Avd. Uppländsg 3, Sthlm
Tel. 20 04 80, 20 82 40

INDUSTRI AB ÖLANDSSTEN
Kalmar Tel. 137 85, 105 28
Kalksten, marmor, granit

Stenhuggerier och byggnadssten (forts.)

TORNBY STENHUGGERI AB
Fornåsa T. Motala 700 43, 701 43
Kalksten i grå, ljusgrå och
brun färg

ÖLANDS SANDVIKS
BRUKS AB Persnäs
Tel. 12, 112, 212
Postbox 912, Sthlm 1
Tel. 21 03 53, 21 03 54

Stuckarbeten

FIRMA A CONTE Rådmansg 43,
Sthlm Tel. 33 34 07 Stuck, konst-
sten, marmor- o. glasmosaik, al-
fresco samt gipsarbeten. Försäljare
av Kosta glasmosaik

Takpapp

KLOSTERS FABRIKERS K/B
Jönköping Tel. Växel 725 20

AB MATAKI
Malmö Tel. 730 00
Utför även större taktäckningar

Tapeter

HANDELSBOL. HJERNE & SON
Hornsg 188, Sthlm Tel. 68 11 00

C A KÄBERGS TAPET-
AFFÄR, J V MODIN AB
Regeringsg 5, Sthlm
Tel. 11 15 37, -38, -50

WINGQVISTS TAPETER
G:la Brog 19, Sthlm Tel. 23 30 50

Tegel

TEGELBRUKENS FÖRSÄLJ-
NINGSAKTIEBOLAG
Norrländsg 11, Sthlm Tel. 23 31 15

Trappor

AB ERNST HELLSTEDT & CO
Eskilstuna T. 371 00 Uhlin-trappor

Träkonserveringsmedel

CERES
Malmö Tel. 222 47
Coppersat

Trävaror

KARLSKOGA TRÄVARU AB
Skråg. 3, Karlskoga, Tel. 363 80

Tvättmaskiner

BERGBOLAGEN AB
Lindesberg Tel. Namnanrop
Tvätttaggregat och maskiner

VERKSTADSAKTIEBOLAGET
CALOR

Stockholm Pa Ulvsunda 1
Tel. 28 25 10
Tvättmaskiner, centrifuger, tork-
tumlare, manglar, pressar

Väggbeklädnad

AB ALF STIGENS FABRIKER
Sandared Tel. Borås 551 70,
Sthlm Tel. 63 25 18

STOCKHOLMS REVETERINGS-
FABRIK Sollentuna Tel. 35 25 10
Byggnadsplattan Gipsi

Värmeledningspannor

STOREBRO BRUKS AB
Storebro Tel. 8
»Storebro»-pannan

Värmeledningspumpar

AB PUMPINDUSTRI
Göteborg Tel. 20 00 20
Stockholm Tel. 20 20 64

ten lectures on SWEDISH ARCHITECTURE

De föredrag, som hösten 1946 hölls inför en grupp engelska arkitektstuderande,
ha bearbetats och utgivits i bokform. *Priset är kr. 5:—*
Sändes portofritt om likvid insattes på vårt postgiro 3124

BYGGMÄSTAREN, Förlagsavdelningen

Kungsgatan 32 — Stockholm

Käbergs

TAPETER

MALMSKILLNADSGATAN 30
(mellan HAMNGATAN & BRUNKEBERGSTORG)

ETABL. 1849

TEL. 10 04 36, 10 04 37, 10 04 38

DETALJAFFÄR FÖR

AKTIEBOLAGET KÄBERGS TAPETFABRIK
STOCKHOLM



Inreg.

SKVS

Vid behov av opartisk teknisk rådgivning inom
värme-, ventilations- och sanitetsteknik anlita
medlemmar av

**Sveriges Konsulerande Värme- och
Sanitetsingenjörers Förening**

Föreningens ändamål är att främja och utveckla den
konsulerande ingenjörsverksamheten inom värme-, ven-
tilations- och sanitetstekniken.

Utförlig annons i kommande nummer av denna tidning.

Medlemsförteckning kan erhållas av sekreteraren,
Ingenjör Nils Wahlman, Lagerlöfsgatan 8, Stockholm.
Tel. 52 08 50.

*ytbehandling
enligt nya linjen*

KLINTEK

KLINTEK 3Q

HANTEK

SPRAYTEK

KLINTEK *linjen*

*snabbare
bättre och
billigare*

Rekvirera broschyr

KLINT, BERNHARDT & Co A/B, STOCKHOLM 3
tel. 34 04 00